

05:06

Lene Kofoed Rasmussen
Laila Dreyer Espersen
Mette Lise Sørensen
Signe Andrén Thomsen

UNGDOMSSANKTIONEN I KVALITATIV BELYSNING

TI UNGE OG NI INSTITUTIONER

05:06

UNGDOMSSANKTIONEN I KVALITATIV BELYSNING

TI UNGE OG NI INSTITUTIONER

Lene Kofoed Rasmussen
Laila Dreyer Espersen
Mette Lise Sørensen
Signe Andrén Thomsen

KØBENHAVN 2005
SOCIALFORSKNINGSINSTITUTTET

UNGDOMSSANKTIONEN I KVALITATIV BELYSNING

Afdelingsleder: Ivan Thaulow
Afdelingen for børn, integration og ligestilling

Undersøgelsens følgegruppe:

Specialkonsulent Asbjørn Agerschou, Socialpædagogernes Landsforbund

Specialkonsulent Ellinor Colmorten, Socialministeriet

Politimester Lars Rand Jensen, Odense Politi

Forskningschef Britta Kyvsgaard, Justitsministeriet

Forstander Kaj Lauritsen, Stevnfortet

Universitetslektor Claes Levin, Socialhögskolan, Lunds Universitet, Sverige

Studentermedhjælp Trine Møller Lagoni, Justitsministeriet

Fuldmægtig Lene Volke Roesen, Justitsministeriet

Konsulent Henrik Skovdal, Kommunernes Landsforening

Vicestatsadvokat Lykke Sørensen, Rigsadvokaten

Afdelingschef Lillian Vaaben, Fyns Amt

ISSN: 1396-1810

ISBN:87-7487-783-6

Layout: Hedda Bank

Oplag: 600

Tryk: BookPartnerMedia A/S

Socialforskningsinstituttets publikationer kan frit citeres med tydelig angivelse af kilden. Skrifter, der omtaler, anmelder, henviser til eller gengiver Socialforskningsinstituttets publikationer, bedes sendt til instituttet.

INDHOLD

	FORORD	7
	RESUMÉ	9
	Manglende sammenhæng i behandlingen	10
	Vanskeligt at inddrage de unge og deres forældre	10
	Uklar fordeling af ansvar og kompetence	11
	Behandlingsintegritet	11
	De unges udbytte af institutionsanbringelse	11
1	INDLEDNING	13
	Tilrettelæggelsen af sanktionsforløb	14
	Sanktionen og de unges motivation	15
	Behandling under anbringelse	16
	Ungdomssanktionens baggrund i et nyt kriminalitetsbillede	17
	Sanktionens lovgrundlag	18
	Evaluerings metode	20
	Evaluerings materiale	21
	Evaluerings spørgsmål i rapportens kapitler	22

2	PLANLÆGNING AF SANKTIONSFORLØB	25
	Usikkerhed ved indstilling til retten	26
	Fragmenterede handleplaner	30
	Når de unge sendes fra sted til sted	37
	Samarbejdet mellem sagsbehandlere og institutioner	43
3	STRAF, TVANG, INDDRAGELSE OG MOTIVATION	49
	Vanskelig kommunikation mellem sagsbehandler og den unge	50
	Kontaktperson kan give kontinuitet	56
	Sporadisk forældresamarbejde	58
	Straf og de unges motivation	61
4	SOCIALPÆDAGOGISK BEHANDLING PÅ INSTITUTIONERNE	65
	Udredning og motivation i sikret regi	67
	Behandling på åben institution	73
5	HVILKE UNGE HAR GAVN AF UNGDOMSSANKTIONEN?	85
	Fem unge i gang med resocialisering	86
	Fem unge der ikke er i gang med resocialisering	90
	Målgruppen for ungdomssanktionen	93
	Hvem kan have gavn af ungdomssanktionen?	94
6	KONKLUSIONER OG ANBEFALINGER	97
	Sammenhæng i planlægningen	98
	Inddragelse af de unge og deres forældre	98
	Fordeling af ansvar og kompetence	99

Behandlingsintegritet	100
Ungdomssanktionen og de dømte unge	101
Anbefalinger	102
LITTERATUR	105

FORORD

Ungdomssanktionen er en ny strafferetlig reaktion over for unge 15-17-årige, der har begået alvorlig kriminalitet. Den trådte i kraft i 2001. Der er tale om en dom til behandling, der fortrinsvis foregår på socialpædagogiske institutioner, og det er de sociale myndigheder, der er ansvarlige for behandlingsforløbet.

Denne evaluering har fokus på den praksis, der udfolder sig inden for ungdomssanktionens rammer, i kommunerne og i forskellige socialpædagogiske institutioner, som varetager behandlingen af de unge. Formålet er at undersøge, hvorvidt ungdomssanktionen bidrager til, at de dømte unge forandrer adfærd og bliver resocialiseret. Ungdomssanktionen blev udformet af en ekspertgruppe efter kommissorium fra den daværende regering. Evalueringen skal ses på baggrund af den af ekspertgruppen angivne målsætning om at undgå, at den enkelte unge igen begår kriminalitet ved at gennemgå behandling under institutionsanbringelse.

Undersøgelsens empiriske materiale er indhentet gennem kvalitative interview med unge, sagsbehandlere og institutionspersonale og gennem deltagerobservation på udvalgte institutioner. Evalueringen er finansieret af Socialministeriet og gennemført af forsker Lene Kofoed Rasmussen, forskningsassistent Laila Dreyer Espersen, forskningsassistent Mette Lise Sørensen og forskningsassistent Signe André Thomsen.

København, juni 2005

Jørgen Søndergaard

RESUMÉ

I denne rapport evalueres den såkaldte ungdomssanktion, som blev indført i 2001 som et alternativ til ubetinget fængselsstraf for unge mellem 15 og 17 år. Ungdomssanktionens overordnede mål er at mindske risikoen for, at de dømte unge begår ny kriminalitet. Det mål skal nås gennem længerevarende socialpædagogisk påvirkning fortrinsvis under institutionsanbringelse. Der er tale om en toårig dom, der kan anvendes i stedet for ubetingede domme fra 30 dage og til 1½ år. Dommen afvikles som udgangspunkt i tre faser henholdsvis på sikret institution, på åben institution eller socialpædagogisk opholdssted og i ambulante regi.

Evalueringen er baseret på interview med ti unge, deres sagsbehandlere og andre nøglepersoner i de konkrete sanktionsforløb. Desuden er der gennemført interview med ledende personale på seks sikrede institutioner, der varetager sanktionens fase 1 og gennemført deltagerobservation på to åbne døgninstitutioner og et socialpædagogisk opholdssted, der varetager sanktionens fase 2. På den baggrund peger evalueringen på forhold i gældende lov og praksis, som ser ud til at have betydning for, om den ønskede påvirkning lykkes.

MANGLLENDE SAMMENHÆNG I BEHANDLINGEN

I de forløb, som vi har undersøgt, har sagsbehandlerne problemer med at få lagt planer, at få opstillet klare mål og få angivet, hvordan man når dertil. De lovpligtige handleplaner er fragmenterede og bliver sjældent det redskab, der kan holde sammen på et forløb, der er sammensat af forskellige faser og flere aktører på behandlingssiden. Sagsbehandlerne mangler tilsyneladende det nødvendige faglige grundlag for at kunne udarbejde bæredygtige planer. De unge oplever det, som om der ikke *er* nogen planlægning, og derfor heller ikke noget mål med sanktionsforløbet. De bliver i nogle tilfælde dårligt informeret, og de bliver stort set ikke inddraget i planlægningen.

VANSKELIGT AT INDDRAGE DE UNGE OG DERES FORÆLDRE

Det ser ud til, at sagsbehandlerne mulighed for at inddrage de unge og forældrene i planlægningen af forløbene og på den måde at motivere og ansvarliggøre den enkelte er meget begrænset. De unge, som vi har interviewet, er vrede. De er vrede over at få en toårig dom, som er noget længere end den ubetingede straf, de uden sanktionen kunne have fået. Desuden er to år uoverskueligt lang tid i et ungdomsperspektiv. Sagsbehandleren opfattes som den straffende part, og de unges vrede bliver entydigt rettet mod denne.

Den vrede deler nogle af familierne bag de unge. Det ser ud til, at de familier, der er mest vrede og mest afvisende over for at indgå i samarbejde med sagsbehandleren, ikke nødvendigvis er dem, der har de færreste ressourcer.

Der er i de ti undersøgte forløb flere eksempler på, at en kontaktperson har været afgørende for, at den unge har ændret adfærd og er i gang med en resocialisering. Det ser ud til, at en kontaktperson har større mulighed for at få den unges tillid og kan være med til at skabe sammenhæng i et i øvrigt opsplittet forløb med skift mellem forskellige institutionelle rammer.

UKLAR FORDELING AF ANSVAR OG KOMPETENCE

Institutionernes og de ansattes arbejde med at motivere de unge, ser ud til at være hæmmet af, at forløbene er splittet op i tre faser, og at ansvar og indflydelse ikke rækker ud over opholdets længde. De tre faser er ikke obligatoriske, og kommunen kan vælge at se bort fra dommens tidsangivelser for faserne, hvis det skønnes hensigtsmæssigt. Men i praksis synes faseforløbet og dommens angivelser at have forrang frem for et hensigtsmæssigt forløb.

Praksis på de institutioner, hvor vi har observeret, vidner om, at alle er bevidste om, at forløbet skal høre op på et bestemt tidspunkt. Der er fokus på at afvikle, og de ansattes bestræbelser glider ofte umærkeligt fra at ville sætte en udvikling frem mod et mål i gang til at ville sørge for, at tiden går uden problemer. Det samme ser ud til at gøre sig gældende, hvor der skiftes sagsbehandler, fx fordi den unge flytter til en anden kommune eller fylder 18 år og ansvaret overgår til en anden afdeling i kommunen.

BEHANDLINGSINTEGRITET

Der ser ikke ud til at være særligt mange egentlige behandlingstiltag på institutionerne. For flere institutioner bliver det faglige grundlag og metoderne heller ikke gjort særligt klart. Det har konsekvenser for det arbejde, der bliver udført af i øvrigt ofte meget engagerede ansatte. På de institutioner, som vi har besøgt, er der ikke en fælles faglig tilgang til de unge, og der er ofte ikke enighed om, hvordan man håndterer diverse konflikter. Det betyder, at behandlingen eller den socialpædagogiske påvirkning af den unge kan blive tilfældig og uden blivende betydning.

DE UNGES UDBYTTE AF INSTITUTIONSANBRINGELSE

Det ser ud til, at anbringelse på de socialpædagogiske institutioner ikke rammer behovet hos ret mange af de unge. For de af de unge, som har forholdsvis mange ressourcer og ikke er grundlæggende personligt belastede af dårlig familiebaggrund, misbrugsproblemer eller psykiske problemer, ser institutionsanbringelse langt fra hjemmet ud til at være direkte

uhensigtsmæssig. Over for disse unge forekommer mere direkte integrerende foranstaltninger i lokalområdet og løsninger baseret på familieinddragelse at være mere meningsfulde.

Institutionsanbringelse forekommer heller ikke altid at være den rette løsning for de unge, som har tungere problemer og en familiebaggrund, der er belastet af brud og opløsning. Alternativerne er dog mindre oplagte for disse unge, fordi der ofte ikke er ressourcer at bygge på i familie og øvrige netværk. Disse unge ser ikke ud til at være i gang med resocialisering efter ungdomssanktionens ophør, og der er behov for at sikre, at der sker en fortsat indsats med kontinuitet i forhold til ansvarshavere.

INDLEDNING

Ungdomssanktionen er et alternativ til ubetinget fængselsstraf, som kan anvendes over for unge 15-17-årige, som har begået grov personfarlig kriminalitet eller anden alvorlig kriminalitet. Formålet er at forebygge, at den unge begår ny kriminalitet, og den unge, der idømmes ungdomssanktionen, “skal undergive sig en struktureret, kontrolleret socialpædagogisk behandling af 2 års varighed” (straffeloven, § 74 a).

Ungdomssanktionen blev udformet på baggrund af en rapport fra en ekspertgruppe nedsat af regeringen (Ekspertgruppen om ungdomskriminalitet, 2001). Ekspertgruppen blev nedsat som en reaktion på konkrete hændelsesforløb i sommeren og efteråret 2000, hvor flere tilfælde af røveri og gruppevoldtægt begået af unge under 18 år fik stor bevågenhed i medierne. Ungdomssanktionen kan samtidig ses som det seneste af en række tiltag over for utilpassede unge, der er blevet søsat fra begyndelsen af 1990'erne og frem som et svar på et ændret kriminalitetsbillede. I kommissoriet for ekspertgruppen er arbejdet således begrundet med, at der er sket “en udvikling, hvor børn og unge i stigende grad begår alvorlig, personfarlig kriminalitet, herunder gaderøveri og gruppevoldtægt.” Ekspertgruppen blev på den baggrund bedt om at vurdere, hvordan man kunne styrke indsatsen og reaktionsmulighederne over for “den hårde kerne af socialt belastede og utilpassede unge kriminelle” (Ekspertgruppen om ungdomskriminalitet, 2001, s. 7).

Kommissoriet pålagde blandt andet ekspertgruppen “at overveje

og vurdere udformningen af en særlig ungdomssanktion, som kombinerer forskellige elementer af institutionsanbringelse, uddannelse, arbejde og tilsyn i et samlet faseopdelt forløb” (Ekspertgruppen om ungdomskriminalitet, 2001, s. 8). Ekspertgruppen udarbejdede på den baggrund rapporten om den nuværende ungdomssanktion, som bygger på en formodning om, at målgruppen “i hvert fald i et vist omfang vil kunne rettes op ved en længerevarende socialpædagogisk påvirkning, bl.a. således at de ikke eller ikke i samme omfang, som de ville have gjort uden en særlig behandlingsindsats, fortsætter med at begå kriminalitet” (s. 124). Rapporten kom i januar 2001, og juli samme år blev ungdomssanktionen vedtaget af Folketinget.

Denne evaluering skal undersøge, i hvilket omfang ungdomssanktionens rammer og redskaber for indsatsen over for de unge 15-17-årige, der begår grov kriminalitet i dag, giver mulighed for at rette de unge op, sådan som hensigten var.

Justitsministeriets forskningsenhed evaluerer ungdomssanktionen sideløbende med Socialforskningsinstituttet. Justitsministeriets evaluering er baseret på kvantitative beskrivelser af sanktionsforløb. Vores evaluering er baseret på kvalitative data om ti unges sanktionsforløb og om praksis på nogle af de institutioner, hvor sanktionen afvikles. På den baggrund undersøger vi, hvordan betingelserne er for at planlægge og gennemføre struktureret, kontrolleret socialpædagogisk behandling inden for ungdomssanktionens rammer.

TILRETTELÆGGELSEN AF SANKTIONSFORLØB

Sanktionen giver nogle nye rammer for tilrettelæggelsen af den indsats, der retter sig mod unge under 18 år, der begår kriminalitet. De overordnede rammer er angivet med nye bestemmelser i straffeloven og serviceloven. Af bestemmelserne fremgår, at sanktionen består af tre faser, der finder sted i henholdsvis sikret institution, åben anbringelse i døgninstitution eller socialpædagogisk opholdssted og i en ambulant fase. Retten idømmer ungdomssanktionen på baggrund af en indstilling fra de sociale myndigheder og angiver længde af faserne. Ansvar for planlægning og gennemførelse af forløbet som helhed ligger hos den unges hjemkommune, mens det primære ansvar for at udføre de enkelte trin i behandlingen ligger hos institutionerne.

Nyere forskning om behandling af unge under institutionsanbrin-

gelse har vist, at målrettet planlægning er afgørende for at nå resultater. Der er brug for en planlægning, hvor man ved, hvor man ønsker at bevæge sig hen, og hvor de enkelte skridt for at nå derhen er eksplicite. Der skal være et klart defineret mål, og det skal være rettet mod risikofaktorer, som det kan lade sig gøre at forandre (Andreassen, 2003). Det er et spørgsmål, hvilke betingelser de nye rammer – i form af faseinddelingen og ansvarsfordelingen mellem de sociale myndigheder og flere institutioner – giver for at planlægge de unges forløb tilstrækkeligt målrettet.

SANKTIONEN OG DE UNGES MOTIVATION

Ungdomssanktionen er sammensat af en strafferetlig sanktion og en socialretlig indsats. Den fastsættes ved dom, men udøves af de sociale myndigheder. Det giver nogle særlige betingelser for udførelsen af det sociale arbejde og tildeler socialarbejderen potentielt modsatrettede funktioner. Det sociale arbejde har næsten altid flere funktioner: Socialarbejderen skal på den ene side diagnosticere og kontrollere klienterne og på den anden side hjælpe og støtte dem. Den funktion, der har at gøre med at hjælpe og støtte, kan være vanskelig at udføre, når man samtidig skal diagnosticere og kontrollere (Järvinen & Mik-Meyer, 2003). I ungdomssanktionen er modsætningen skærpet. Socialarbejderen, der arbejder med en ung, som er idømt ungdomssanktionen, står som udøver af en straf.

Hertil kommer, at der ikke er tidsmæssigt sammenfald mellem ungdomssanktionen og den ubetingede fængselsdom, som den formelt set afløser. Denne fængselsstraf vil normalt være af noget kortere varighed end de to år, som en dom til ungdomssanktionen består i. Og den vil normalt ligesom ungdomssanktionen blive afsonet i socialpædagogiske institutioner og ikke i fængsel. Der er altså med ungdomssanktionen tale om et mere omfattende indgreb over for den unge, og det har givet anledning til at sætte spørgsmålstegn ved de ungdomssanktionsdømtes retssikkerhed (Vestergaard, 2004). Det er samtidig potentielt en kilde til vrede hos de unge og til modstand mod sanktionsforløbet som helhed (Andersen et al., 2004).

Disse forhold kan have betydning for sagsbehandlerens muligheder for at inddrage den unge og dennes forældre i at udarbejde formål og handleplan for forløbet, sådan som serviceloven angiver (§ 58 a, stk. 2). Og det kan have betydning for institutionernes mulighed for at motivere de unge til at medvirke i behandlingen. Motivationen til at deltage både i

planlægning og i selve behandlingen står og falder med, at den unge og dennes forældre oplever, at de får hjælp og støtte, og at de kan have tillid til socialarbejderne. Samtidig står socialarbejderne som udøvere af en straf, og denne position underminerer potentielt mulighederne for, at der kan opbygges den nødvendige tillid (Arnsfelt et al., 2004).

På den baggrund kan man spørge, hvilke betingelser sammensætningen af strafferetlige og socialretlige elementer giver for at motivere de unge til at deltage i planlægning og gennemførelse af behandlingsforløb inden for sanktionens rammer.

BEHANDLING UNDER ANBRINGELSE

Redskabet i ungdomssanktionen er socialpædagogisk behandling under institutionsanbringelse og efterfølgende udslusning. Der er fra mange sider rejst tvivl om den positive effekt af at behandle utilpassede unge under institutionsanbringelse. Nogle undersøgelser af anbringelsesforløb viser ingen effekt eller ligefrem negativ effekt (Andreassen, 2003). Men der bliver også i nyere forskning peget på nogle forudsætninger for, at behandling under institutionsanbringelse kan give positive resultater (Levin, 1998; Andreassen, 2003).

En af forudsætningerne for positive resultater er behandlingsintegritet, dvs. at de behandlingsmetoder, som de ansvarlige har valgt, faktisk bliver fulgt, og at det personale, der er sat til at udføre behandlingen, har kompetencen til at gøre det. For at opnå behandlingsintegritet er det nødvendigt, at der er en fælles faglighed hos de personer, der skal gennemføre planerne, og enighed om, hvad man skal gøre i praksis.

En anden forudsætning er institutionernes rummelighed og kompetence til at håndtere de unges behandlingsmodstand. De ansatte skal kunne dæmme op for, at en kriminel ungdomskultur bliver dominerende blandt de anbragte unge, og forhindre, at en sådan kommer til at betyde mere i socialiseringen af de anbragte end institutionens behandlingstiltag. Hertil hører, at man skal kunne håndtere vold og trusler. Hvis de ansattes bestræbelser er rettet mod at undvige konflikter og konfrontationer for enhver pris, kan det være en hindring for at gennemføre behandling.

Det drejer sig for det tredje om, at behandlingen skal sættes ind i den kontekst, som de unge kommer fra og skal tilbage til. Det vil sige, at der skal arbejdes på en måde, der rækker ud over institutionernes rammer

og retter sig mod at få den unge til at fungere i hverdagen uden for institutionen. (Levin, 1998; Andreassen, 2003).

Spørgsmålet i vores sammenhæng er, om institutionerne, hvor de sanktionsdømte anbringes, har rammerne og kompetencen til at gennemføre behandling, der opfylder disse forudsætninger.

UNGDOMSSANKTIONENS BAGGRUND I ET NYT KRIMINALITETSBILLEDE

Baggrunden for at iværksætte en ny sanktion var en stigning i grov kriminalitet begået af unge. Stigningen kan betragtes gennem de sidste 20 år og har overvejende fundet sted i løbet af 1990'erne. Den er sket i en periode, hvor ungdomskriminalitet i øvrigt har været faldende. Både antallet af lovovertrædelser og antallet af unge, som begår kriminalitet, er faldet (Balvig, 2000).¹ Der er altså færre, der begår kriminalitet, men de, der gør det, begår mere og grovere kriminalitet end tidligere. Disse ændringer kan hænge sammen med, at flere unge har fået flere og bedre muligheder for blandt andet uddannelse og arbejde, fordi samfundsudviklingen har været præget af økonomisk fremgang. Det er også en periode, hvor unge er blevet mere fremtidsrettede og mere optaget af deres eget 'livsprojekt'. Når langt de fleste undgår kriminalitet, er det angiveligt blandt andet, fordi det ødelægger deres egne muligheder. Samtidig er det blevet mere risikabelt og mere 'besværligt' at begå kriminalitet, fordi samfundet er blevet mere kontrollerende (Balvig, 2001).

Med til dette billede hører, at de fleste unge er optaget af at klare sig godt og i en tidlig alder begynder at kvalificere sig til at få uddannelse og arbejde (Zeuner, 2003). I dag er der for de fleste unge gode muligheder for at få arbejde og uddannelse, og de søger udfordringer og får anerkendelse for at engagere sig inden for samfundets konventionelle rammer. De unge, som ikke kan få del i de øgede muligheder, kommer til at stå i stærk kontrast til de fremadskuende unge, og kontrasten bliver tidligt synlig. De unge, som ikke er så fremtidsrettede som flertallet, er måske unge, der ikke

1. Balvigs analyse stammer fra år 2000 og er baseret på selvrapporteret kriminalitet. En tilsvarende undersøgelse er ikke gennemført siden da. Aktuell statistik over ungdomskriminalitet viser, at andelen af unge, der får en strafferetlig afgørelse har været ret konstant fra 1994 til 2003, mens der i samme periode har været en stigning i vold og røverier begået af unge (Justitsministeriet 2005).

kender og forstår spillereglerne, unge, som ikke får tilstrækkelig opbakning fra deres nærmeste omgivelser, og som føler, at kravene overstiger deres evner. Det kan være unge, der føler sig udenfor eller som fremmede. Unge, der begår alvorlig kriminalitet, er ofte socialt marginaliserede unge. Men nogle af de unge, der ikke klarer at tage de mange udfordringer op, er udsat for en anden form for marginalisering. Disse unge oplever, at de ikke får nogen anerkendelse – de får ikke gode karakterer, skulderklap, forfremmelser og andre positive tilbagemeldinger, som man kan opnå gennem succesrig skolegang og uddannelse, spændende job og anden aktiv deltagelse i samfundsmæssige anliggender. Marginaliseringen er altså symbolsk marginalisering, idet de unge oplever, at de ikke bliver tillagt nogen værdi af det omgivende samfund (Zeuner, 2003).

På denne baggrund kan man rejse spørgsmålet om, hvorvidt den indsats, der retter sig mod ungdomskriminaliteten, tager højde for den udvikling, at de unge, der begår kriminalitet, i stigende omfang oplever at være symbolsk marginaliserede. Det er således også et spørgsmål, om ungdomssanktionen er en passende indsats i forhold til den aktuelle stigning i alvorlig kriminalitet og den problematik, der måtte ligge bag stigningen.

SANKTIONENS LOVGRUNDLAG

Ungdomssanktionen blev indskrevet som selvstændig paragraf i straffeloven (§ 74 a) med ikrafttrædelse pr. 1. juli 2001. Derudover blev der foretaget tilføjelser til en række allerede eksisterende paragraffer dels i straffeloven, dels i serviceloven. Her skal kort nævnes lovgrundlaget for, hvem der kan idømmes ungdomssanktionen, for inddeling af forløbet i faser og for tilrettelæggelse af forløbet i handleplaner.

Kriterier for anvendelse af ungdomssanktionen

Der er fire kriterier for, at sanktionen kan anvendes: et objektivt alderskriterium, et kriterium vedrørende arten af kriminalitet, et kriterium vedrørende det omfang, straffen ellers ville have fået, og et kriterium, der har at gøre med den unges sociale profil.

I forhold til kriterierne vedrørende *alder* og *kriminalitetens art* kan ungdomssanktionen idømmes unge mellem 15 og 17 år, der har begået grovere personfarlig kriminalitet (fx vold, røveri og voldtægt) eller anden alvorlig kriminalitet (fx omfattende berigelseskriminalitet, brugstyveri eller hærværk) (straffeloven, § 74 a, stk. 1). Det indgår i grovhedsvurderingen

som en skærpende omstændighed, hvis kriminaliteten er begået sammen med andre (straffeloven, § 80, stk. 2).

Hvad angår kriteriet vedrørende *omfanget af en traditionel straf*, kan ungdomssanktionen benyttes i sager, hvor domstolene ellers ville have idømt en ubetinget fængselsstraf i intervallet fra 30 dage og op til et år. Det er dog ikke udelukket at anvende sanktionen over for unge, der står til en lidt længere ubetinget fængselsstraf, fx på et år og seks måneder, hvis ungdomssanktionen anses for mere formålstjenlig end almindelig fængselsstraf (Ekspertgruppen om ungdomskriminalitet, 2001).

Kriteriet for den unges *sociale profil* angiver, at den unge skal kunne erklæres egnet til socialpædagogisk behandling, eftersom en ungdomssanktion indbefatter, at retten bestemmer, at den unge skal undergive sig en struktureret, kontrolleret socialpædagogisk behandling af to års varighed, hvis det anses for formålstjenligt for at forebygge yderligere lovovertrædelser (straffeloven, § 74 a, stk. 1).

Ungdomssanktionens tre faser

Ifølge straffelovens § 74a, stk. 2 afvikles sanktionen i tre faser. Fase 1 består af et indledende ophold i en sikret institution af typisk to måneders varighed. Hensigten hermed er dels at få stoppet den unges kriminelle handlinger gennem fjernelse fra lokalmiljøet, dels at tilvejebringe grundlaget for den videre socialpædagogiske behandling.

Fase 2 består i et længerevarende ophold i en almindelig døgninstitution (ikke sikret institution) eller et egnet socialpædagogisk opholdssted, hvor den unge skal aktiveres med undervisning eller arbejde. Opholdets varighed bør almindeligvis være på op til 12 måneder. Skulle den unge imidlertid udvise en positiv udvikling, kan en hurtigere overføring af den unge til ambulante regi blive aktuel.

Fase 3 er en ambulante udslusningsfase med tilsyn af de sociale myndigheder, som afslutter ungdomssanktionens forløb. Varigheden af denne fase afhænger af varigheden af fase 1 og 2, men skal dog mindst være på seks måneder (straffeloven, § 74 a, stk 2).

Handleplaner

Sanktionens forløb skal tilrettelægges gennem handleplaner. Handleplanerne skal udarbejdes af kommunen og omfatte en indsats, der kan modvirke yderligere kriminalitet og yde den nødvendige støtte til den unge. Der skal foreligge en handleplan eller en foreløbig handleplan "senest syv dage efter, at kommunen har modtaget dokumentation fra politiet om den

begåede kriminalitet”. Handleplanen skal “angive formålet med indsatsen, og hvilken indsats der er nødvendig for at opnå formålet. Handleplanen skal under hensyn til dette formål tillige angive indsatsens forventede varighed og særlige forhold vedrørende barnet eller den unge, herunder behandling, uddannelse m.v.” (serviceloven, § 58 a).

EVALUERINGENS METODE

Evalueringen bygger på kvalitative data, der er indhentet gennem interview og deltagerobservation. Det vil sige, at der ikke er fokus på *udbredelsen* af et givent fænomen, men på, hvilke *mekanismer* der gør sig gældende i de konkrete sammenhænge.

Vi har valgt at fokusere på sanktionsforløb, som bliver belyst ud fra flere perspektiver, først og fremmest de unge selv og deres sagsbehandlere. Vi har fulgt de samme unge gennem sanktionen og kan på den måde belyse overgangene og udviklingen nærmere i de konkrete forløb. Interviewene giver indblik i de unges og sagsbehandlernes perspektiver. Det vil sige, at vi har fået noget at vide om, hvordan unge oplever at blive idømt ungdomssanktionen, at være anbragt på institution, at gennemgå de forskellige faser og overgangen imellem dem, at blive flyttet/tilbageført etc. Interview med sagsbehandlere giver indblik i, hvordan sagsbehandlere stykker et forløb sammen for den unge, hvori de mener opgaven består, hvordan de ser ansvarsfordelingen mellem sig selv, institutionen og de unge, samt deres vurdering af de konkrete forløb såvel som deres vurdering af ungdomssanktionen generelt. Alle interviewene tjener samlet set til at give et billede af, hvordan forløb, sammenhæng og samarbejde i sanktionen fungerer.

Vi har desuden undersøgt praksis på nogle institutioner. Vi har dels interviewet ledende personale, dels anvendt etnografisk metode i form af deltagerobservation. Vi har ikke haft nogen tilbagetrukket rolle under feltarbejdet og har suppleret observationerne med samtaler og interview med unge, ansatte og ledelse.

Fremstillingen læner sig op af en delredegørelse fra Justitsministeriets forskningsenhed om de ungdomssanktionsforløb, der fulgte 72 af de første 83 domme (Justitsministeriet, 2004). Delredegørelsen består i en kvantitativ beskrivelse af forhold ved forløbet, idet der er lagt vægt på at oplyse om varighed af anbringelser, antallet af institutionsskift, årsag til institutionsskift m.v. Delredegørelsen belyser, i hvilket omfang afviklingen

af ungdomssanktionen er forløbet godt, og i hvilket omfang den har været forbundet med vanskeligheder eller bryderier.

Vi har i det omfang, det er relevant, inddraget disse data for at belyse omfanget af de fænomener, som vi nærlæser i de udvalgte sanktionsforløb.

EVALUERINGENS MATERIALE

Evalueringens empiriske materiale består af to dele. Det er dels interview, der omhandler individuelle sanktionsforløb, dels observation og interview om praksis på udvalgte institutioner.

For det første har vi afdækket ti sanktionsforløb. Hvert forløb er belyst gennem interview med den unge selv, dennes sagsbehandler og en tredje person, der ser ud til at have spillet en væsentlig rolle i forløbet. Det kan være en kontaktpædagog på en institution, en kontaktperson fra kommunen eller en forælder. De unge og deres sagsbehandlere blev interviewet første gang i foråret/sommeren 2003 under fase 1 eller 2 og igen i efteråret 2004 under fase 3 eller efter sanktionens udløb. De øvrige interview fandt sted ad hoc, når der meldte sig en oplagt tredje person.²

De ti unge blev udpeget af de sikrede institutioner. Vi bad i udgangspunktet hver sikret institution om at henvise os til to unge, henholdsvis en ung, der tegnede til at få et perspektivrigt forløb, og en ung, der ikke så ud til at kunne profitere af sanktionen. I praksis blev der i højere grad tale om, at pragmatiske forhold kom til at styre, hvilke unge vi fik i tale. Der var typisk ikke mere end et par unge på sanktionen på hver institution ad gangen, ikke alle ville tale med os, og vi skulle afvikle interviewene inden for en afgrænset periode. Alt i alt betød det, at det simpelthen blev de unge, som det var muligt at få en aftale med, der blev interviewet.

Vi forsøgte at blive sat i kontakt med en ung pige, der var i gang

2. Tre unge har vi kun interviewet en gang. De to ville ikke stille op til det andet interview. Den tredje lykkedes det os ikke at lokalisere. To af sagsbehandlerne er ikke blevet interviewet anden gang. Den ene, fordi kommunen angiveligt ikke havde en sagsbehandler til den unge på det givne tidspunkt. Her interviewede vi i stedet en jobkonsulent, som fungerede som støttekontaktperson for den unge. Det andet tilfælde drejer sig om den unge, der ikke blev lokaliseret. Den oprindelige hjemkommune har mistet forbindelsen til den unge, og han er ikke længere tildelt en sagsbehandler der.

med sanktionen, men det lykkedes ikke, så alle ti interviewede er drenge/ unge mænd. Der er en ligelig fordeling af unge med minoritets- og majoritetsbaggrund.

For det andet er der indsamlet data, der belyser institutioners håndtering af sanktionens fase 1 og fase 2. I forbindelse med fase 1 interviewede vi i 2003 ledende personale på samtlige seks sikrede institutioner, der på det tidspunkt varetog ungdomssanktionens fase 1. Disse interview er refereret i arbejdsrapporten *Ungdomssanktionen på vej* (Thomsen et al., 2003), og der vil også blive refereret til dem her. I forbindelse med fase 2 har vi skriftligt materiale om 21 af 41 steder, som havde været bragt i anvendelse under fase 2 ved de første 72 ungdomssanktionssager. Det drejer sig om amtskommunale døgninstitutioner, socialpædagogiske opholdssteder, skibsprojekter eller andre former for projekter. Vi har gennemført et lille feltarbejde af to-tre dages varighed på to døgninstitutioner og et socialpædagogisk opholdssted, der varetager denne fase. De udvalgte institutioner³ har alle haft unge anbragt i ungdomssanktionen mere end én gang. De har samme pædagogiske udgangspunkt som størstedelen af de 21 institutioner og opholdssteder, som vi har materiale om. Feltarbejdets formål er at undersøge, hvilke betingelser ungdomssanktionen giver for institutionernes arbejde med de unge, og hvilke rammer institutionerne har for at iværksætte den ønskede målrettede socialpædagogiske behandling.

EVALUERINGS SPØRGSMÅL I RAPPORTENS KAPITLER

På baggrund af ti konkrete sanktionsforløb og interview med de unge, deres sagsbehandlere og andre nøglepersoner i forløbene vil vi i kapitel 2 se på, hvilke betingelser fasestrukturen og arbejdsdelingen mellem de sociale myndigheder og institutionerne giver for udformning og gennemførelse af sammenhængende og målrettede forløb. Vi vil dernæst på samme baggrund i kapitel 3 undersøge, hvilke betingelser sanktionens grundlag i både straffelov og servicelov giver for at inddrage de unge i planlægningen og motivere dem til behandling. I kapitel 4 beskriver vi arbejdet på sikrede og åbne institutioner på baggrund af interview og deltagerobservation og stiller spørgsmålet om, hvorvidt institutionsanbringelserne giver grundlag

3. Vi vil herefter anvende betegnelsen 'institution' for både døgninstitutioner og opholdssteder.

for den ønskede målrettede socialpædagogiske indsats. Endelig diskuterer vi i kapitel 5 på baggrund af en samlet gennemgang af de ti forløb, om den foreliggende ungdomssanktion er en indsats, der er tilpasset de unge, der i dag begår kriminalitet, og modsvarer de problemer, der ligger bag stigningen i vold og røverier. Kapitel 6 omfatter konklusion og anbefalinger.

PLANLÆGNING AF SANKTIONSFORLØB

Ungdomssanktionen er en dom til struktureret, kontrolleret socialpædagogisk behandling, og de sociale myndigheder har ansvaret for tilrettelæggelsen af behandlingsforløbet. Dommen angiver ganske vist de overordnede rammer for afviklingen af et sanktionsforløb i form af længde af faserne og i sjældne tilfælde særlige vilkår i form af psykolog, misbrugsafvænnning o.l. Men det påhviler de sociale myndigheder i den unges hjemkommune at udarbejde indstilling til retten, at udforme og justere individuelle handleplaner og at finde de institutioner, der skal varetage behandlingen.

I princippet bringer ungdomssanktionen ikke som sådan nyt indhold til indsatsen over for unge, der har begået kriminalitet. Der er ikke noget af det, som finder sted under en sanktion, som ikke kunne have været iværksat under en betinget dom med vilkår (Ekspertgruppen om ungdomskriminalitet, 2001; Vestergård, 2003). Ungdomssanktionen stipulerer heller ikke nye behandlingsmetoder og -programmer. Og der er nok blevet skabt flere sikrede pladser, men der er ikke fra centralt hold skabt institutioner, der hviler på andre principper end de på forhånd eksisterende.

Ungdomssanktionen består altså først og fremmest i en ny organisering af indsatsen, dvs. ændringer i strukturen og administrationen af den. Det nye er, at der er tale om et samlet behandlingsforløb, der skal vare i to år og følge bestemte faser. Kompetence og ansvarsfordelingen mellem

domstolene på den ene side og de sociale myndigheder og institutioner på den anden side er også forrykket, i og med at de sociale myndigheder og institutionerne skal forvalte en behandlingsdom, der betyder, at de unge skal straffes og behandles i samme regi.

I lyset af, at utilpassede unge ofte er blevet sendt fra foranstaltning til foranstaltning uden overordnet planlægning og sammenhæng, forekommer det meningsfuldt at give nye betingelser for organisering og planlægning af indsatsen. Vi vil derfor undersøge, om ungdomssanktionen fremmer sammenhæng og målrettethed i den indsats, der sættes ind over for hver enkelt ung.

Forskning om behandling af unge med asocial adfærd viser, at planlægning er helt afgørende for at nå resultater. Det drejer sig om planlægning, hvor man ved, hvor man ønsker at bevæge sig hen, og hvor de enkelte skridt for at nå derhen er eksplicite. Der skal være et klart defineret mål, og det skal rette sig mod risikofaktorer, som det kan lade sig gøre at forandre. Det kan være faktorer hos den enkelte unge, men det kan også være faktorer i familien, i vennekredsen og i den unges måde at fungere på i skolen (Andreassen, 2003).

I dette kapitel er spørgsmålet, hvorvidt udformningen af sanktionen og de administrative rammer, som er angivet i loven, giver gode betingelser for at skabe en sådan målrettet planlægning. Betingelserne består i, at det er retten, som træffer afgørelse om ungdomssanktion på baggrund af en indstilling fra kommunen. Det er kommunen, der har ansvaret for, at dommen bliver fuldbyrdet med hensyn til at tilrettelægge et forløb, der gennemgår de tre faser og indeholder et struktureret og kontrolleret socialpædagogisk forløb. Det er institutionerne, der i praksis har ansvaret for at udføre behandlingen. Faserne foregår i forskellige omgivelser, og ud over de sceneskift, der ligger i det forløb, der følger en normal plan, er der mulighed for overflytning, tilbageføring og hjemsendelse, som giver flere skift. I det følgende ser vi på, hvordan betingelserne for at planlægge ser ud med sagsbehandlerøjne, og hvilke erfaringer de unge har med sammenhæng og brud under ungdomssanktionen.

USIKKERHED VED INDSTILLING TIL RETTEN

Indstillingen fra kommunen udarbejdes af de sociale myndigheder i den unges hjemkommune på anmodning fra anklagemyndigheden. Indstillingen skal udarbejdes inden for syv dage, efter at de sociale myndigheder har

modtaget anmodningen. Retten skal ud fra indstillingen træffe afgørelse om, hvorvidt en ung opfylder betingelserne for idømmelse af en ungdoms-sanktion frem for almindelig fængselsstraf, herunder om den unge egner sig til socialpædagogisk behandling.

Derudover skal indstillingen også indeholde en handleplan for den unge. Handleplanen skal, ifølge servicelovens vejledning, indeholde en indsats, der kan modvirke yderligere kriminalitet og yde den nødvendige støtte til den unge. Derudover bør kommunen tage stilling til, hvilke pålæg der anses for formålstjenlige i forhold til den enkelte unge, eksempelvis behandling, undervisning m.v.

Sagsbehandlerne i de ti forløb, som vi har fulgt, peger på nogle vanskelige forhold i denne procedure. For det første giver sagsbehandlerne udtryk for, at syv dage ikke er tilstrækkeligt til at udarbejde en indstilling. For det andet er flere i tvivl om, hvordan de griber opgaven an. De kritiserer servicelovens vejledning og er i tvivl om, hvordan de forskellige kriterier for at indstille til ungdomssanktion skal vægtes. En sagsbehandler siger:

Ja, når vi går ind og kigger i servicelovens vejledning og kigger på ungdomssanktionen, er vi altid i tvivl, om der kan laves en. Kriterierne står der jo, men jeg har altså været ude for, at i tre af tilfældene, så har det været oplagt, at dele af kriterierne har været opfyldte, altså selve kriminaliteten. Men hvis det også er et kriterium, at der skal kunne laves en handleplan i forhold til servicelovens § 58, jamen så er jeg i tvivl, fordi det synes jeg så ikke, at man har kunnet.

Sagsbehandleren er i den konkrete sag både i tvivl om, hvorvidt kriterierne formelt set er opfyldt, og hvorvidt det er formålstjenligt at anbringe den unge uden for hjemmet:

I NN's tilfælde, for eksempel, der havde vi ikke overvejet anbringelse. Der havde vi tænkt en lokal løsning. (...) Det kunne have været skoletilbud, samtidig med at han kom i arbejdspraktik. Det havde vi allerede i gang. (...) Og så er det så, at vi kommer i tvivl, når vi så gennemgår og læser denne her vejledning. Altså skal man tage det meget bogstaveligt at kunne lave en handleplan på en anbringelse? Hvis man skulle kunne det, så skulle han ikke have været anbragt.

Hvad er det egentlig, der vil batte noget for denne her gut? Skal vi støtte ham sådan, at han kommer i noget beskæftigelse og bliver socialiseret i forhold til det omgivende samfund, eller skal vi tage ham ud som 16-årig af det samfund og så sætte ham på et opholdssted?

Sagsbehandleren oplever desuden, at anklagemyndigheden ikke tager hendes vurdering til efterretning. Hun giver udtryk for, at der ikke blev lyttet til, at hun satte spørgsmålstegn ved det formålstjenlige i at idømme en ungdomssanktion, selvom hun havde udformet en alternativ handleplan til den, som hun mente skulle bruges, hvis den unge blev idømt ungdomssanktionen. Hendes egen tolkning af det lyder:

Hvis nu det er politimesterens holdning, at de unger skal væk fra gaden, så er de jo mere indstillede på at anbefale en plan A, [altså den plan, der holder sig inden for sanktionens rammer].

I et lignende tilfælde giver en sagsbehandler udtryk for, at politiet presser hende til at indstille en ung til ungdomssanktionen. Sagsbehandleren fortæller, at forvaltningen stort set ikke kender den unge og dennes familie, da de modtager anmodning fra politiet om at udarbejde en indstilling til retten. Hun finder ud af, at han er i et velfungerende skoleforløb.

Så jeg undrede mig over, at man påpeger en ungdomssanktion allerede første gang, [han bliver taget for kriminalitet]. Jeg kontakter så politiadvokaten, der sidder med det, og siger, at umiddelbart har vi ikke været inde med andre foranstaltninger, så jeg synes, det er voldsomt at pege på en ungdomssanktion til ham. Hvor hun så siger: 'Jamen, det er kriminalitetens art, der så er afgørende', og lige meget hvad vi vil pege på, så vil de fastholde en ungdomssanktion.

Udtalelserne om indstillingsproceduren kan opsummeres som følger: De fleste interviewede sagsbehandlere beskriver proceduren som vanskelig og utilfredsstillende, mens nogle enkelte ikke har noget at udsætte på forløbet. Flere giver udtryk for, at det er umuligt at sætte sig ind i de unges omstændigheder og behov på de syv dage, der er til rådighed til at udarbejde indstilling til retten efter politiets henvendelse. Tidspresset skal ses i lyset af, at kriterierne og afvejning imellem dem ikke står klart, og at

sagsbehandlerne mangler vejledning i, hvilket grundlag de skal tilvejebringe. Således efterlyser næsten alle sagsbehandlerne i første interview, der fandt sted i 2003, en vejledning, der blandt andet giver et mere klart billede af, hvilke kriterier der skal være opfyldt, og hvordan kriterierne skal vægtes i forhold til hinanden. Socialministeriet udsendte i 2003 en orientering om planlægning af ungdomssanktionsforløb, men denne berørte ikke kriterierne for indstilling.

Retten er formelt set ikke bundet af indstillingen fra de sociale myndigheder, men det forudsættes af ekspertgruppen, at retten ikke vil dømme en ung til ungdomssanktionen, hvis de sociale myndigheder har fundet ham/hende uegnet til at indgå i et sanktionsforløb (Ekspertgruppen om ungdomskriminalitet, 2001). Men der er altså to unge i vores materiale, der er blevet idømt en ungdomssanktion, selvom sagsbehandleren ikke mente, at det var formålstjenligt. I den ene sag vurderede sagsbehandleren, at den unge var inde i et positivt forløb i kommunalt regi, som det var uhensigtsmæssigt at afbryde. I den anden sag vurderede sagsbehandleren, at den unge var velfungerende, og at et lokalt tilbud ville være mere formålstjenligt end en institutionsanbringelse. Sagsbehandlerne giver udtryk for, at deres indvendinger er blevet overhørt af anklagemyndigheden eller dommeren.

Vi har ikke i denne evaluering set særskilt på domstolenes og anklagemyndighedens praksis og har kun sagsbehandlerens perspektiv herpå. På den baggrund kan vi alene konstatere, at der er unge, der bliver idømt ungdomssanktionen, selvom de ikke bliver vurderet egnede af de sociale myndigheder. I begge tilfælde handler det om det kriterium, der går på den sociale profil, og om, hvorvidt et socialpædagogisk behandlingsforløb skønnes formålstjenligt.¹ Man kan desuden diskutere, om det grundlag, som retten træffer afgørelse om dom på, er tilstrækkeligt. I hvert fald ser det ud til, at mange af de interviewede sagsbehandlere er usikre i forhold til, hvilket grundlag, det er, de skal tilvejebringe.

1. Ifølge en sagsgennemgang af de første 55 domme ser det endvidere ud til, at kriminalitetskriteriet ikke altid er opfyldt (Vestergaard, 2003).

FRAGMENTEREDE HANDLEPLANER

Handleplaner skal ifølge servicelovens § 58 a, stk. 5, angive formålet med indsatsen, hvilken indsats der er nødvendig for at opnå formålet, indsatsens forventede varighed og særlige forhold vedrørende barnet eller den unge, herunder behandling, uddannelse m.v. Hvis den unge er kendt af forvaltningen, skal en foreløbig handleplan ligesom indstillingen foreligge senest syv dage efter, at kommunen har modtaget dokumentation fra politiet om den begåede kriminalitet. Ifølge ekspertgruppen bør handleplanen for en ung på ungdomssanktionen tillige indeholde følgende elementer:

- “Den skal forholde sig til emotionel udvikling, social adfærd, boglig indlæring og praktiske gøremål for den unge.
 - Sport, beskæftigelse, uddannelse og skole skal indgå som delelementer.
 - Kognitive metoder og andre tilsvarende metoder kan anvendes.
 - Der skal være tale om lange forløb.
 - Der skal ske en konsekvent opfølgning på de enkelte delmål.”
- (Ekspertgruppen om ungdomskriminalitet, 2001, s. 139)

Ekspertgruppen lægger desuden vægt på, “at der er tale om et individuelt program, som indeholder et langsigtet perspektiv, og hvor der følges op i hele forløbet” (Ekspertgruppen om ungdomskriminalitet, 2001, s. 139).

Desuden skal kommunen efter modtagelse af dokumentationen fra politiet aktivt inddrage den unge og dennes forældre i sagen, det vil sige også i udarbejdelsen af handleplanen (serviceloven, § 58 a, stk. 3, servicelovens vejledning nr. 4, 16. januar 2002).

Der er altså ganske mange formulerede krav til handleplanerne. Måske kunne man tilføje, at handleplanen synes særligt væsentlig i forbindelse med ungdomssanktionen, fordi der er flere aktører og faser at holde sammen på. En handleplan kan medvirke til, at alle involverede igennem faserne – den unge selv, dennes familie, personale på institutioner og eventuel kontaktperson – forfølger samme mål eller i hvert fald er bekendt med målsætningen.

Ifølge Justitsministeriets delredøgørelse lever handleplanerne kun i en mindre del af de omfattede sager op til loven. I tre fjerdedele af de

sager, som indgår i redegørelsen, omfattede sagsmaterialet handleplaner.² I redegørelsen beskrives handleplanerne henholdsvis som handlingsreferater, der først og fremmest anfører, hvad der *er* sket, og meget lidt om, hvad der *skal* ske, som forholdsvis diffuse og abstrakte, kun sjældent med beskrivelse af indsatsområder, og endelig for en mindre dels vedkommende som omfattende både konkrete mål og konkrete veje til at opnå disse mål (Justitsministeriet, 2004).

Vores materiale understøtter billedet af, at handleplanerne ikke sjældent er diffuse og abstrakte. Desuden kan materialet sige noget om, hvorfor sagsbehandlerne ikke leverer sammenhængende, konkrete og langsigtede handleplaner, og hvilken indflydelse det har på de unges forløb, herunder deres egen oplevelse af forløbet og institutionernes mulighed for at arbejde målrettet med de unge.

I de første interview med de ti unge (hvor de er i fase 1 eller i begyndelsen af fase 2) angiver næsten alle unge, at der ikke er nogen plan, eller at planen ikke står klart for dem og kun består i enkeltpunkter. Der er dog en enkelt ung, der svarer positivt på spørgsmålet om handleplanen:

Har du en handleplan?

Mig?

Ja, altså har I lavet en plan for, hvordan ...

Ja.

Var du selv med til at lave den?

Ja, noget af den.

Sammen med din sagsbehandler?

Ja.

Hvornår lavede I den?

Det kan jeg sgu ikke huske. (...)

Hører hun efter, hvad du gerne vil, når I skal lave planer?

Jah, sådan lidt.

Den pågældende unge er dog ikke i stand til at fortælle, hvad planen indeholder, og slet ikke, hvad han selv forventer, at forløbet skal føre til. En

2. Da Justitsministeriet ikke har sikkerhed for, at de har fået tilsendt alle sagsakter i hver enkelt sag, er det, som det anføres i redegørelsen, ikke muligt at vurdere, hvorvidt kommunerne opfylder betingelsen om, at handleplanen skal foreligge inden for syv dage, eftersom der ofte udarbejdes flere handleplaner i en sag. Det er heller ikke sikkert, at der ikke foreligger en handleplan, selvom de ikke er blevet tilsendt Justitsministeriet.

anden ung siger, at han aldrig har hørt om nogen plan, men at der har været et mål, der gik ud på, at han skulle blive i stand til at bo selv i egen lejlighed. En tredje mener heller ikke, at han har nogen handleplan:

Nej, der er ikke lavet nogen handleplan for mig.

Har de slet ikke lavet nogen plan?

Overhovedet ikke. De har bare sat mig.

Har du slet ikke haft nogen?

Næ.

Men hvad så ...

Jeg ved det heller ikke! Min kommune er totalt ...

Ni af de ti unge er stærkt kritiske over for deres sagsbehandler, og de fleste af dem udtrykker alene negative forventninger til alt, hvad der kommer fra ham/hende. De unges forventninger er heller ikke store mht. at kunne komme til at præge planerne.

Sagsbehandlerne til de ti unge nævner på deres side, at de har problemer med at formidle handleplanens indhold til de unge:

Kender han selv den foreløbige handleplan?

Ja, han har set den, men hvor meget han forstår af det, er jeg meget i tvivl om. Om han i det hele taget har forstået hele det her forløb. Også familien, der har været rigtigt meget modstand på. Og er det stadig.

En anden sagsbehandler fortæller lidt mere udførligt:

Han blev ikke inddraget som sådan på den måde. Det er jo meget administrativt på grund af tidspresset, men det, jeg gjorde, da vi havde sendt det af sted, det var, at jeg tog ind på Sønderbro [sikringsafdeling] og gennemgik det med ham. (...)

Hvordan var hans reaktion på det?

Jamen, der var ingen reaktion.

Havde du noget indtryk af, om han forstod, hvad det var, der skulle ske?

Nej, det var jeg usikker på. (...) Jeg prøvede selvfølgelig på at sætte nogle ord bag, hvad det var. Hvorfor vi havde lavet to planer, at det var på grund af kriminaliteten, men nej, han var svær at finde ud af.

Sagsbehandlerne synes, de møder meget modstand hos de unge, og de giver udtryk for, at det er vanskeligt at trænge igennem til dem. De lader til at være uden redskaber i forhold til at overvinde modstanden. Det ser ud til, at information ofte bliver givet som en formssag og uden forventning om at blive forstået. Og den bliver som regel givet, når beslutningerne allerede er truffet. Der er helt sikkert flere unge, der har en handleplan, end den ene, der kan huske, at han selv har været med til at drøfte en plan. Og flere er ifølge sagsbehandleren blevet informeret om dens indhold. Men de unge har tilsyneladende ikke registreret det. Det skyldes måske, at de ikke har følt, at det har nogen betydning. I hvert fald fremgår det af interviewene, at de ikke har tiltro til, at de kan få nogen indflydelse på planerne.

Nogle af de ti unge bliver efterhånden bekendt med handleplanens mål. Men for de flestes vedkommende er der fortsat usikkerhed om formålet med anbringelsen, da vi interviewer dem anden gang, hvor der er gået mindst 1 år og 4 måneder, siden de startede afvikling af sanktionen. For eksempel giver en af de unge, der er i fase 3, udtryk for, at han aldrig har haft en handleplan. Han er i gang med at tage 9. klasse på VUC og planlægger at rejse til København for at læse videre. Det er nogle planer, han selv har lagt. Han mener ikke, at han har haft nogen handleplan i forbindelse med ungdomssanktionen og heller ikke, at sagsbehandler og institutioner har forsøgt at hjælpe ham med at finde ud af, hvad han gerne vil. I de sidste 3 måneder på åben institution tog han en matematikeksamen, men ellers har han ikke lavet andet end at sove og ryge hash, fordi der ifølge ham ikke var andet at lave. Han mener ikke selv at have haft indflydelse på nogen af de steder, han har været, og er ikke blevet spurgt om, hvad han gerne vil. Når han skiftede institution, fik han det at vide dagen før, han skulle flytte. Sagsbehandleren på sin side ridser punkter op fra en handleplan, der tilsyneladende går mest på den unges personlige udvikling og en personlighedsforstyrrelse, som der var et ønske om at udrede. I forhold til arbejde og uddannelse var målet med hele forløbet, at den unge blev klar over, hvad han gerne ville.

Det er vanskeligt at sige, hvad der er gået galt i kommunikationen her. Måske er den unge blevet ført i den rigtige retning uden at have erkendt, at han har fået støtte til det. Og måske er det faktisk en indsats, der har fundet sted i forløbet, der har gjort, at han i dag ser ud til at være på vej ind i uddannelsessystemet. Men det forekommer uheldigt, at han skal være næsten færdig med sanktionen, før han kommer i skole, når han tilsyneladende har været motiveret for det længe.

Det er gennemgående i næsten alle ti forløb, at sagsbehandlerens og den unges opfattelse af handleplan og mål simpelthen ikke stemmer overens. Og der er også to-tre andre forløb, hvor handleplanen nok har mål og indhold, men hvor sanktionens to år alligevel ser ud til at være spildtid i forhold til uddannelse og arbejde. I disse forløb er de unge ved sanktionens ophør henvist til at fortsætte, hvor de slap før dommen.

Ser man på handleplanerne gennem sagsbehandlerens svar, må man konstatere, at de er meget svingende. Nogle sagsbehandlere tolker kravet om handleplan som dækket ind ved simpelthen at anføre, at forløbet vil følge sanktionens tre faser i henholdsvis sikret regi, åben anbringelse og udslusning. En sagsbehandler svarer på spørgsmålet om, hvad handleplanen indeholder:

Der er de tre trin, som der er i enhver sanktion. (...) Formålet er, at han kommer igennem sanktionen.

Der er tilsyneladende ikke angivet noget formål med indsatsen, og hvilken indsats der er nødvendig for at opnå et sådant formål. En anden sagsbehandler har heller ikke udarbejdet en skriftlig plan:

Foreligger der en handleplan?

Det vil jeg sgu da håbe.

Men er det ikke dig, som skal lave den?

Jo, men det er jo sådan nogle, altså en af de der administrative arbejdsrutiner, men jeg kan da lige se, om jeg har lavet en. [Der ledes]. Det ser sgu ikke sådan ud, men man skal i princippet gøre det.

I sagsmappen ligger der en samarbejdsaftale med institutionen og indstilling til retten, men altså ikke nogen handleplan. Sagsbehandleren siger, at hun har målene helt klart i hovedet, at hun formidler dem til institutionen og den unge på diverse opfølgingsmøder, og at planen som helhed er meget beskæftigelsesorienteret.

I de fleste andre af de ti sager er handleplanen dog noget mere detaljeret, og nogle bruger meget energi på at tilpasse den løbende. Men når vi under interviewene beder om at få handleplanen forelagt mundtligt, bliver det ofte til en opremsning af aktiviteter eller ligefrem udgiftsposter. Her fra en i øvrigt detaljeret plan for fase 3:

Der er noget støtte fra institutionen på ti timer, som skal [sikre, at han] opretholde[r] en kontakt til sin læreplads, og sikre, at han ikke er syg eller bliver væk eller ... Så er der terapi, igangsat noget psykologterapi. Og så er der misbrugskontrol to gange om ugen med urinprøvetagning. Og så er der transport og forplejning, ikke? Ud over det så opretholder vi stadigvæk en støtte/kontaktperson i kommunen, som han også hele tiden har haft, ham betaler vi også udover. Og han skal forestå kontakten mellem NN og forældrene for at være sikker på, at det holder hjemme.

Flere sagsbehandlere er selv inde på, at handleplanerne ikke er gode nok, og nogle anfører, at arbejdet med handleplanerne bliver overfladisk, fordi de ikke ved, hvilke institutionelle rammer behandlingen vil komme til at foregå under. Det nævnes dels, at det er vanskeligt at finde egnede institutionspladser, dels at der er mange utilsigtede flytninger og tilbageførsler. Det lyder, som om nogle sagsbehandlere ikke prioriterer det særligt højt at arbejde med en handleplan, fordi de ikke har positive forventninger til, at planen vil kunne holde. En sagsbehandler siger således om en meget kortfattet handleplan:

Altså, grunden til, at jeg ikke har lavet nogen egentlig handleplan, er, at vi først nu har fundet et sted til ham i 2. fase.

Har det været svært at finde sådan et sted?

Det har været rigtig, rigtig svært. Vi fandt det først i fredags, og han skal ud i morgen.

En anden sagsbehandler udtrykker det samme:

Problemet er jo lidt, at man kan jo godt sidde og skrive en handleplan med alle mulige gode og flotte ord og gode intentioner, men hvis vi ikke kan finde et sted, der kan føre det ud i verden, så er der ikke nogen grund til det jo.

Der er desuden en sagsbehandler, som giver udtryk for, at det ikke kan betale sig at være særligt specifik i udformningen af handleplanen, fordi den unge fylder 18 år, længe inden sanktionsforløbet er gennemført, og dermed ikke længere vil være hans ansvar. Det er den eneste sag, hvor sagsbehandleren direkte fralægger sig ansvaret for planlægningen. Men der er en anden sag, hvor det også forekommer, at planlægningen af forløbet

har lidt under, at ingen for alvor har følt ansvar for handleplanen. Også i denne sag ser det ud til at have spillet ind, at den unge alligevel snart ville høre under andre sagsbehandlere, fordi den unge fyldte 18 år og desuden overvejede at flytte til en anden kommune.

Det ser ud til, at der er flere forhindringer for, at handleplanen kan blive det redskab, der holder sammen på ungdomssanktionen gennem de forskellige faser og med de forskellige ansvarshavere. Vi kan konstatere, at handleplanerne i de ti sager, vi har undersøgt, er fragmentariske, ligesom det gjaldt en stor del af handleplanerne i Justitsministeriets delredegørelse, der omfatter 72 forløb. Man kan opsamlende sige, at det at få udformet en handleplan, der er langsigtet og konkret, til dels er vanskeliggjort af, at sagsbehandlerne oplever, at man ofte er nødsaget til at tage til takke med en hvilken som helst plads, der vil tage imod den unge. Ræsonnementet synes at være, at hvis man alligevel ikke kan få en plads på en institution, som udbyder det, man måtte efterspørge, er der ingen grund til at bruge kræfter på at definere nærmere, hvad der vil være hensigtsmæssigt. Desuden er flere sagsbehandlere meget pessimistiske i forhold til, om de unge kan fastholdes i en institutionsplads. I nogle tilfælde fører det også til, at man ikke lægger mange kræfter i at definere, hvad der ville være det bedste for den unge.

Desuden ser det ud til, at de unge og deres forældre ikke i særlig vid udstrækning er inddraget i at udarbejde planerne. Serviceloven og vejledningen hertil angiver utvetydigt, at de skal inddrages, og de fleste af sagsbehandlerne giver også udtryk for, at de principielt finder det vigtigt. Men i praksis udarbejdes handleplaner og målsætning i de ti forløb, som vi har undersøgt, næsten altid af sagsbehandlerne alene, hvorefter de blot gennemgås med den unge og forældrene.

På den baggrund kan man konkludere, at omfanget og kvaliteten af institutionspladser ikke ser ud til at være tilstrækkeligt stort til, at sagsbehandlerne kan finde ikke bare en plads, men også en egnet plads til de unge og dermed leve op til kravene om en individuelt tilpasset indsats.

Desuden giver den tøvende holdning, som sagsbehandlerne har til at skulle udforme pædagogiske mål og planer, anledning til at spørge, om sagsbehandlerne har den nødvendige faglige viden om de unges problemer og hensigtsmæssig socialpædagogisk behandling til at kunne udarbejde handleplaner, der kan fungere for de unge, der kommer på ungdomssanktionen.

Endelig rejser den manglende inddragelse af de unge og deres forældre spørgsmålet om, hvorvidt sagsbehandlernes kompetence til at

overvinde modstanden hos dem, er stor nok. At det i de forløb, vi har undersøgt, så godt som aldrig lykkes at få en dialog om planer og fremtidsmuligheder, tyder på, at der er nogle grundlæggende betingelser, som vanskeliggør inddragelsen af de unge og forældrene. Dette bliver diskuteret i kapitel 3.

NÅR DE UNGE SENDES FRA STED TIL STED

Et sanktionsforløb består som nævnt af tre faser, der foregår i to forskellige institutioner og ambulante. Der er altså flere overgange eller scenskift, der skal håndteres af den unge og af andre involverede. Dette gælder en ungdomssanktion, der forløber efter planen uden uregelmæssigheder. Men hertil kommer, at der i de fleste forløb sker et eller flere yderligere skift mellem institutioner eller mellem institution og hjem. Det gælder to tredjedele af de unge i Justitsministeriets delredegørelse (2004).

I de unges perspektiv skaber overgangene ved institutionsskift stor usikkerhed. En ung mener, at mange unge "går psykisk ned", når de er på ungdomssanktionen. Han uddyber:

På grund af at de tænker: "Hvad fanden skal man gøre?" Tankerne, de går rundt i hovedet hele tiden. Hvad der sker med en, det ved man jo ikke. Man får jo ikke engang noget at vide, det sker bare lige pludselig. "Du skal ..." Hvad skal jeg? Lige pludselig.

Følelsen af at blive flyttet rundt med uden forklaring går igen hos de fleste unge.

Med hensyn til overgangen fra varetægt til ungdomssanktionen er den gennemgående reaktion skuffelse over, at der ikke sker nogen forandring. En ung, som vi interviewer 14 dage efter, at han har startet afvikling af ungdomssanktionen, siger:

Jeg synes i hvert fald, at hvis den stadig skal køre, så skal de tage sig mere sammen og komme hurtigere ... fordi os unge, vi sidder bare, mand. Det tager 100 år, før der sker noget. Jeg sidder bare der, for sjov. Der er ikke nogen mening i at sidde der.

Hos nogle af de unge er det lykkedes sagsbehandleren eller andre implicerede at skabe en forventning om, at ungdomssanktionen kan blive et

vendepunkt for dem. Det forekommer, at det virker meget nedslående for dem at blive i de samme rammer på nogenlunde samme betingelser, som før ungdomssanktionen startede. I det hele taget opfatter otte ud af ti interviewede unge fase 1 som ventetid eller forlænget varetægt, før ungdomssanktionen kan begynde. En anden ung, der er interviewet i fase 1, siger:

Hvad kunne man gøre for at gøre det bedre at være på ungdomssanktion?

Lave nogle flere pladser her i København. Sådan så pladserne stod klar til dem, der fik ungdomssanktion. I stedet for at man skulle være varetægtsfængslet i to måneder og sidde og vente derinde.

At blive sat til at vente igen efter varetægtsperioden, hvor man ventede på dom, ser ud til at påvirke motivationen negativt for næsten alle de unge, vi interviewede.

Overgangen til fase 2 forløber mere forskelligt for de ti interviewede unge. Nogle af de interviewede unge kommer på besøg på fase 2-institutionen før overførsel hertil og er i det hele taget velforberedte. Men andre får - både ifølge sagsbehandlere og de unge selv - først beskud meget sent og er ganske uforberedte på, hvilken institution de skal på, og hvad formålet med anbringelsen er. Det skyldes som regel, at pladsen først er fundet i sidste øjeblik. Uanset årsag har det konsekvenser for de unges motivation. Flere unge giver udtryk for en meget opgivende holdning i forhold til hele sanktionsforløbet, når de føler sig flyttet rundt uden mål. Rømning og aggressiv adfærd bliver også begrundet med følelsen af at blive rykket rundt på en tilfældig måde.

Overgangen fra fase 2 til fase 3 er også forløbet ret forskelligt. Der er enkelte af de interviewede unge, som følger en bane, der blev lagt under anbringelsen. Men der er også unge, som ser ud til at have fået revet to år ud af kalenderen og nu er henvist til at starte forfra med uddannelse eller arbejde, og som heller ikke lader til at være blevet motiveret for det gennem sanktionen. Der er desuden enkelte unge, som ser ud til at være mere eller mindre overladt til sig selv i fase 3, og at kommunen ikke tager ansvaret for at følge og støtte den unge i udslusningen. Dette vil blive uddybet i kapitel 5, der giver en oversigt over de ti unges forløb og deres situation ved evalueringens ophør.

Ud over de planlagte skift mellem faserne sker der for mange et eller flere uplanlagte skift og brud i form af flytning mellem institutioner,

hjemsendelser og tilbageførsel fra åben institution eller opholdssted til sikret institution og overførsel til varetægtsfængsel. Ifølge Justitsministeriets delredegørelse (2004) er der 24 unge af de første 72, der blev idømt en sanktion, der ikke har gennemgået andre skift end dem, der er en del af standardforløbet. De øvrige 48 unge har tilsammen gennemgået 130 ekstra overførsler, (i gennemsnit lidt mindre end to overførsler pr. person). Det drejer sig om overførsler til anden sikret institution, til anden åben institution/opholdssted, tilbageførsler, overførsler mellem sikrede institutioner under tilbageførsler og overførsel til varetægtsfængsel/surrogat. Det vil sige, at for en stor del af de unge bliver det toårige behandlingsforløb brudt op i mange mindre bidder.

En af de unge, vi har interviewet, har således omfattende erfaring med at skifte institution:

Har du være anbragt nogen steder før?

Syv-otte steder, tror jeg. (...) I sikret har jeg skiftet fire steder. Og så opholdssted tre, nej to, plus det her, det er tre, og så en efterskole. (...) Det, der er lukket, det var på ungdomssanktionen, de andre var før.

Det er ikke noget atypisk billede for de ti unge i vores undersøgelse, og de mange sceneskift har selvfølgelig en betydning for mulighederne for at skabe sammenhæng i forløbet. Vi vil skitsere tre forløb, hvor de unge har været igennem mange skift og afbrydelser. Gennemgangen viser nogle årsager til og effekter af de mange skift.

Overførsler mellem sikrede afdelinger

Ifølge Justitsministeriets delredegørelse (2004) har 24 af de 72 unge skiftet opholdssted én eller flere gange i løbet af fase 1: 13 unge har opholdt sig i to forskellige sikrede afdelinger, 6 har opholdt sig i tre afdelinger, 3 har opholdt sig i fire afdelinger, og 2 unge har opholdt sig i fem forskellige sikrede afdelinger. Også en af de unge i vores materiale fik en meget omtumlet fase 1. Han kommer gentagne gange i konflikt med personalet på sikret institution og bliver derfor flyttet rundt mellem forskellige sikrede institutioner. På et tidspunkt er han indsat i en arrest. Han får forlænget ungdomssanktionen med seks måneder pga. trusler mod sin sagsbehandler og et biltyveri (han rømmer fra en sikret afdeling i en af de ansattes bil). Under interview remser han sit forløb op og siger selv, at han har haft mange konflikter med personalet. Han var særlig ked af, at blive

flyttet til Jylland, langt væk fra familie og venner i københavnsområdet. Han følte sig meget presset på sikret institution, og han følte sig svigtet af kommunen, som han mener ikke vidste, hvad de ville med hans anbringelse.

De har ikke rigtig haft styr på den dom, synes jeg. De har været sådan lidt tvivlende hele tiden.

Sagsbehandleren fortæller, at kommunen ikke havde anbefalet ungdoms-sanktion, fordi de vurderede, at han var velfungerende. Han var ikke kendt af forvaltningen, før den sag, der førte til, at han blev idømt ungdoms-sanktionen. Han var på det tidspunkt i gang med et skoleforløb – 10 klasse på VUC. Det forlød fra skolen, at det var problemfrit. Et halvt år efter, at ungdomssanktionen er trådt i kraft, siger sagsbehandleren, at systemet nu ser på ham som “ganske farlig og svær at placere”. Hun ser selv med forundring på udviklingen, for “det var jo slet ikke udgangspunktet fra starten for ham”. Hun tilføjer, at hun har mistanke om, at hans brug af hash er vokset til et alvorligt misbrug under anbringelsen.

Den unge føler sig sat ud af spillet og svigtet af kommunen:

Jeg vil gerne videre med mit liv, forstår du, jeg vil gerne ud i samfundet og leve ligesom alle andre ikke, men ... Jeg er bare blevet sat et sted, jeg har ikke fået mulighed for noget ... under-visning eller noget som helst, jeg er bare stået stille. Tiden går, forstår du, men jeg står bare stille. (...) Kommunen, de har ligesom svigtet mig, fordi det er ligesom, de ikke vil have noget med mig at gøre. De bestemmer det bare, at sådan skal det være. Men sådan skal det ikke være. Det kan ikke være rigtigt, at det skal være sådan.

For sagsbehandleren er det åbenbart, at ophold på sikret institution har skabt problemer for den unge, som ikke var der før. Derfor arbejder hun for, at han skal have en chance og ikke i fængsel efter biltyveri og trusler. Det lykkes, og den unge får styr på sit liv gennem et utraditionelt fase 2-forløb, som ikke foregår på institution. Den aggression og voldelige adfærd, som han udviste under fase 1, forsvinder igen, så snart han er ude af sikret regi. De episoder, der førte til, at den unge blev rykket rundt mellem de sikrede afdelinger, ser ud til i hvert fald delvist at være afledt af

presset af at være indespærret, følelsen af at være sat ud af spillet og ikke at have nogen konstruktive handlemuligheder for at forbedre sin situation.

Tilbageførsel fra åben til sikret plads

Der sker i nogle tilfælde tilbageførsler fra åben institution til sikret institution. I løbet af sanktionens første år blev 22 af de 72 unge tilbageført til en sikret afdeling. Størstedelen af de 22 unge er blevet tilbageført én gang, mens 3 unge har været tilbageført adskillige gange (Justitsministeriet 2004). Vi interviewer en ung, der netop er startet på fase 2, og han opremser sit hidtidige forløb:

Jeg fik først to måneder på lukket. Så sad jeg en halv måned i varetægtsfængsel. Så da jeg fik de to måneder, så stak jeg af. Så fik jeg en måned ekstra af min sagsbehandler. Uden at jeg kom i retten, men jeg skal i retten alligevel for det. Så fik jeg alligevel en måned af min sagsbehandler. Han har været flink og givet mig en måned. Så kom jeg et andet sted. Så stak jeg af fra det andet sted også. Så fik jeg en måned til, og så kom jeg på et andet sted. Så holdt jeg en pause med at stikke af. Og så kom jeg her bagefter.

Da vi interviewer ham anden gang, har han alt i alt siddet fem måneder på sikret og halvandet år på åben afdeling og er nu i fase 3. Undervejs har han fået forlænget sanktionen på grund af rømning, tyveri og vold mod en medindsat. Om årsagen til, at han begik vold og tyveri, siger han selv: "Jeg havde været der i lang tid, ikke. Jeg blev skør til sidst." Om rømmingerne, siger han, at han stak af, fordi han følte sig udsat for racisme, og sagsbehandleren ikke ville tage det alvorligt.

Sagsbehandleren siger om forløbet, at det ikke har fulgt dommen helt, idet den unge har været tilbageført fem til seks gange på grund af voldelige episoder på institutionerne. Han har derfor været på stort set alle de sikrede institutioner i landet, men er altid kommet tilbage til samme fase 2-institution. To voldelige episoder har ud over tilbageførsel ført til, at han blev idømt et ekstra halvt år på ungdomssanktionen. De øvrige tilbageførsler har ikke været gennem retten, men er blevet foretaget på sagsbehandlerens initiativ, i samråd med institutionen.

Sagsbehandleren mener ikke, at tilbageførslerne i sig selv har været problematiske. Tværtimod ville han gerne have haft den unge tilbageført yderligere to gange, men det var ikke muligt pga. pladsmangel. Han giver udtryk for, at det er vigtigt, at de unge generelt oplever en konsekvens i

form af midlertidig tilbageførsel til sikret institution, når de opfører sig meget uhensigtsmæssigt. Sagsbehandleren mener, at kontinuiteten er sikret ved, at den unge altid er kommet tilbage til samme åbne institution, og at ansatte fra den åbne institution har snakket med ham en gang om ugen, mens han var tilbageført til sikret institution. Institutionen tilbyder ifølge sagsbehandleren en behandling, der er baseret på kognitiv træning. Men der forlyder ikke noget om, hvad behandlingen konkret har bestået i, og hvordan den har været gennemført med de mange afbrydelser i forløbet.

Den unge taler forbitret om forløbet og især om den måde, sagsbehandleren har ageret på. Han mener, at sagsbehandleren har givet ham to måneder ekstra på sikret, på den måde, at han to gange i træk har ringet til ham dagen før, han skulle være overgået til åben institution, og sagt, at han skulle blive der en måned til. Og han opfatter det, som om månederne ikke bliver trukket fra den samlede tid. Han mener ikke at have modtaget nogen behandling på noget tidspunkt og synes i øvrigt, at rammerne var alt for løse på den åbne institution.

Den unge har ikke nogen fornemmelse af, hvad anbringelsen skulle føre til. Det er nærliggende at antage, at de mange tilbageførsler har gjort det vanskeligt at opbygge et tillidsforhold, der kunne sikre hans medvirken i at gennemføre et behandlingsforløb.

Hjemsendelse

En anden form for afbræk i et forløb sker, når den unge kommer hjem i en periode. Ifølge Justitsministeriets delredegørelse opholder de unge sig i gennemsnit to til tre uger i hjemmet under fase 1 – typisk på grund af anke af sagen eller mangel på institutionsplads, men i et enkelt tilfælde også på grund af en ny retssag. Under fase 2 er der i gennemsnit en uges ophold i hjemmet, fordi den unge har måttet vente på et passende opholdssted eller på ferie eller har været på ferie.

Flere unge i vores materiale har været hjemme undervejs i forløbet. En ung kom hjem efter dom, fordi der ikke var fundet en institutionsplads til ham.

Den dag jeg blev dømt, blev jeg bare løsladt. Jeg venter og jeg venter og jeg venter, og der sker ikke noget. Og jeg ved ikke, hvad der sker. Og så kom jeg til at dumme mig.

Blev du bare løsladt den dag, du blev dømt?

Ja-ja, indtil de havde fundet et eller andet. Men det har de ikke.

Fire måneder har jeg bare rendt rundt, uden skole, ikke noget, jeg har bare ...

Det havde været bedre, hvis det havde været med det samme?

Ja, fordi ham, der også blev dømt, han er ude nu, fordi de tog ham i gang med det samme. (...) Jeg vidste ingenting, jeg gik bare rundt. Sov i lang tid. Der var ikke nogen skole, slet ikke noget.

Hvorfor gik du ikke i skole?

Fordi jeg ikke har ... Min sagsbehandler er ikke engang kommet til mig. Jeg havde ikke noget med min sagsbehandler at gøre i den tid, jeg var ude. Der var ikke nogen.

Den unge begår ny kriminalitet i ventetiden. Han oplever, at han er glemt af forvaltningen, og sagsbehandleren bekræfter, at de ikke har kontakt med ham i den periode. Han har ingen idé om, hvad der skal ske. Flere andre unge i vores materiale har været hjemme i en periode i forløbet, og det ser ud til at skabe forvirring. De unge lader til at have svært ved at tro på, at der er noget formål med anbringelsen, når de kan blive sendt hjem, uden at der er nogen, der stiller krav til eller tager ansvaret for, hvad de foretager sig.

De mange brud og skift betyder, at de unge føler sig flyttet rundt med ofte uden formål. Det er sandsynligvis medvirkende til, at kun enkelte af de unge får fat i, hvad meningen med deres anbringelse er. Når aggressiv adfærd eller rømning fører til, at de bliver flyttet, bliver de bekræftet i, at de er umulige, og at institutionerne ikke kan magte dem. Når der sker flytning eller hjemsendelse pga. pladsmangel, skaber det forvirring og sår tvivl hos de unge, mht. om sagsbehandler og institutionsansatte mener det alvorligt, når de hævder, at tanken er, at den unge skal få noget ud af anbringelsen.

SAMARBEJDET MELLEM SAGSBEHANDLERE OG INSTITUTIONER

Kommunen har ansvaret for at udfylde de rammer, som er fastlagt i dommen, således at formålet med foranstaltningen opnås bedst muligt (Serviceovens vejledning nr. 4, 16. januar 2002). Dermed har kommunen også ansvaret for den socialpædagogiske behandling af den unge, hvilket bl.a. indbefatter, at det er kommunen, der træffer afgørelser om, hvilken institution og evt. opholdssted den unge skal anbringes på. Kommunen kan

også løbende tilpasse handleplanen uden rettens godkendelse, på trods af at handleplanen er en del af indstillingen til retten ved idømmelsen af sanktionen. Selve behandlingen foregår på institutionen, og institutionerne har ansvaret for at gennemføre handleplanerne. Det ser ud til, at samarbejdet mellem kommuner og institutioner om at gennemføre ungdomssanktionsforløb ikke altid fungerer optimalt. Der bliver i vores materiale beskrevet flere problemer i samarbejdet, og både sagsbehandlere og institutionsansatte udtrykker en del kritik af den anden part.

Der er således eksempler på kompetencestridigheder mellem sagsbehandler og institution og uenighed, blandt andet mht. hvem der kan træffe en given beslutning. For eksempel er der ikke klarhed over, hvem der har kompetencen til at flytte en ung fra en sikret institution til en anden. En sagsbehandler oplever at blive informeret, efter at flytningen har fundet sted, og hun udtrykker forundring over, at de sikrede institutioner uden videre kan flytte de unge rundt.

En anden sagsbehandler føler sig gået bag ryggen, da hun opdager, at to institutioner og det amt, de hører under, har ladet den unge opholde sig permanent på en anden institution end der, hvor hun har fået ham indskrevet. Sagsbehandleren bestræber sig derefter på at markere, at hun ikke alene skal informeres, men også spørges. Hun flytter sit fokus fra at finde en god løsning for den unge til magtkampen med institutionerne. For eksempel forsøger hun på et senere tidspunkt at få ham tilbageført til sikret plads, selvom hun medgiver, at det ikke vil gavne den unge, men i højere grad er en markering over for institutionen.

Ifølge en sagsbehandler giver det, at de unge er domfældte, desuden anledning til stor usikkerhed både hos de sociale myndigheder og blandt institutionerne. Det skaber tvivl om, hvad de må ifølge loven. Hun føler sig overbebyrdet af institutioner, som vil have, at hun skal tage alle beslutninger om, hvad den unge må og ikke må.

Institutionerne, har jeg så også oplevet, har siddet med den samme skræk omkring det her med, at hvad må vi, og hvad må vi ikke i forhold til, at det er en dom. Så de har brugt os meget. Hele tiden ringet hver gang om den mindste smule, ikke. 'Nå, men nu er det tante Karens fødselsdag, og kan han komme hjem lørdag til den', og på den der måde, ikke, i stedet for ved andre sager så havde man måske tænkt, nå ja, men det går jo godt i hverdagen og bla-bla-bla, ikke, så der er der ikke så meget til hinder for, at han kommer hjem på lørdag eller kommer hjem søndag formiddag.

Her har det hele tiden været os, og det har den unge jo også fået at vide, at det er kommunen, der bestemmer, ikke. Så derfor er vi jo også blevet sat op på et eller andet, som også har gjort os til mægtige, ikke.

Der efterlyses fra næsten alle interviewede sagsbehandlere og fra flere institutioners side en mere grundig vejledning, så ingen af parterne skal bruge så lang tid på at finde ud af, hvad der går an, og hvem der træffer beslutning herom. Der blev i 2003 udsendt en notits fra Justitsministeriet med retningslinjer for udgang fra sikret afdeling, og man kan forvente, at det har løst nogle af de mere konkrete problemer.

Der rejses desuden en række kritikpunkter fra begge sider.

Institutionspersonalets kritik af kommunerne

I vores interview med ledende personale på seks sikrede institutioner kritiseres kommunerne for at opfatte den tid, hvor de unge er anbragt på sikret institution, som en periode, hvor de ikke behøver at beskæftige sig med de unge. Institutionerne mener, at der mangler en løbende dialog om, hvad der skal ske fremover mellem sagsbehandlerne på den ene side og de unge og institutionerne på den anden side. Institutionerne hævder også, at de unge får for lidt og ofte for sen information.

De sikrede institutioner, som vi har talt med, er alle frustrerede over kommuner, som angiveligt ikke udfylder de opgaver, der påhviler dem i forbindelse med hver enkelt ung, der er idømt en ungdomssanktion. Det drejer sig først og fremmest om de lovpligtige handleplaner og om fremskaffelsen af egnede opholdssteder til fase 2. Flere af de interviewede mener, at problemerne med at finde egnede pladser til fase 2 ofte skyldes, at sagsbehandlerne først går i gang med at lede efter en plads, når udløbsdatoen for fase 1 nærmer sig.

For de institutioner og opholdssteder, der benyttes til afvikling af fase 2, er billedet mere broget, og det indsamlede materiale giver ikke noget overblik. Vi har gennemført deltagerobservation på tre af de mange institutioner og opholdssteder, som er blevet anvendt til fase 2. I det følgende fremlægges en række synspunkter, der stammer fra interview med ledende personale på disse tre institutioner.

Ligesom de sikrede institutioner udtrykker to af de institutioner, som vi har observeret i, utilfredshed med handleplanerne, som de hævder ofte er for fragmentariske til at danne udgangspunkt for deres arbejde med de unge. Disse institutioner har taget skridt til selv at udarbejde handle-

planer, fordi de ikke mener at få et tilstrækkeligt godt redskab fra kommunens side:

Vi vil ikke sidde med hænderne i skødet og vente på, at kommunen sætter nogle klare mål. Så nu laver vi selv handleplaner, hvis de ikke findes eller ikke er fyldestgørende.

Denne institution har indført sagsgennemgang med en psykolog og vil på baggrund af den praksis udforme handleplaner for de unge. Vi har ikke kendskab til resultaterne og kan ikke vurdere potentialet i denne praksis. Men selvom institutionerne kan opstille fagligt kompetente handleplaner, har de ikke hverken ansvar eller indflydelse, der rækker ud over det tidsrum, hvor den unge er anbragt på institutionen. Den planlægning og målsætning, som en institution måtte iværksætte på egen hånd, kan derfor næppe erstatte den overordnede planlægning, der er tanken med handleplanen.

Med hensyn til afvikling af fase 3 er der flere eksempler i vores materiale på, at fase 2-institutionen tilbyder at deltage, men at kommunen prioriterer anderledes. I ét tilfælde foreslår en af de institutioner, som vi har observeret på, at en kontaktpædagog fortsætter som kontaktperson i fase 3, men kommunen vælger ifølge institutionen i stedet at tilbyde den unge en anden kontaktperson, som den unge ikke kender. I et andet tilfælde vil institutionen ifølge en af de interviewede sagsbehandlere gerne lave en udslusningsplan, men sagsbehandleren vurderer, at kommunen selv har de samme muligheder, at omkostningerne er store, og at det er mere hensigtsmæssigt at sætte en kontaktperson ind lokalt, fordi den unge nu er tilbage i sin oprindelige hjemkommune langt fra institutionen. I nogle tilfælde ønsker institutionerne altså at tage aktivt del i udslusningen og på den måde fremme kontinuitet. Men kommunerne kan have andre prioriteringer.

Desuden giver flere ansatte fra de åbne institutioner, vi har været på, udtryk for, at sagsbehandlerne ikke altid har forstået, hvilke vilkår de arbejder under. For eksempel når en sagsbehandler laver regler om, at en ung ikke må komme i hjemkommunen i en bestemt periode, og forventer, at institutionen skal kontrollere, at det ikke sker. Eller at institutionen skal forhindre rømning. Her henviser institutionerne til, at magtanvendelsesbekendtgørelsen ikke giver hjemmel for at fastholde den unge mod dennes ønske.

Det vanskeliggør endvidere ifølge nogle ansatte det daglige ar-

bejde, når kommunerne stiller meget specifikke krav til, hvilke regler der må gælde for den unge, de har på en institution.

Der tænker jeg på, at vi kan jo have to unge fra Ishøj, så kan der være tre unge fra Taastrup, så kan der være to fra København, ikke. (...) Og vi har jo otte forskellige måder at håndtere de her sanktioner på. Altså, skal man hjem hver weekend, skal man hjem hver gang, der er en eller anden barkedåb eller fest i hjembyen, eller siger man nej, det skal de ikke, siger man nej, du har fået en dom, og der er de og de vilkår. Og der er så stor forskel.

Sagsbehandlingernes kritik af institutionerne

De interviewede sagsbehandlere udtrykker på deres side i mange tilfælde stor utilfredshed med det pædagogiske arbejde og institutionernes evne til at fastholde de unge. Sagsbehandlerne finder manglen på egnede pladser meget frustrerende, og de fleste af sagsbehandlerne kritiserer personalet på institutionerne for ikke at kunne magte opgaven. For eksempel anføres det som et problem, at de unge overflyttes i tilfælde af konflikter, som sagsbehandlerne mener, at institutionerne burde kunne håndtere. Flere sagsbehandlere kritiserer de sikrede institutioner for at være "ren opbevaring":

De sikrede er helt vilde for at få en handleplan, for at de ikke skal være opbevaring, ikke. Men hvis man spørger de sikrede: 'Hvad fanden kan I?' Så kan de ikke en skid alligevel. Det er jo bare det, at man ikke kan tillade sig at sige, at de opbevarer dem.

Flere sagsbehandlere efterlyser større mangfoldighed i udbuddet og især bedre beskrivelser af, hvad der kan tilbydes på de enkelte institutioner.

Jeg synes ikke, der er nok at vælge imellem, de her åbne afdelinger. Det kunne jo være skidegodt, hvis det var, at de begyndte at specialisere sig i det ene og det andet, så man kunne sige okay, at her har vi en knægt, som er vild med at køre bil, og så har vi en institution, som er skidegod til det, fordi de har nogle skidegode grene ud til nogle faglærere eller nogle mekanikere eller hvad ved jeg. Så man havde nogle muligheder.

Opsummerende kan det anføres, at der er problemer med at afgøre, hvad de unge må helt konkret mht. udgang, og problemer med at afgøre, hvem

der kan træffe beslutning om, hvor den unge må færdes. Nogle af disse uklarheder er løst i den nævnte notits fra Justitsministeriet, der blev udsendt i sommeren 2003, men der bliver fortsat efterlyst flere retningslinjer i vores interview i 2004.

Men der er andre stridigheder og kritikpunkter mellem de to parter end dem, der kan løses med klar vejledning. Den væsentligste anke mod kommunerne fra de institutioner, vi har interviewet og observeret i, er, at de ofte leverer mangelfulde handleplaner, der ikke er fagligt velfunderede og ikke giver retningslinjer for det pædagogiske arbejde. Sagsbehandlere til de ti unge anfører på deres side, at der er for få egnede pladser, og kritiserer institutionerne på området for i for ringe grad at være i stand til at rumme de unge og arbejde pædagogisk med dem. Desuden kritiserer flere sagsbehandlere institutionerne for at være for dårlige til at informere om, hvilke tilbud og kompetencer de råder over.

Kritikken fra begge sider retter sig altså mod den anden parts faglige kompetencer. Der sættes spørgsmålstegn ved sagsbehandlers kompetence til at planlægge et behandlingsforløb, der er fagligt forsvarligt og individuelt tilpasset. Og der sættes spørgsmålstegn ved institutionernes kompetence til at arbejde med de unge. Vi vender tilbage til henholdsvis sagsbehandlernes og institutionernes betingelser for at arbejde kompetent med de unge på ungdomssanktionen i kapitel 3 og 4.

STRAF, TVANG, INDDRAGELSE OG MOTIVATION

Ungdomssanktionen er sammensat af en strafferetlig sanktion og en socialretlig indsats. Den fastsættes ved dom, og det betyder, at behandlings- og resocialiseringsindsatsen under sanktionsforløbet risikerer at blive opfattet af de dømte som en straffeforanstaltning. Det kan have negative konsekvenser for de unges motivation for at medvirke til gennemførelsen af indsatsen. Hertil kommer, at der ikke er proportionalitet i strafudmålingen i sanktionen og i den dom, som den unge ville have modtaget, hvis retten ikke havde fastsat en dom til ungdomssanktionen. Ungdomssanktionens to år bliver givet som alternativ til noget kortere ubetingede fængselsdomme. Det kan yderligere bidrage til de unges modstand mod sanktionen.

Disse forhold har potentielt betydning for kommunikationen mellem sagsbehandler og ung, for inddragelsen af de unge og deres forældre i planlægning og udformning af forløb og for motivationen for at modtage behandling eller adfærdskorrigerende under anbringelse. Det er sagsbehandlerens opgave at tilrettelægge et forløb, men den unge og dennes forældre skal inddrages i dette arbejde (serviceloven § 58 a, stk. 3). Den unges medvirken i arbejdet kan have betydning for, om målene modsvarer den pågældendes ønsker og evner, og kan endvidere være helt afgørende for dennes motivation for at indgå i forløbet. Relationen mellem sagsbehandler og den unge og deres muligheder for at kommunikere er derfor af stor betydning for at få en udvikling i gang for den unge.

Dialogen mellem klient og socialarbejder foregår altid på nogle bestemte betingelser. Det er et generelt vilkår for det sociale arbejde, at der er tale om en asymmetrisk magtrelation, hvor sagsbehandler har mere magt til at definere klientens problem end vedkommende selv. Og det sociale arbejde har et "janusansigt"; socialarbejderen skal på den ene side diagnosticere og kontrollere, og på den anden side hjælpe og støtte klienterne (Järvinen & Mik-Meyer, 2003). Hjælpefunktionen kan være vanskelig at udføre, når man samtidig har en kontrolfunktion. I ungdoms-sanktionen er konflikten skærpet. De sociale myndigheder står ikke alene for diagnosticering og kontrol, men også for at udøve en straf. Det sidste kan underminere mulighederne for at skabe tillid, fortrolighed og dialog (Arnsfelt et al., 2004). De unge ser anbringelsen på institution som en straffeforanstaltning, og tilliden til de ansatte her står dermed også i fare for at blive undergravet.

VANSKELIG KOMMUNIKATION MELLEM SAGSBEHANDLER OG DEN UNGE

Den unges samtykke er ikke nødvendigt, for at vedkommende kan idømmes en ungdomssanktion, men den unge (og dennes forældre) skal som nævnt inddrages i at udarbejde handleplanen. Samtidig er den unges motivation nødvendig for at gennemføre et udviklingsrettet forløb. Sagsbehandleren er selvfølgelig central i forhold til udarbejdelse af handleplanen, mens det er mindre klart, hvilken betydning han eller hun har for den generelle motivation for at indgå i et behandlingsforløb på en institution. Der er på den ene side flere eksempler på, at en institution har kunnet få godt fat i en ung, selvom den unges modstand mod sagsbehandleren og dennes beslutninger er stor. Men institutionernes rolle er på den anden side som regel udspillet, når den unge er sendt videre til næste fase eller til en anden institution, og sagsbehandleren er den gennemgående ansvarshaver.

De fleste af de interviewede unge har ikke særligt meget kontakt med sagsbehandleren. I interviewene siger otte ud af de ti unge, at de har problemer med at få fat i sagsbehandleren, og at de nogle gange ringer utallige gange uden held. Men den begrænsede kommunikation har også andre årsager, end at sagsbehandlerens telefon er optaget.

Jeg er ikke med til de møder der med kommunen.

Hvorfor?

Fordi jeg ikke kan tåle at se min sagsbehandler.

Hvorfor kan du ikke det?

Fordi hun ikke vil gøre noget for at hjælpe mig.

Hvordan det?

Hun er pisseligeglad.

Hvordan viser det sig?

Det viser sig, når jeg spørger hende om noget, så siger hun: 'Nej, det kan vi ikke'. Det er det eneste, jeg får at vide: 'Nej, nej, nej'.

Alle de forslag, jeg kommer med, de ryger ud af vinduet, så kommer deres bare.

Det bliver sagt på mange måder, at sagsbehandlerne anses for at være ligeglade og afvisende over for de unge. Gennemgår man alle unge-interviewene, bliver der i det hele taget sagt mange harske ord om sagsbehandlerne. Noget af det fremstår som diffus vrede. Men der er også nogle af de unges refleksioner, som siger noget om, hvad vreden bunder i.

I nogle tilfælde opleves sagsbehandleren som den, der har nedkaldt alverdens problemer over den unges hoved. Som her, hvor en ung forklarer, hvorfor han ikke kan fordrage sin sagsbehandler:

Hun har haft mig i en plejefamilie, hun har haft mig igennem det hele, mand. Hun har også fået mig ind og sidde og alt muligt. Det er jo hende, der har fået mig ind i to år.

Nogle unge føler sig svigtet. En ung vender gentagne gange tilbage til en situation på en sikret institution, hvor han følte sig udsat for racisme. Han giver udtryk for, at sagsbehandleren svigtede ham, fordi denne ikke ville hjælpe ham med at blive flyttet til en anden sikret institution. Han synes også, at sagsbehandleren svigter, fordi han flere gange først har givet besked om ændringer en dag før, at den unge skulle flytte til en anden institution, eller at opholdet på sikret ville blive forlænget ud over det planlagte.

Nogle føler sig ført bag lyset af sagsbehandleren. En ung bliver sendt til Norge i begyndelsen af fase 2. Den unge har givet udtryk for, at det er meget vigtigt for ham at være i nærheden af familien. Han beklager sig derfor over at skulle til Norge, men får at vide, at han kan komme hjem på weekend. Efter ankomsten til en gård i et øde område i Norge bliver det klart, at han ikke kan komme hjem på weekendbesøg. Han er i Norge i tre måneder, før en anden plads står klar til ham i Danmark.

Erfaringer med ikke at kunne få fat i sagsbehandleren bliver taget på forskellige måder. Én ung medgiver, at det nok skyldes travlhed, men oplever, at sagsbehandlerens manglende tid undergraver hans mulighed for at få diskuteret og få indflydelse på planerne for hans forløb. En anden oplever problemerne med kontakten som manglende interesse fra sagsbehandlerens side:

Hvor tit snakker du med hende?

Hver fjortende dag.

Er det så dig, der ringer til hende?

Ja, hun ringer ikke og spørger, hvordan jeg har det.

Og nogle føler sig nærmest glemt:

Jeg har bare siddet og ventet og ventet og ventet. Nogle gange ringer hun til afdelingslederen, og så får jeg en besked. Sådan er det bare gået hele tiden, også de andre steder, jeg var. De første to måneder, efter jeg fik min dom og kom ind, der hørte jeg slet ikke fra dem!

Min sagsbehandler, hun ... det er mærkeligt, mand ... jeg siger til hende, fordi alle dem, der har fået ungdomssanktion, de har fået kontaktperson og sådan noget fra kommunen, og de tager sig af dem, snakker med dem og sådan noget. Jeg har bare altid siddet for mig selv, jeg har ikke haft nogen.

Nogle mener endvidere, at sagsbehandleren har sin egen dagsorden, der handler om, at få den unge væk fra kommunen. Én siger:

Hun vil have mig væk fra København.

En anden har samme oplevelse:

Snakker du med din sagsbehandler?

Ja, men jeg har det ikke så godt med hende, forstår du, jeg vil gerne skifte sagsbehandler, fordi hun vil ikke rigtig høre på mig. Hun vil bare have det, som hun vil have, og hun vil bare have mig væk fra kommunen, ikke.

Andre har fået at vide, at de ikke må vise sig i kommunen i et bestemt tidsrum, efter at de er overgået til åben institution.

Hun siger til mig, at de har strammet reglerne op i kommunen. Og hun siger til mig, at når jeg kommer til Odense, så må jeg ikke komme hjem de første tre måneder. De er totalt syge derovre.

Personalet på en af de institutioner, hvor vi har observeret, bekræfter, at kommunerne nogle gange opstiller den type betingelser. De unge tolker det, som om ungdomssanktionen er en anledning til at få dem væk fra og skabe ro i lokalområdet, mere end til at få dem på rette spor.

I sagsbehandler-interviewene er perspektivet noget anderledes. Der *er* tilfælde, hvor sagsbehandleren selv skaber en afstand. En sagsbehandler fastholder fx, at den unge ikke må tage hjem hver weekend. Hun siger selv, at hun over for ham begrundet det med, at det ikke er hensigtsmæssigt i forhold til behandlingen. Men der foregår ikke behandling på institutionen, og sagsbehandleren siger selv, at det går rigtigt fint med den unge, når han er hjemme. Så tilføjer hun: "Men det er os, der sætter kriterierne for samvær." Det er ikke overraskende, at den unge oplever det som en magtmanifestation.

Der er også enkelte eksempler på, at sagsbehandleren forholder den unge oplysninger. For eksempel er der en sagsbehandler, der ikke mener, at den unge vil kunne håndtere fase 3. Hun vælger at forholde ham viden om, at han egentlig har ret til at overgå til fase 3, og holder ham på fase 2-institutionen. Og så er der en sagsbehandler, der siger til en ung, at hun under ingen omstændigheder vil tage hans ønsker i betragtning i forhold til institutionsvalg, og begrundet det med at forløbet er ment som en straf.

Men der er lige så mange eksempler på, at sagsbehandleren går i brechen for de unge og fx sørger for, at de ikke kommer i fængsel, at de kan komme hjem, når de har lyst etc. Alligevel ser modstanden ud til at være stor og massiv for næsten alle de unges vedkommende, uanset sagsbehandlerens ageren. Det tyder på, at strukturelle forhold betyder mere end sagsbehandlerens individuelle tilgang. Flere sagsbehandlere giver udtryk for, at sanktionens sammensætning af straffe- og sociale foranstaltninger og den rolle, de hermed får, har stor betydning for de unges massive modstand:

Jamen, jeg har jo en dobbeltrolle på en eller anden måde, ikke?
Altså, jeg har jo en rolle i forhold til at skulle sikre mig, at ram-

merne for, at han får det udbytte ud af det, som han skal, er til stede. Og samtidig er jeg jo også den formidlende myndighed på en eller anden måde ikke. Det er også mig, der skal ... hvis han ikke overholder de beføjelser, vi nu har stukket ud, så er det også mig, der kan være med til at sige: 'Jamen, så skal du tilbage til sikret afdeling. Ellers må vi omstøde din dom'.

En anden sagsbehandler supplerer:

Vi bliver loven i det her. Fordi vi hele tiden lægger [det sådan op]: 'Hvis du ikke spiller med, så melder vi tilbage til politiet'. Én, der har sådan en rolle, hvilken relation ønsker man at have til vedkommende?

Sagsbehandlerne er gennemgående ikke særligt glade for denne dobbeltrolle. Men nogle giver udtryk for, at det hører med til sagsbehandlerens arbejde at træffe upopulære beslutninger, at man må tage med, at man bliver skydeskive for de sanktionsdømte unges vrede og mistillid. I flere af de tilfælde, hvor der er tilknyttet en kontaktperson, forekommer der endvidere at være en aftalt rollefordeling mellem sagsbehandler og kontaktperson som henholdsvis advokat og formynder for den unge.

Nej, altså, jeg var på afstand [af den unge], men man kan sige, at det gør så heller ikke noget, at den [ungdomssanktionen] ikke er god til mig. Man kan sige, at jeg er jo den, der er tovholder og skal lægge de overordnede linjer i en sag. Og der var det bare vigtigt, at han havde en god kontakt til sin støttekontaktperson, til den skole, han gik på, eller til det arbejde, han nu havde. Altså at hans dagligdag fungerede. (...) Altså på den måde er jeg jo tovholder. Det er jeg jo også kun nu. Det er jo ikke mig, der er den, som har primær kontakt. Det er det jo ikke mere som rådgiver. Der er vi jo koordinatore.

Men selvom koordinator- eller tovholderrollen nok er den realistiske for sagsbehandlere, forekommer det alligevel at være problematisk, hvis forholdet er så dårligt, at kommunikation slet ikke finder sted.

Næsten alle sagsbehandlere reflekterer over betydningen af, at de har fået en straffende funktion. En sagsbehandler anfører i den forbindelse, at der ud over modsætningen mellem sanktionsrollen og hjælperol-

len også er et skisma i, at sagsbehandleren skal forvalte straffen, men ikke har nogen sanktionsmuligheder:

Jamen, vi har jo fået en kontrol- og sanktionsrolle, der er mere specifik end den, vi ellers har. For den rolle har vi selvfølgelig også i vores arbejde, men nu, så er det jo os, der har pligt til at indberette til politiet, hvis den unge ikke spiller med. Så vi har fået en politikasket, samtidig med at vi ikke har fået nogen politistav, hvis man kan sige det sådan. Fordi vi har ikke nogen sanktioner. For realiteten er, hvis vi melder tilbage ... dels går der nogle måneder, fordi der er ventetid, og dels vil der højst sandsynligt ske det, at dommeren løfter pegefingern (...), så vil der blive sagt: 'Jamen, prøv igen'. Og så kan man jo et eller andet sted sige: 'Joh'. Men altså, så er alliancen jo brudt.

Flere andre sagsbehandlere efterlyser sanktionsmuligheder, først og fremmest i form af lettere adgang til tilbageførsler.

Hvis man opsummerer de unges oplevelse af kontakten til sagsbehandleren, refereres der til følelsen af at være svigtet og glemt, af ikke at være prioriteret og nogle gange af ligefrem at være blevet snydt. De unge kender eller forstår desuden ikke, hvilke planer der foreligger, og hvilket formål anbringelsen har. Nogle har mistanke om at være anbragt for ikke at være i vejen i kommunen.

Sagsbehandlerne på deres side oplever, at ungdomssanktionen har givet dem en ny straffefunktion, og den harmonerer dårligt med rollen som den, der giver støtte. Det skaber stor modstand hos de unge, hvilket gør det vanskeligt for sagsbehandleren at deltage i at motivere den unge og at opfylde basale forudsætninger i form af inddragelse og information af den unge.

Ungdomssanktionens intention om så vidt muligt at inddrage de unge i at udarbejde en målsætning og indkredse, hvad der skal arbejdes med og hvordan, lider under den ovenfor beskrevne dårlige kommunikation. Selvom sagsbehandlerne giver udtryk for, at de arbejder for at motivere de unge, ser det ud til, at relationen til sagsbehandlerne fortrinsvis virker demotiverende på de unge.

KONTAKTPERSON KAN GIVE KONTINUITET

Flere af de unge har fået en kontaktperson før, under eller efter sanktionen. Kommunen kan generelt i forhold til børn og unge beslutte at udpege en fast kontaktperson for barnet eller den unge og for hele familien (service-loven, § 32, stk. 2 nr. 7). Kontaktpersonordningen skal have et par ord med på vejen her, fordi den er relevant i forhold til diskussionen af sagsbehandlerfunktionen, og fordi der ser ud til at være interessante perspektiver i at bruge den i relation til de sanktionsdømte unge.

Der er i alt syv af de ti interviewede unge, som har haft en kontaktperson, og for fem af dem har det angiveligt haft stor betydning. En af de unge giver udtryk for, at han er utroligt glad for sin kontaktperson, og at havde det ikke været for ham, så havde han siddet i fængsel nu. Kontaktpersonen har hjulpet ham med at finde et arbejde gennem sine personlige kontakter. Kontaktpersonen har også tæt kontakt til den unges familie og har været med til at forsone ham med hans far, som ellers havde afvist ham, efter at han havde begået kriminalitet. Den unge giver udtryk for, at han og kontaktpersonen simpelthen er blevet gode venner, og at han stoler på ham i modsætning til sagsbehandlere og pædagoger.

En anden ung har et lignende forhold til sin kontaktperson. Kontaktpersonen har været noget i retning af den unges ambassadør, idet han har hjulpet med kontakt mellem de forskellige instanser og altid været der for ham personligt. Han er med til alle møder og fungerer som formidler mellem familie, sagsbehandler, institution og ung. Det har været godt, fordi den unge er meget skeptisk over for pædagoger, det sociale system og ikke mindst over for sin sagsbehandler. Sagsbehandleren siger selv, at han har antipati imod hende, fordi det er hende, som har bestemt, at han skulle have ungdomssanktion, og fordi han synes, at de ting, der er blevet skrevet i hans sag, ikke svarer til virkeligheden.

En anden af de unge, der fortæller, at han ikke vil have noget med kommunen at gøre, er også glad for sin kontaktperson. Kontakten er mindre personlig end i de ovenfor nævnte tilfælde. For ham er kontaktpersonen først og fremmest et redskab til at kommunikere med kommunen. Han har haft fire forskellige sagsbehandlere, og ifølge ham har de alle været "fattesvage" og ikke gjort noget, når han virkelig havde brug for deres hjælp. Men det går bedre, når det går gennem kontaktpersonen. Han siger om kommunikationen med kommunen:

Han [kontaktpersonen] kommunikerer bedre med dem. Fordi jeg

kan ikke rigtig selv ... Jeg føler mig ikke tilpas ved at snakke med dem.

I to tilfælde ser kontaktpersonen ud til at have en mere tilbagetrukket position i forhold til den unge, og også mindre betydning. I et af disse tilfælde siger den unge om kontaktpersonen, at hun er sød nok, men at "hun bestemmer ikke noget, hun snakker bare".

For en andens vedkommende har vi ingen oplysninger fra den unge, men har interviewet kontaktpersonen. Hun giver udtryk for, at hendes rolle mest er af praktisk karakter, blandt andet at sørge for, at han passer sit arbejde. Også hun formidler dog mellem den unge og forvaltningen.

Det er helt klart mig, han ringer til, når der er nogle problematikker, i stedet for at ringe til sagsbehandleren. Og så formidler jeg jo videre ud til sagsbehandleren eller andre. Så jeg er sådan et mellemed ... Altså, det kan jo være lidt svært at komme ind over murene til socialcenteret.

Kontaktpersonen har ikke nogen personlig kontakt til den unge, og hun har ikke selv indtryk af, at hun har nogen stor betydning i hans liv. Grunden til, at hun er blevet hans kontaktperson, er, at hun som gadeplansmedarbejder er ansvarlig for unge i den karré, hvor han bor. Hun er også kontaktperson for flere andre unge.

I flere tilfælde kommer kontaktpersonen ind og varetager kommunens opgaver i forhold til familien. En sagsbehandler fremhæver en vanskelig, men efterhånden rimelig kontakt med en familie, der ikke tidligere har ønsket at snakke med kommunen.

At vi kommer med mappen under armen og vil snakke i en time, det kan de ikke bruge til noget.

Kontaktpersonen har derimod haft tid til at komme ind i familien og har kunnet tilpasse sig familiens kontaktbehov. På den måde var det muligt at skabe en dialog.

Det er ikke kun de unge og deres forældre, som er glade for kontaktpersonerne. Også flere sagsbehandlere synes, det fungerer godt. Flere giver udtryk for, at det er hensigtsmæssigt, fordi der så kan være en

rollefordeling, hvor sagsbehandleren affinder sig med at være upopulær og overlader kontakten og dialogen til kontaktpersonen.

Flere kommuner har gjort det til en fast praksis, at der tilknyttes en kontaktperson til de unge, der har fået en ungdomssanktion. Og som i tilfældet ovenfor kan der være tale om, at der er en bestemt person, der automatisk bliver tilknyttet unge i et bestemt boligområde. Der er også tilfælde, hvor kommunen har afvist et forslag om, at en ansat ved en institution kunne blive kontaktperson for en ung i fase 3, fordi de havde deres "egne folk" til det. I forhold til sådanne ordninger kan det anføres, at det ser ud til, at der ikke skal for meget automatik ind i tildelingen af kontaktperson. Hvis den unge ikke oplever andet, end at kontaktpersonen er en dublet af sagsbehandleren, der bare har lidt mere tid, er potentialet i ordningen væsentligt mindre, end hvis en nøje udvalgt person går ind med et personligt engagement i forhold til den unge.

I de ti forløb, som vi har kigget nærmere på, er der flest tegn på positiv udvikling hos dem, der har en kontaktperson og har fået et godt forhold til denne. Det giver kontinuitet, og der er gode muligheder for at skabe tillid og dialog. Ordningen ser ud til at give bedre mulighed for at inddrage de unges forældre og andre i de hjemlige omgivelser, end der ellers er under anbringelse. Som vi vil komme ind på i det følgende, er institutionernes kontakt til forældrene ofte sporadisk, og der foregår sjældent et arbejde med at inddrage dem.

SPORADISK FORÆLDRESAMARBEJDE

Det er nævnt i ekspertgruppens forarbejde, at inddragelse af forældrene skal have høj prioritet (Ekspertgruppen om ungdomskriminalitet, 2001). Vi har spurgt sagsbehandlerne om deres holdning til og erfaringer med samarbejdet med forældrene. Vi har desuden interviewet enkelte af forældrene, hvor de ser ud til at have spillet en særlig rolle i den unges forløb.

Alle sagsbehandlere er i princippet enige i, at forældrene skal inddrages. Det lykkes dog langt fra altid, og flere fortæller om udpræget modvilje fra familiens side, hvilket flere sagsbehandlere tolker som et udslag af, at sagsbehandleren opfattes som den, der har været skyld i, at den unge er sendt væk.

I første interview spurgte vi sagsbehandlerne, om de ser det som deres opgave at sørge for, at der er kontakt mellem den unge og forældrene. Det svarede halvdelen ja til. Flere af dem, der sagde nej, giver som be-

grundelse, at det kører fint uden deres indblanding, hvilket kan tolkes, som om de alligevel ville have gjort noget for at bedre kontakten, hvis den havde været problematisk.

Med hensyn til sagsbehandlingens egen kontakt til forældrene har nogle hyppig kontakt til familierne, men lige så mange har ingen eller meget sporadisk kontakt med dem. Der er kun ét tilfælde i vores materiale, hvor forældrene er inddraget aktivt i et samarbejde med sagsbehandleren.

De er meget aktive. Fordi de er en stor del af hans udslusningsperiode, for at den også skal lykkes. Der har selvfølgelig været noget hjemmefra, som ikke har været helt heldigt. Eller ikke selvfølgelig, men det har der været. Der har været et voldsomt pres fra forældrenes side, om at holde fast i fortiden. Også selvom han har gennemgået en voldsom forandring til det positive, så holder de stadigvæk fast i noget af det gamle. Men de er meget inddraget, for de er en stor del af hans forhåbentlig kommende succes. For han bliver udskrevet til hjemmet før tiden.

I de øvrige tilfælde, hvor sagsbehandlerne giver udtryk for, at der foregår en rimelig kommunikation mellem forældre og sagsbehandler, deltager forældrene ikke i at opstille målsætning eller har en aktiv rolle i forløbet, men bliver blot informeret:

Handleplanen lavede jeg. Og så får familien lov til at se, om den giver mening for dem, og skrive under på den.

Ifølge nogle sagsbehandlere er der familier, som det er en kamp at få fat i:

Jeg har lavet en handleplan og gennemgået den med familien, og skrevet og fortalt om sanktionen. De havde ingen mening om sanktionen og havde heller ikke nogen kommentarer. De kom, da han havde fået dommen. Men det var fordi, de helt konkret fik at vide pr. brev, at hvis de ikke kom, så meldte vi det tilbage til politiet, og så kan han risikere at ryge i spjældet. Det hjalp - i det sprog.

Og så er der de familier, der blander sig for meget:

Men jeg har været meget frustreret over det her med, at familien

har presset så meget på og har ringet hele tiden, så man nærmest ikke når at få lavet noget inden ...

De presser på for at ...?

Ja, for om vi har fundet et sted. Og så er de utilfredse over det og det. Altså der er hele tiden et eller andet, de skal ringe om, som de er utilfredse med.

Blandt de sagsbehandlere, der har lille kontakt med forældrene, giver flere udtryk for stærkt negative forventninger til familierne og muligheden for at inddrage dem.

Man kan sige familiesamtaler (...) og det lyder kanongodt. Men når vi har at gøre med den her type unge - det ved I sikkert også, nu I har talt med et par stykker - så har vi også at gøre med meget personlighedsforstyrrede unge. Ellers så får de ikke en ungdoms-sanktion. De har det heller ikke fra fremmede.

Det bliver nævnt af flere sagsbehandlere, at samarbejdet med etniske minoritetsforældre er særligt vanskeligt. I vores materiale er der en minoritetsfamilie med stor modstand mod kommunen. Sagsbehandleren giver i første interview udtryk for, at ungdomssanktionen kan vise sig at være omsonst på grund af den massive modstand hos den unge og familien. Faderen på sin side er meget negativ over for kommunen, men fortæller begejstret om institutionens vilje til at involvere ham og hans kone. Han giver udtryk for, at de ansatte har hjulpet ham med at tage ansvaret for sin søn og påvirke dennes adfærd. Ved andet interview er den unge flyttet hjem til forældrene. Han er i arbejde og ifølge både ham selv, faderen og sagsbehandleren er han færdig med at deltage i uroskabende og kriminelle aktiviteter. I en anden minoritetsfamilie tyder det også på, at forældrene var nøglen til at få den unge ind i en god udvikling.

Vores materiale er ikke omfattende nok til, at vi kan drage nogen konklusioner om betydningen af negative forventninger til familiernes ressourcer. Men det tyder på, at praksismyten om, at forældrene til unge, der i en periode af deres ungdom begår alvorlig kriminalitet, er uden væsentlige ressourcer, ikke altid holder stik. Vi kan ikke afgøre, om det er tilfældigt, at to af de tre familier, som i vores materiale kommer til at spille en afgørende rolle i sønnens sanktionsforløb, er etniske minoritetsfamilier. Nogle sagsbehandlere melder om vanskeligheder med at arbejde med minoritetsfamilier, og nogle minoritetsfamilier udviser modstand og vrede

mod de sociale myndigheder. Men der er ikke ud fra vores materiale belæg for at antage, at det skyldes, at familierne er ressourcesvage og ude af stand til at bidrage til en god udvikling for de unge. Det kan derfor være hensigtsmæssigt at sætte fokus på og forbedre sagsbehandleres kompetence til at skabe dialog og overvinde den modstand, familierne udviser.

STRAF OG DE UNGES MOTIVATION

Adspurgt direkte har stort set ingen af de unge, som vi har interviewet, noget godt at sige om at være blevet idømt ungdomssanktionen. En enkelt tror, at det måske kan være en chance for ham, især fordi han gerne vil ud af et misbrug. De øvrige mener, at de ville have klaret sig bedre uden. Det er lidt vanskeligt at vurdere, hvad der er ydre attituder, og hvad der reelt udtrykker den enkeltes holdning, men der er ingen tvivl om, at der er en stor vrede hos de interviewede unge over at være idømt sanktionen.

Mere indirekte giver de fleste af de ti unge udtryk for forvirring og en følelse af at sidde fast og ikke vide, hvad der skal ske. Disse unge kan ikke få øje på meningen. En ung føler sig som del af et eksperiment:

Jamen ungdomssanktionen, det er værre end straf. Jeg føler det, som om jeg er et forsøgsdyr. Det har jeg egentlig følt hele tiden. (...) Fordi 'så prøver vi lige at kaste ham ind fem måneder for at se, hvordan han reagerer, når han kommer ud igen. Men han reagerede ikke godt, så sætter vi ham lige ind fem måneder igen'.

Det, der foregår i sanktionsforløbet, omtales af de fleste unge næsten udelukkende med dem selv som passive objekter: "Jeg er bare blevet kastet ind og ud", "så røg jeg tilbage på sikret ...", "de har bare sat mig her ...". Hos nogle unge ser det ud til, at en del af vreden er udløst af afmagtsfølelse og af ikke at kunne se meningen med det, der sker.

Syv ud af de ti unge giver desuden udtryk for, at sanktionens længde er ubærlig, og at de ville have foretrukket en ubetinget fængselsdom. Disse unge mener alle, at den ubetingede straf, de ville have skullet afsone, ville have været på mindre end et år. I flere tilfælde har de ungdomssanktionsdømte et direkte sammenligningsgrundlag, fordi en anden ung har været involveret i samme sag og er blevet idømt en ubetinget dom af kortere varighed end sanktionen. Med til billedet hører, at en ubetinget dom til de 15-17-årige i langt de fleste tilfælde ville være blevet afsonet i

socialpædagogiske institutioner ligesom ungdomssanktionen. Dog er ikke alle unge bevidste om det. Men også en afsoning i fængsler anses af flere for at være at foretrække frem for den lange ungdomssanktion.

En ung giver kort og klart udtryk for den generelle holdning hos næsten alle de unge:

Jeg ved selv, at hvis jeg havde fået min ubetingede straf, så havde jeg i hvert fald være ude nu. Og så ved jeg selv, at jeg var kommet videre.

En anden ung siger:

Hvis jeg kunne vælge mellem ungdomssanktion og fængsel? Ja, så ville jeg hellere sidde i fængsel.

Hvorfor?

Der bliver du hurtigere færdig. Der har man en bestemt dato, hvor man kan komme ud. Lad os sige, at jeg havde fået et år. Så var halvdelen gået nu! Så havde jeg været klar på, at der er så og så lang tid tilbage. Men det bliver ikke trukket fra ungdomssanktionen, det, at du sidder inde her. Det er det, der er fucked up i det. Jeg bliver for eksempel ikke trukket i ungdomssanktion af at sidde her. Det er først, når jeg kommer på åben, så starter det. Det er virkelig irriterende.

Der bliver her givet udtryk for, at sanktionen er tidsubestemt. Denne unges udlægning af tidsudmålingen er ikke korrekt – tiden under tilbageføring, som der er tale om, bliver ikke lagt oven i de to år. Men også andre af de interviewede unge synes at opfatte sanktionen som tidsubestemt, og det forekommer, at to år er en uendelighed for dem. Det afspejler sig i udtalelser som: “Det tager hele ungdommen ...”, og: “Det er spild af tiden, det er spild af livet ...”.

En ung fortæller, at det var meget underligt at komme ud efter en lang periode på sikret institution. Det var især tilstedeværelsen af piger, der fik ham til at føle sig underligt tilpas, efter i en periode at have været lukket inde blandt unge mandlige jævnaldrende.

Det var mærkeligt at komme ud igen. Alle de mennesker og alle de piger, der lige pludselig rendte rundt over det hele. Det var lidt ‘hvad fanden sker der her’ nogle gange. Når man nu var vant til at

sidde og kigge på fire 'perkere'. Så er det lidt mærkeligt, jo. Nu har jeg vænnet mig sådan nogenlunde til det igen. (...) Jeg synes, jeg er blevet lidt genert over for at snakke med piger.

Oplevelsen af, at to år er en uoverskuelig lang periode, hænger måske sammen med, at der er tale om år, hvor der normalt sker en stor udvikling af kønsidentitet og af social identitet i det hele taget.

Hertil kommer, at flere unges udtalelser tyder på, at de ikke kan se formålet med anbringelserne. En ung ser tilbage på sin tid i sikret institution og kan næsten ikke holde ud at tænke på det, fordi han mener, det har været spild af tid. Den eneste måde at få tiden til at gå på var ved at sidde og ryge hash, fordi der ifølge ham ingen meningsfyldte tilbud var. Men han tror ikke, at en anbringelse kan være anderledes:

Fordi man har det ikke godt, når man er sådan et sted. Når du ikke har din frihed, så er der intet, der er godt. Frihed betyder alt. (...) Det var jo også fængsel. Det med frihed er jo det samme, om du får taget den i et ungdomsfængsel eller du får den taget i Vestre Fængsel.

Han mener alligevel ikke, at han hellere skulle have været i fængsel. Men han er vred over at spille tiden og vred over at være spærret inde og dermed være ufri. Den frustration er blandt de unge i vores materiale meget udtalt i forhold til tiden på sikret institution. Her er man reelt spærret inde, og om ikke isoleret fra omverdenen, så afsondret en ganske stor del af tiden. Der er flere, som oplever det som et stort pres, og som vi har været inde på i kapitel 2, giver det anledning til rømning og voldelige episoder.

Men fase 2, der foregår i åbent regi, opleves også som et fængsel af flere. En af de unge kalder anbringelsen som helhed for både fængsel og børnehave. Det er som et fængsel, fordi man er sat under kontrol, og næsten på en mere irriterende måde i åbent regi end i lukket. Når man er i åben institution, forledes man ifølge ham til at glemme, at man er i fængsel. Men det viser sig, at man ikke er fri, så snart man begynder at tænke selvstændigt, siger han. Det er som en børnehave, fordi der kun foregår "leg" og ikke noget seriøst. Han henviser til, at der ikke for alvor er nogen, der har gjort noget for at få ham i gang med arbejde eller uddannelse.

En anden ung synes også, at åben anbringelse er vanskelig at håndtere:

Jeg har det sådan, at enten så skal jeg være helt ude, eller også skal jeg være inde og sidde. Jeg kan ikke gøre noget halvt om halvt, så vil jeg hellere ind og sidde.

Selvom der altså er forskel på, hvor de unge føler sig mest presset, er der ganske mange udtalelser, hvor der ikke bliver skelnet mellem sikret og åbent regi. Flere af de unge omtaler i interviewene hele forløbet - inklusive tiden i åben anbringelse – som “at sidde inde”, og institutionerne betegnes ofte som ungdomsfængsler. En enkelt ung omtaler sig selv og de andre på den institution, hvor han er, som “fanger”. Med til denne opfattelse synes også at høre, at anbringelsen alene er en straf, der skal afsones. Det er en tid, der blot skal overstås, og der er i de unges udtalelser ikke mange tegn på, at tiden også kan bruges til at opkvalificere sig eller på anden måde forberede sig på den tid, der kommer efter sanktionen.

Skal man opsummere de unges oplevelse af sanktionen, ser det for det første ud til, at de ikke kan se enden på sanktionen. To år er lang tid i sammenligning med de fængselsdomme, andre unge ved lignende sager eller nogle gange i samme sag bliver idømt. To år er også lang tid i en teenagers liv. Det er en uoverskuelig lang periode i forhold til, hvad der normalt sker mht. fremtidsønsker, uddannelsesvalg, kønsidentitet osv.

For det andet kan flere af de unge interviewede ikke se meningen med sanktionen. Der er en del forvirring og uklarhed, der tyder på, at de unge ikke er ordentligt informeret. Men vreden over at være anbragt i en uoverskuelig lang periode på, hvad der opleves som et uretmæssigt grundlag, ser også ud til at spærre for at kunne få øje på mål og mening med anbringelsen. Samtidig forekommer det, at nogle af de unge har fået opfattelsen af, at det ikke er meningen, at der skal ske noget, før de ude af sanktionen. Diverse aktiviteter opleves som tidsudfyldning eller eksperimenter, der ikke rigtigt har nogen forbindelse til deres fremtidige liv efter sanktionen. Disse forhold ser ud til at udgøre betydelige demotiverende faktorer for de unge, der er idømt ungdomssanktionen.

SOCIALPÆDAGOGISK BEHANDLING PÅ INSTITUTIONERNE

I dette kapitel vil vi diskutere, hvilke betingelser de institutioner, som har ungdomssanktionsdømte anbragt, har for at indfri intentionen om en struktureret og kontrolleret socialpædagogisk behandling.

Socialpædagogik er ikke et præcist afgrænset felt, men det kan defineres som en indsats, hvis formål er integration af mennesker, som befinder sig uden for samfundets gældende normer og værdier (Madsen, 2000). Med dette formål er der samtidig tale om normalisering, hvor normalisering ikke alene betyder “at gøre normal”, men også “at selve processen involverer normer for integration” (Bryderup, 2000, s. 117). Det er altså behandling baseret på en normativ tilgang og med et overordnet mål om integration, der skal finde sted i sanktionsforløbet.

Der er ikke i Ekspertgruppens rapport eller på anden måde fra centralt hold givet nogen afgrænsning af, hvad den socialpædagogiske behandling, der skal rette de unge op, består i. En definition, der forekommer at ramme de af ekspertgruppen formulerede intentioner, er socialpædagogisk behandling, som fremmer “en kultivering eller dannelse af de unges personligheder i social ansvarstagende retning og erhvervelse af konkret social kapital i form af tilegnelse af nye færdigheder, hvad enten disse er skolebaseret boglige eller værkstedsmæssigt praktiske (eller begge dele)” (Lihme, 2004). I vores sammenhæng vil socialpolitisk behandling således sige behandling, der omfatter både personlighedsdannelse og færdigheder.

Der er desuden nyere forskning om institutionsbehandling af utilpassede unge, som forholdsvis entydigt udpeger hindringer og forudsætninger for, at en sådan behandling af utilpassede unge kan finde sted i institutionsregi. Som nævnt indledningsvis drejer det sig først og fremmest om tre forhold:

For det første er behandlingsintegritet afgørende. Overordnet vil det sige, at praksis er i overensstemmelse med behandlingens teoretiske principper og intentioner. Desuden bør der ikke være nogen større forskelle i holdninger mellem de ansatte om teorier om antisocial adfærd og behandling, og de ansatte skal være systematisk trænet i de metoder, man har valgt. For at opnå behandlingsintegritet er det nødvendigt, at der er en fælles faglighed hos de personer, der skal gennemføre planerne, og enighed om, hvad man skal gøre i praksis.

For det andet er det afgørende, at institutionerne kan rumme de unge og har kompetence til at håndtere de unges behandlingsmodstand. De ansatte skal kunne dæmme op for, at en kriminel ungdomskultur bliver dominerende blandt de anbragte unge, og forhindre, at den kommer til at betyde mere i socialiseringen af de anbragte end institutionens behandlingstiltag. Hertil hører, at man skal kunne håndtere vold og trusler. Mange unge fuldfører aldrig behandling pga. rømning og voldelig adfærd. I den forbindelse er et personale med små og få indbyrdes konflikter, som deler holdninger til behandlingsformer og til, hvordan behandling skal udføres, bedre til at håndtere voldelig adfærd end dem, der ikke deler samme opfattelse. Der er altså tale om, at institutionerne skal have kompetence til at undgå og forebygge voldelig adfærd og at håndtere den, når den opstår. Hvis de ansattes bestræbelser er rettet mod at undvige konflikter og konfrontationer for enhver pris, kan det være en hindring for at gennemføre behandling.

For det tredje er det afgørende for udkommet, at behandlingen bliver sat ind i den kontekst, som de unge kommer fra og skal tilbage til. I Levins undersøgelse af en ungdomsinstitution for utilpassede unge, viser det sig, at der nok foregår skolegang, arbejdst raining og andre aktiviteter, men at det blot bliver til en måde at fylde tiden ud på og ikke udmønter sig i en reel opkvalificering af de unge. Det er altså ikke tilstrækkeligt at iværksætte relevante aktiviteter; aktiviteterne skal række ud over institutionernes rammer og rette sig mod at få den unge til at fungere i hverdagen uden for institutionen. Hertil hører også, at det, der kaldes efterværn, hvilket signalerer, at det foregår, når behandlingen er afsluttet, hellere skal betragtes som en integreret og obligatorisk del af behandlingen. Hvis be-

handlingsprocessen skal have varig effekt, skal den inkludere omfattende og systematisk hjælp til at etablere en tilværelse hjemme. (Levin, 1998; Andreassen, 2003).

Med disse forudsætninger in mente vil vi i det følgende diskutere, hvordan betingelserne for at behandle ser ud i henholdsvis sikret regi og på åbne institutioner og opholdssteder.

UDREDNING OG MOTIVATION I SIKRET REGI

Dette afsnit bygger på besøgsinterview med ledende personale på de seks sikrede institutioner, hvor fase 1 i ungdomssanktionen gennemføres.¹ På denne baggrund diskuterer vi institutionernes kapacitet for at gennemføre fase 1 og bidrage til at udrede de unges problemer og/eller motivere de unge for behandling i det videre forløb. Det skal understreges, at disse interview blev gennemført omkring årsskiftet 2002-2003, og at der kan være sket væsentlige ændringer siden da, herunder kompetenceudvikling og ændringer i, hvilke kategorier af anbringelser man har på den enkelte institution.

Der forekommer divergerende oplevelser og holdninger mellem de involverede institutioner, men overordnet er der stor enighed i udpegningen af barrierer og muligheder for at gennemføre ungdomssanktionens intentioner.

Arbejdsopgaverne på de sikrede institutioner

Arbejdsfeltet for de sikrede institutioner er fastlagt i den såkaldte Magt-anvendelsesbekendtgørelse (Socialministeriets bekendtgørelse nr. 1309 af 14. december 2004). Ungdomssanktionens fase 1 er blot én ud af syv opgaver, som institutionerne varetager:

1. anbringelser, der finder sted for at afværge, at den unge skader sig selv eller andre
2. indledende iagttagelsesperiode for at tilvejebringe grundlag for videre socialpædagogisk behandling

1. Vi har altså ikke observeret praksis i de sikrede institutioner, men diskuterer praksis på baggrund af det ledende personales perspektiv. Teori og Metodecentret i Hillerød står for en dyberegående evaluering af praksis på de sikrede institutioner v. Lisbeth Hansen og Bo Ertmann.

3. anbringelse til længerevarende behandling på baggrund af iagttagelsesperiode
4. ophold, der træder i stedet for varetægt (dvs. varetægtssurrogat)
5. ophold, der er led i afsoning
6. ungdomssanktionens fase 1
7. anbringelse af udlændinge under 15 år uden lovligt ophold i Danmark.

Ifølge ledende personale på de sikrede institutioner er disse institutioner bedre egnet til at varetage nogle af disse opgaver end andre. Behandling, og for nogle af institutionernes vedkommende også observation, opleves som vanskelige opgaver. Desuden fremhæves det af institutionerne, at der kan være disharmoni mellem institutionernes forskellige opgaver. Dels er det vanskeligt at iværksætte behandling for en ung på ungdomssanktion med planlægning og strukturerede forløb, når størstedelen af de øvrige anbragte er i varetægtssurrogat og derfor bliver indskrevet og forsvinder igen efter dom på uplanlagte tidspunkter, og i øvrigt ikke skal indgå i noget målrettet forløb. Dels er der forskellige vilkår for unge i varetægtssurrogat og på ungdomssanktion mht. udgang, hjemmebesøg og i nogle tilfælde også i forhold til besøg og brevveksling. Det kan skabe splid mellem de unge og opleves som uretfærdigt.²

Alle sikrede institutioner er opmærksomme på, at opgaverne er forskelligartede og på nogle punkter stiller modsatrettede krav. Holdningerne til den kendsgerning spænder fra, at det er dybt problematisk, til at betingelserne - uanset hvilke paragraffer de unge er anbragt under - er, at der er unge med forskellige problemer, behov og ønsker, og at institutionen skal kunne rumme det. Alle er dog enige om, at unge med psykiatriske lidelser, uanset anbringelsesparagraf, er vanskelige at rumme på sikrede afdelinger.

Der er eller har på flere institutioner været overvejelser om at friholde afdelinger til unge, som indgår i behandlings- eller observationsforløb, dvs. unge anbragt som led i ungdomssanktion, længerevarende behandling eller pædagogisk/psykologisk observation. Det bliver anført, at det på den måde ville være muligt at skabe et mere hensigtsmæssigt miljø for behandling, der kunne udnytte sammensætningen af unge på en afdeling, udnytte de større muligheder for udgang, som disse unge har i for-

2. Se Bonke & Kofoed (2001) for en nærmere diskussion af problemerne med at varetage de forskellige opgaver i de sikrede institutioner.

hold til unge i varetægt og egentlig afsoning, og skabe større kontinuitet i behandlingen. Det har i enkelte tilfælde været muligt at forsøge sig med mere behandlingsorienterede afdelinger, men det strider imod princippet om, at "en plads er en plads", at friholde hele afdelinger til unge i behandling. Det anses således ikke for rimeligt at afvise at modtage en ung, hvis man har tomme pladser, med henvisning til at disse pladser er reserveret til unge, der er anbragt til behandling. Hensynet til at skabe rammer for behandling viger i praksis for pligten til at modtage en ung, uanset anbringelsesårsag og problematik.

Aktiviteter uden for institutionen

Det ser ud til, at unge i ungdomssanktionens fase 1 sjældent deltager i aktiviteter uden for institutionen. Flere institutioner efterlyser en vejledning med regler om bl.a. udgang, og der er som nævnt efterfølgende kommet en notits med retningslinjer for udgang fra Justitsministeriet. Men den overvejende årsag til, at faste aktiviteter i form af fx uddannelse og arbejde/praktik ikke finder sted under ophold på sikret institution, er nok, at det ligger uden for institutionernes traditioner, og at de hidtidige opgaver, det vil først og fremmest sige at have unge i varetægtsurrogat, ikke lægger op til sådanne aktiviteter (se Bonke & Kofoed, 2001).

Flere af de interviewede ledere er inde på, at det jo ikke har været aktuelt før at have gode kontakter til og bruge lokale institutioner og arbejdspladser. Hidtil har man mere koncentreret sig om at undgå at vække negativ opmærksomhed. Der er dog også flere steder intentioner om at få samarbejde med diverse lokale parter i stand på længere sigt.

Forældre

Forældresamarbejdet forekommer at være sporadisk på alle de sikrede afdelinger, men der er forskel på, hvor meget vægt det tillægges. Flere socialrådgivere på de sikrede afdelinger fortæller, at de presser på, for at forældrene skal aflægge besøg, så snart eventuelt brev- og besøgsforbud er blevet ophævet. Alligevel er det langt fra altid, det sker. Ifølge en socialrådgiver kan forældrenes betrængte økonomi være årsagen – her forsøger institutionen at få kommunen til at betale – eller deres skam over, at barnet er anbragt. Til gengæld sættes der ind "med fuld skrue", når den unge er overgået til åbent regi, hvor der bliver aflagt besøg i hjemmet med det formål at bede om forældrenes opbakning. I hele forløbet bliver forældrene underrettet om alt i deres barns sag.

Forstander og afdelingsleder på en anden institution giver udtryk

for, at forældresamarbejdet er sporadisk, og at det heller ikke er realistisk at udbygge det under de nuværende betingelser. På en fjerde giver man udtryk for, at der ikke er mange ressourcer hos forældrene, som kan udnyttes. Alligevel mener man også på denne institution, at det er vigtigt, at der er en kontakt, og at man har en opgave i at få forældrene til at forstå, at deres børn ikke skal bo sammen med dem. Samtidig fremhæves det, at det at få forældrene til at indgå i et samarbejde også vanskeliggøres af, at der reelt ikke er meget, de kan bestemme.

Der er meget få konkrete eksempler på, at det finder sted, og heller ikke mange forestillinger om, hvordan det kan lade sig gøre. Reelt er det ofte først, når den unge er overgået til åben afdeling, at der overhovedet bliver taget initiativer til at involvere forældrene.

Er fase 1 straf eller tilbud?

Ifølge en af forstanderne hersker der forvirring om, hvorvidt ungdomssanktionen er en straf eller et tilbud: "Ingen kan finde ud af det; de unge tror, de afsoner, og nogle gange tror personalet det også." Det kan for eksempel komme til udtryk, når en ung på ungdomssanktionen ønsker at deltage i aktiviteter uden for institutionen, og personalet er afvisende overfor det, fordi de mener, at de unge afsoner en straf, der består i indespærring.

Det er ifølge institutionerne i det hele taget vanskeligt at overbevise de unge om, at ungdomssanktionen er et tilbud. Det bliver besværliggjort af, at de sikrede institutioner – sagt mere eller mindre direkte af flere institutionsforstandere – reelt ikke har meget at tilbyde de unge:

På den ene side er der noget godt i at kunne sige til de helt unge, at de får et tilbud. Men det er jo problematisk, når beredskabet på den anden side ikke er der.

Afdelingsledere fra en anden institution påpeger samstemmende, at lovens intention nok er behandling, men der er ikke nogen ændringer i rammerne, der gør, at behandling bliver realistisk. Først og fremmest er der ikke åbne pladser nok, og de pladser, der er i forbindelse med de sikrede institutioner, er ifølge disse ledere for dyre til, at kommunerne vil betale.

Desuden peges der på nogle forhold omkring tidsudmålingen, der bidrager til forvirringen:

To år er også et langt forløb at overskue for en 15-16-årig. Det

opleves som uretfærdigt af de unge, at varetægtsperioden ikke fratrækkes som ved anden dom. Og så er der formuleringen om "op til" to, fire eller seks måneder i fase 1. De unge får det indtryk, at hvis de opfører sig ordentligt, kommer de hurtigt videre, men det er jo ikke tilfældet.

Antagelsen om, at de unge stort set aldrig kommer hurtigere videre til fase 2, end dommen angiver, har vist sig ikke at være rigtig. Ifølge Justitsministeriets delredegørelse er det sket for 33 af de 72, mens 17 har været længere, end dommen fastsatte i fase 1. De 33 har i gennemsnit været godt en måned kortere tid end længstetiden i dommen, de 17 har været godt en halv måned længere.

To afdelingsledere vurderer, at alle parter opfatter opholdet på sikret institution i fase 1 som en straf. De har oplevet, at anklageren ved domsafsigelse har gjort indsigelse mod forsvarerens og kommunens indstilling om, at fase 1 skulle begrænses til to måneder, med formuleringen: "Han skal have sin straf."

Flere andre af de interviewede ledere er af den opfattelse, at de unge oplever en dom til ungdomssanktionen som en straf og ikke som et skridt til at komme videre. Her mener man, at der bør skeles til længden af den forudgående varetægtsperiode for at sikre, at de unge ikke kommer til at hænge fast i sikret regi længere end højst nødvendigt.

Berettigelsen af fase 1

De sikrede institutioner er ikke som udgangspunkt behandlingsinstitutioner. I interviewene er der meget få tilløb til at definere pædagogiske mål og heller ingen henvisning til, hvilken pædagogik man kunne bringe i anvendelse. Det bliver sagt af flere af lederne af de sikrede institutioner, at de sikrede rammer med isolation og indespærring og tilstedeværelsen af andre unge, der er anbragt under andre regler og ikke er under behandling, gør forestillingen om at igangsætte behandlingsforløb illusoriske. Det bliver dog samtidig anført fra flere ledes side, at der foregår adfærdsregulering og almindelig opdragelse, og at nogle unge ser ud til at kunne profitere af de faste rammer, både i form af lukkede døre og i form af de klare regler, som de sikrede institutioner har.

Formålet med fase 1 er da heller ikke nødvendigvis at iværksætte behandling og flere af de interviewede ledere henholder sig til, at formålet, som angivet i forarbejdet til loven, er "at tilvejebringe grundlaget for den videre socialpædagogiske behandling" (Ekspertgruppen om ungdomskri-

minalitet, 2001). Der må her være tænkt på at udrede den unges problemer og dermed skabe et kvalificeret grundlag for at tilrettelægge det videre forløb. Endvidere ser de fleste ledere også motivering af de unge som en opgave, der hører med til fase 1.

Der er forskellige holdninger blandt lederne til opgaven med at udrede den unges problematik og dermed skabe et grundlag for tilrettelæggelsen af det videre forløb. Flere ledere udtrykker frustration over, at den viden om de unge, som oparbejdes af de ansatte, mens de unge er på sikret institution, ikke bliver brugt af kommunerne i det videre arbejde med at finde en passende plads for det videre forløb. De institutioner, der omfatter både sikrede og åbne afdelinger, føler sig bedre i stand til at påvirke det videre forløb og synes at have blikket rettet mere mod, hvad der skal ske fremover. Beslutningskompetencen ligger dog under alle omstændigheder hos kommunen, og ifølge institutionerne betyder det ofte, at beslutninger bliver truffet for sent og langt fra altid ud fra hensyn til den unges behov og ønsker.

Det ser dog ikke ud til, at der foregår et særlig systematisk arbejde på nogen af institutionerne med at udrede de unges problemer. I nogle tilfælde er der en formaliseret arbejdsgang for samarbejdet mellem institution og den unges kommunale sagsbehandler i form af en mødeplan, der sikrer, at der bliver udvekslet informationer om den unge med faste mellemrum. Men det er ikke altid tilfældet, og formaliseringen af, hvordan og på hvilket grundlag en udredning gennemføres, og af, hvordan viden om den unge deles, synes i det hele taget at være lille.

Som tidligere refereret oplever flere af de unge tiden på sikret institution som en lang, demotiverende ventetid. De sikrede institutioners ledende personale bekræfter i store træk dette billede. Det ser ud til, at der også hos dem er en opfattelse af, at behandling og andre målrettede aktiviteter først kan sættes i værk på åben institution. Flere ledere fremhæver også, at det er direkte destruktivt at opholde sig i en lang periode i de sikrede rammer, med lukkede døre og isolation fra omverdenen. Perioden vil ofte blive lang uanset længden af fase 1, fordi de unge som regel allerede har tilbragt tiden fra varetægt til dom på sikret institution.

Der bliver angiveligt udvist bestræbelser på at udrede de unges problemer, og der bliver gjort forsøg på at overtale de unge til at gå positivt ind i forløbet. Men i interviewene med det ledende personale bliver det ikke i særligt høj grad formuleret, hvilke faglige strategier og metoder man benytter sig af. For nogle lederes vedkommende, kan man tilføje, er der

ikke nogen særlig optimisme i forhold til, at disse opgaver kan varetages på institutionerne.

Som nævnt er ovenstående fremstilling baseret på interview, der stammer fra 2002-2003. Arbejdet med at udrede, hvilke problemer den enkelte unge har, og samarbejdet med kommunerne om at følge op på udredningerne, kan have udviklet sig siden da. Hvis fase 1 skal have nogen berettigelse, ser det ud til, at der skal ske en mere systematisk og fagligt funderet udredning, end det var tilfældet på tidspunktet for vores interview. Det vil dog også med en sådan opkvalificering være usikkert, om sikret institution udgør den rette ramme for at igangsætte et fremadrettet forløb for de unge generelt.

BEHANDLING PÅ ÅBEN INSTITUTION

I de 72 sanktionsforløb, som er beskrevet i Justitsministeriets delredegørelse, foregik fase 2 på godt 40 forskellige institutioner. 41 af de 72 unge har primært været på et socialpædagogisk opholdssted (eller eventuelt hos en plejefamilie). 29 har været anbragt i amtskommunale døgninstitutioner, mens en enkelt har opholdt sig i en udslusningsbolig under pædagogisk overvågning (Justitsministeriet, 2004).

Vi har indhentet oplysninger om det pædagogiske udgangspunkt i så mange af disse institutioner som muligt. Vi fandt frem til 33 af de 41 forskellige steder. Af de 33 institutioner har vi fået skriftligt materiale om det pædagogiske udgangspunkt fra 20 af institutionerne. Materialet har vi fået i hænderne enten ved at konsultere institutionernes hjemmesider, eller ved at ringe til dem og bede om en virksomhedsplan eller en udviklingsbeskrivelse.³

Fra de 20 institutioner, som vi har fået skriftligt materiale fra, angav de fleste at bygge på et relationspædagogisk perspektiv (i nogle tilfælde benævnt involveringspædagogik). Hvor det er defineret nærmere, bliver det formuleret, som at arbejde aktivt på at skabe en positiv relation til den unge med henblik på at skabe et grundlag for at ændre på den unges

3. 13 af de 33 institutioner har vi ikke noget skriftligt materiale om. Ud af dem har 5 institutioner fortalt, at de ikke har noget skriftligt materiale, som kan beskrive deres pædagogiske udgangspunkt i arbejdet med de unge. 5 institutioner har ikke fremsendt materiale, på trods af at vi lavede flere aftaler med dem om det. 2 institutioner har angivet, at de ikke længere har åbne afdelinger til unge i fase 2, og en enkelt institution er lukket.

problemer. Forudsætningen for at skabe forandring er inden for denne forståelsesramme, at relationen bliver så bæredygtig, at den ikke ødelægges af, at den voksne stiller krav til den unge om forandring i adfærd og holdninger.

Nogle af disse institutioner kombinerer det relationspædagogiske udgangspunkt med tanker om konsekvens og ansvar for egne handlinger. De arbejder på at skabe tætte relationer mellem unge og voksne, men tænker det sammen med, at den unge skal mærke, at handlinger har en konsekvens, som kan være både positiv og negativ. Lever man på den ene side op til reglerne på institutionen, følger der privilegier med, måske i form af øget frihed. Forsøger man på den anden side at bryde de fastlagte regler, har det nogle tydelige konsekvenser for den unge, eksempelvis i form af inddragelse af privilegier.

Ud over det relationspædagogiske og det konsekvenspædagogiske udgangspunkt er der enkelte institutioner, som har andre tilgange. Et par institutioner tilbyder forløb for den unge, der virker mere terapeutiske i deres udformning – et af dem er et misbrugsafvænningsstilbud. En institution arbejder meget bevidst med at tilbyde de unge 'pædagogiske bolcher'. Det vil sige, at de unge tilbydes et væld af forskellige aktiviteter, som har et element af grænseoverskridelse i sig, så de unge udvikler selvværd gennem at flytte egne grænser. Endelig er der en enkelt institution, som ud over at befinde sig inden for det relationspædagogiske område også tilbyder de unge Multi Systemisk Terapi, en familie- og netværksbaseret terapi.

Vi har gennemført et kort feltarbejde på tre steder, som flere gange har været brugt i forbindelse med afvikling af fase 2. Det drejer sig om ét opholdssted og to afdelinger i amtslige institutioner, hvoraf den ene ligger sammen med en sikret afdeling. Vi vil kort beskrive de tre steder med henblik på at diskutere de givne betingelser for at behandle.

En afdeling i amtslig institution

Den amtslige afdeling er en del af en større institution med flere andre afdelinger, men ligger for sig selv i udkanten af en meget lille by. En enkelt bus går herud i dagtimerne. Det er meningen, at denne afdeling skal tage sig af unge på ungdomssanktionen, men den kan også modtage unge på andre betingelser. Personalegruppen er sammensat af pædagoger og folk med anden uddannelsesmæssig baggrund. Der er otte ansatte ud over lederen. To har anden etnisk baggrund end dansk og er ansat, fordi der er del af de anbragte, der har minoritetsbaggrund.

Der er plads til fem eller seks unge. For tiden er der tre anbragt.

Én af dem er idømt en ungdomssanktion og har været involveret i flere alvorlige voldssager, én har været anbragt, siden han var 10 år, fordi hans mor er alkoholiker, men har aldrig begået kriminalitet, én er DAMP-barn, er meget aggressiv, når han ikke tager sin medicin og har begået meget kriminalitet. Den unge, der er ungdomssanktioneret, går på produktions-skole, de andre i institutionens eget dagtilbud. De er altså alle tre af sted i løbet af dagen. Når de er hjemme igen, sker der ikke så meget andet, end at de unge spiller computerspil i opholdsstuen eller slapper af på deres værelser.

Den unge på ungdomssanktionen har et udmærket forhold til sin kontaktperson på institutionen. Det virker, som om der er foregået en adfærdsregulering, og han er ifølge personalet langt mere rolig nu, end da han først kom på institutionen. Som nævnt går han på produktions-skole. Eller, som han siger, han møder op og får sit kryds, og så går han som regel igen. De ansatte er ikke uvidende herom. En af de dage, vi er der, bliver han hentet i afdelingens bil flere timer, før skolen slutter. Han vil gerne i gang med en uddannelse, men hverken han eller personalet tror på, at det kan lade sig gøre, så længe han er på sanktionen. Hans kontaktperson fortæller, at han har det for dårligt, er for psykisk ustabil til at starte på en uddannelse nu. Han taler selv om uddannelse, som om det ikke ligger inden for sanktionens rammer. Han har ingen positive forventninger til, at der kan ske nogen udvikling i hans situation, så længe han er anbragt. Han venter blot på at få anbringelsen overstået.

Afdelingslederen er forholdsvis ny på stedet, men har været længe i en af institutionens andre afdelinger. Hun har planer og visioner for institutionen. Hun synes, at alle burde være uddannede pædagoger, og hun ønsker, at alle skal opkvalificeres fagligt. Afdelingen er netop gået i gang med et omfattende uddannelsesforløb, som skal skabe en fælles platform for arbejdet.

Afdelingslederen har problemer med personalegruppen. Vi hører det både fra personalet og fra lederen selv. Stridens kerne er tilsyneladende arbejdsskemaet. Lederen har gennemført, at alle skal have to døgnvagter om ugen, hvor der tidligere blev arbejdet to døgn i træk efterfulgt af seks dage fri, og før det arbejdede man en hel uge i træk og havde så 14 dage fri. Afdelingslederen mener, at den nu gennemførte model giver større kontinuitet, så alle kommer flere gange i løbet af en uge, og uden at der er alt for længe imellem. Hun mener, at de unge har bedre mulighed for at knytte kontakter og bruge de ansatte – især deres kontaktperson – med denne vagtplan.

Afdelingens faglige udgangspunkt er relationspædagogikken. Det står i en beskrivelse af afdelingen, som vi fik af forstanderen for hele institutionen. Afdelingslederen siger det også, men personalet er ikke bekendt med, at der er nogen speciel faglig linje. Der er ikke tale om nogen fælles bevidsthed og et fælles fagligt sprog, men måske er man ved at skabe det gennem det nævnte uddannelsesforløb.

Den første aften, hvor vi er på besøg, er der indkaldt til husmøde. Det er en ny praksis, som personalet har valgt at indføre. De to, der er på arbejde, er ikke helt overbevist om, at de kan få samlet de tre unge. Men de beslutter at købe pizza til aftensmaden og håber på den måde at kunne få de unge til at blive hjemme og være i opholdstuen. Det lykkes. To af de unge sidder ganske vist ved hver sin computer med ryggen til det spisebord, hvor vi andre sidder. Det kræver en del overtalelse at få dem til at vende sig om, så mødet kan begynde. På et tidspunkt vender de begge front mod gruppen, og chancen bliver benyttet til at starte mødet. Der er ét punkt på dagsordenen. En af de ansatte fortæller, at man på personalemøde har vedtaget, at der skal laves en madplan en uge frem, så der kan blive købt ind i god tid og ikke først, når de unge er sultne. Husmødet kan nu beslutte, hvad der skal købes ind til aftensmad en uge frem. En af de unge siger, at det er en rigtigt dårlig idé, for han kan jo ikke vide, hvad han har lyst at spise i morgen eller på fredag. En af de ansatte svarer: "Hvis det er det, I mener, så må vi tage den besked med til ledelsen". En anden ung erklærer, at han er ligeglad, de to andre har vendt sig om og fortsat computerspillene. Den ansatte konkluderer: "Så siger vi det". Mødet er slut, og pizzaerne kommer på bordet.

Tonen mellem de ansatte og de unge er kammeratlig. Man tager ikke konflikter, som ikke kan betale sig, som fx at gøre noget for, at de unge ikke sidder med ryggen til, når der er møde. Når madplanen ikke bliver til noget, skyldes det måske også, at man viger tilbage for umiddelbar modstand fra en ung. Men måske er det lige så meget, fordi den ene ansatte ikke selv synes, at der skal laves madplan, og måske heller ikke, at der skal afholdes husmøde. Denne ansatte er i det hele taget træt af de nye ting, der sker på institutionen, og beklager sig en del over de nye vagtskemaer, som ikke giver ham mulighed for at samle sine vagter og holde fri i en lang periode. Det virker, som om uenigheder om vagtskema og arbejds gange smitter af på arbejdet i det hele taget, så man ikke er loyal over for beslutninger og ikke deltager i at føre dem ud i livet.

Der sker ikke særligt meget, mens vi er på besøg. To af de unge dyrker sport én gang om ugen. En af de ansatte fortæller, at det derudover

er svært at finde noget at lave med de unge i fritiden. Problemet er, at dagtimerne bliver brugt til fritidsaktiviteter. I institutionens dagtilbud, som er tænkt som en blanding af skole, arbejdsstræning og fysiske aktiviteter, får de unge som regel valget mellem at komme på netcafé eller i biografen. De ansatte på afdelingen kan ikke rigtig tilbyde noget, som de unge ikke allerede har lavet. Derfor bliver det ikke til så meget andet end computerspil, smøger og cola, når de har fri.

Den tredje gang vi kommer på institutionen, har der været en voldelig episode aftenen før. Den unge med DAMP-diagnosen har slået en vikar, som fik sig en slem forskrækkelse, men tilsyneladende ikke er kommet noget fysisk til. Vikaren er ny, og en kilde til utilfredshed hos personalet, som ikke synes hun skulle have været ansat. Lederen ankommer kort efter os om morgenen og slår fast, at den unge ikke skal tilbage til afdelingen.

Det overordnede indtryk er, at der ikke er tale om behandling eller andre målrettede aktiviteter for de unge. For unge som ansatte drejer det sig mest om at få tiden til at gå. Det gælder også den unge på ungdoms-sanktion. Både han og de ansatte bestræber sig på at komme gennem forløbet, uden at der sker yderligere afbrydelser og forlængelser. Der bliver talt med ham, og man forsøger at hjælpe ham med at få styr på et rodet liv og på at finde ud af, hvad han vil. Men der er ingen aktiviteter, der rækker ud over tiden på institutionen, og følelsen er, at den tid, der er gået uden problemer, er gået godt. Det er muligvis rigtigt, at han ikke er parat til at indgå i et egentligt skoleforløb. Men det nuværende tilbud ser ikke ud til at være meningsfuldt, og han giver selv udtryk for, at han ser frem til, at sanktionen er forbi, så han kan komme til at foretage sig noget "rigtigt".

Der mangler grundlæggende behandlingsintegritet i form af en fælles platform at handle ud fra blandt personalet. Der er ikke nogen enighed om, hvad man egentlig stiller op med de unge og hvorfor. De ansatte undgår så vidt muligt konflikter, og det virker ikke, som om man har en fælles holdning til, hvordan man håndterer konflikter. Der er heller ikke redskaber til at tackle den vold, der meget let kan dukke op, når der er tale om unge, der er anbragt pga. voldelige episoder. Utilfredshed i personalegruppen med væsentlige ledelsesbeslutninger synes yderligere at have negativ betydning for opbygningen af en fælles tilgang.

Institutionen som helhed er som nævnt gået i gang med et kompetenceudviklingsprogram, som skal åbne for en diskussion af, hvordan afdelingens faglighed og arbejde med unge med asocial adfærd kan blive bedre. Der er også indført en ny praksis, idet en psykolog er ansat til at

gennemgå alle sager sammen med personalet. Derudfra laver afdelingen handleplaner, der er mere målrettede end de planer, som er lavet af de sociale myndigheder. De påtænkte forandringer ser ud til at gå i retning af at skabe en bedre platform for arbejdet med de unge.

Et opholdssted

Vi besøgte et privat opholdssted med døgnbemanding. Personalegruppen er blandet: Forstanderen og en anden ansat er læreruddannede, én går på lærerseminariet, to er tidligere fængselsbetjente. Der er p.t. tre unge på institutionen. Én af dem er idømt ungdomssanktionen. Han virker og bliver beskrevet af personalet som en generelt velfungerende dreng, som dog kan reagere meget voldsomt, hvis han kommer under følelsesmæssigt pres. Hans ungdomssanktion er atypisk, i og med at det er planen, at opholdsstedet skal stå for hele forløbet. Den unge har ikke været i sikret regi i fase 1, og hans fase 3 skal sandsynligvis foregå, ved at han bliver udsluset i en ungdomsbolig i byen under opholdsstedets opsyn. Han er glad og nærmest taknemlig for at have fået ungdomssanktionen. Han giver udtryk for, at det har været godt at komme væk fra hjembyen. Opholdsstedet har indtil for nylig haft en anden ung på ungdomssanktionen. Han er imidlertid blevet sendt hjem "på tænkepause", fordi han har truet stedets madmor. Forstanderen efterlyser i den forbindelse sanktionsmuligheder, når den slags ting sker. Han mener, at en nemmere adgang til at tilbageføre de unge til sikret institution i en afgrænset periode ville være en god løsning. Han er meget frustreret over blot at måtte sende den unge hjem.

Opholdsstedet lægger vægt på, at de unge på stedet er i arbejde eller under uddannelse. Den unge, der er anbragt i forbindelse med ungdomssanktionen, har tidligere arbejdet i en forretning. Han stoppede med det for at starte i skole. Det kom dog ikke til at fungere, og nu har en psykolog anbefalet, at han får lov at tage en pause, hvor han hverken er i skole eller arbejde. En af de andre unge er heller ikke i arbejde eller anden aktivitet uden for stedet i dagtimerne, og de to sover til langt op ad dagen.

Opholdsstedet har i en periode haft en ugentlig tid i en sportshal i nærheden. Den blev annulleret igen, fordi de unge ikke var interesserede i at deltage i aktiviteterne i hallen. Opholdsstedet har selv et træværksted, som dog ikke ser ud til at blive brugt særligt ofte. En gang om ugen er der to ansatte hele eftermiddagen og aftenen, for at de kan lave noget med de unge uden for huset. Det bliver dog tit ikke til noget. Tiden går i øvrigt med computerspil, kortspil og køkkensnak.

Opholdsstedet beskriver sig selv i en lille pjeces. Her nævnes relationspædagogik, og noget forstanderen har kaldt cykelsmedepædagogik. Han forklarer os, at det først og fremmest er vigtigt at skabe stærke relationer til de unge. Med cykelsmedepædagogik mener han, at der i de unges forløb altid vil være en række af punkteringer, hvor luften ryger af slangen. Her er de ansatte dem, der i fællesskab med de unge gang på gang lapper hullerne.

De ansatte er ikke pædagoger. Det er et led i opholdsstedets strategi og ansættelsespolitik, at det ikke skal være det pædagogiske fagområde og pædagoger, der skal udgøre grundlaget for arbejdet på stedet. Ifølge forstanderen har pædagoger "vanskeligt ved at skabe kontakt til de unge og ved at ramme de unge på deres niveau." Han vil hellere ansætte personale efter menneskelige egenskaber. Han lægger vægt på, at mennesket kommer frem, for det mener han, at de unge kan mærke. Og han mener, at de personer, der ikke har en socialpædagogisk uddannelse, i højere grad arbejder ud fra deres menneskelige side. De unge er trætte af pædagoger, de vil have rigtige mennesker, siger han.

Der er en hyggelig og rar stemning på opholdsstedet. To af de unge anbragte samt en tredje ung, der er tilknyttet stedet i et efterværnsforløb, har det godt sammen og har også gode relationer til personalet. Den sidste unge er lidt uden for fællesskabet og beskrives af personalet som besværlig og som notorisk løgner. Hans kontaktperson blandt de ansatte giver udtryk for, at hun og den unge ikke fungerer sammen. Vi er på besøg en dag, hvor hun har møde med den unges sagsbehandler. Efter mødet virker hun træt og opgivende. Hun fortæller, at hun lige nu er meget træt af at arbejde med den unge, og hun synes, at han laver ualmindeligt meget ballade. På spørgsmål om, hvad balladen består i, nævner hun brud på husreglerne, tyverier, og at han har haft hælervarer på sit værelse. Den unge er heller ikke i godt humør efter mødet, som han deltog i den sidste del af. Han er vred over, at hans sagsbehandler ikke vil betale for en psykolog, som han mener, han har brug for. Senere samme dag har kontaktpersonen og den unge en højlydt diskussion, hvor kontaktpersonen fortæller den unge, at hun gerne vil have, at han får en støtteperson udefra, fordi hun trænger til at få fred fra ham og han fra hende. De er begge vrede, men konflikten ender med, at de taler stille og roligt sammen. Den unge kommer bagefter ud i køkkenet og siger, at han er glad for, at kontaktpersonen også synes, at hans sagsbehandler er en idiot, fordi hun ikke vil bevilge psykologhjælp.

Stedet ser ud til at fungere godt, når de unge ikke har særligt

mange problemer. De ansatte er engagerede og formår at skabe en rar atmosfære. Men når der er problemer, har personalet tilsyneladende kun få redskaber at tage i anvendelse. Stedet opgiver eksempelvis helt at rumme den unge, der har truet køkkendamen. Da de ikke kan få ham tilbageført til sikret afdeling, bliver han som nævnt sendt hjem på tænkepause. Den anden unge, som tilsyneladende har store sociale problemer, ser der ikke ud til at være nogen fælles strategi eller holdning til, hvordan man tackler. Når problemerne vokser, og situationen virker uholdbar, sætter man ind på at få en person udefra til at tage over. Man etablerer eller genopretter kontakten til den unge ved at skyde på sagsbehandleren sammen med den unge. Det kan godt være noget, der blot sker i dette ene tilfælde. Men det giver indtryk af, at der ikke er nogen faglighed at sætte ind med for at genetablere relationen, når der er konflikter med de unge.

Amtslig afdeling sammen med sikret afdeling

Vi har også besøgt en åben afdeling, som er del af en større amtslig institution, der blandt andet omfatter en sikret afdeling. Der er ni ansatte, fem af dem er pædagoger, resten er ansat på baggrund af andre kvalifikationer. Det kan være som håndværker, hvor der er brug for kvalifikationer på institutionens værksteder, eller det kan være anden etnisk baggrund end dansk, hvilket man har erfaring med har betydning i forhold til forældrene. Lederen kræver et stort engagement af medarbejderne, hvilket ifølge hende i hvert fald en del af dem lever op til. Det giver sig fx udslag i, at ansatte nogle gange bliver på afdelingen efter arbejdstidens ophør, hvis det er påkrævet, eller at en ansat tager en ung med hjem til jul, hvis den unge ikke har noget oplagt sted at være.

Der er aktuelt tre unge på afdelingen. De er alle i ungdomssanktionens fase 2. To af de unge arbejder på institutionens værksteder. Den sidste unge skal til at starte på handelsskole. Han fungerer ikke så godt på værkstederne, og han læser derfor i stedet om formiddagen og hjælper derefter en ansat med rengøring og andre praktiske gøremål.

Hverdagen på afdelingen foregår sådan, at alle spiser morgenmad sammen og derefter arbejder på værkstederne fra kl. 8 til 15. Når de unge er tilbage fra værkstederne, er der vagtskifte, og så kommer der to ansatte, hvoraf den ene bliver til næste dag kl. 16.

Ud over to åbne og én sikret afdeling er der etableret to foranstaltninger med henblik på overgange og indslusning. Det er dels en lille afdeling og en mobil enhed (i form af en bus), der giver mulighed for, at

en ung er sammen med flere voksne i et intenst forløb, hvor der opbygges et tillidsforhold, og hvor den unge motiveres til at indgå i det åbne forløb.

Når en ung ankommer til afdelingen, laver personalet i fællesskab en intern handleplan for ham, som også omfatter det pædagogiske arbejde. Disse planer er meget individuelle. Der er tilknyttet en uddannelseskonsulent, som står for at koordinere kontakten mellem de unge og skoler, lærepladser o.l., og som aflægger ugentlige tilsynsbesøg på teknisk skole og handelsskolen. Hun står også for at give eneundervisning, når der er en ung, der er motiveret for det (så får han fri fra det værksted, som han ellers arbejder på). Derudover er der tilknyttet en psykolog og en psykiater, som i reglen starter med at udrede den unge, og som de fleste fortsætter i behandling hos under opholdet.

Det har vist sig at være vanskeligt for institutionen at opbygge og bruge relationer i lokalområdet. Der er stor modvilje mod institutionen og de unge i de omkringliggende kommuner, måske fordi der er mange institutioner i området. Afdelingen har fået pålæg om at sørge for, at de unge ikke bevæger sig rundt i området uden ledsagelse af en voksen. Afdelingen samarbejder til gengæld med forskellige skoler og fritidsudbud i en større provinsby lidt længere fra stedet.

Socialrådgiveren på afdelingen fortæller, at fase 3 ofte “falder fra hinanden”, og at det er hendes opfattelse, at kommunerne ikke yder tilstrækkelig støtte. Hun har et godt samarbejde med forskellige bosteder, og institutionen er selv ved at etablere et udslusningsprojekt, hvor afdelingens personale skal følge med de unge ud i fase 3. Det skal fremme kontinuiteten og sikre, at det, der er opbygget under opholdet, ikke tabes på gulvet. Man har gode erfaringer med at have de forskellige afdelinger inden for samme institution. Socialrådgiveren giver desuden udtryk for, at det, at institutionen er amtslig, er godt for samarbejdet og kommunikationen, men også medfører risiko for fejlanbringelser, fordi amtet angiveligt af bekvemmelighedsgrunde visiterer unge hertil, som burde have været på en anden institution.

Det ser ud til, at de unge bliver opvartet en del. De deltager fx ikke i madlavning eller rengøring. Men der stilles også krav til dem om at passe arbejdet på værkstederne. I modsat fald bliver der trukket i deres lomme-penge. Hvis de overtræder reglerne eller ikke er “samarbejdsvillige”, bliver den ugentlige frieftermiddag, hvor de plejer at tage på udflugt, inddraget. I tilfælde af meget voldsomme episoder tilbageføres de unge til lukket afdeling i en periode, hvorefter de kommer tilbage til den åbne.

Hverdagen forløber stiltfærdigt, men med en næsten konstant un-

dertone af konflikter mellem de unge indbyrdes og mod de ansatte. En af de unge er inde i en vanskelig periode i dagene for vores besøg. Vi hører fra personalet, at der er problemer i hans familie – faderen er syg, og en søster har brudt kontakten med forældrene. Den unge siger selv, at han er meget frustreret over, at familien ikke besøger ham. Personalet mener, at han skaber problemer med det formål at blive tilbageført til sikret institution, fordi familien besøgte ham mere, da han var der.

En anden ung er inde i en god udvikling. Han skal starte på handelsskole, hvor det er lykkedes afdelingen at få ham ind, selvom han forlod skolen efter 8. klasse. Han venter dog også på en dom, fordi han kort efter sin ankomst overfaldt sin sagsbehandler under et møde på afdelingen. Før det var han på den lille afdeling, som er indrettet til indslusning, og her fungerede han godt. Først da ansatte herfra blev overflyttet til afdelingen, holdt han op med at skabe problemer. Afdelingen havde på tidspunktet for episoden nogle personaleproblemer, og lederen giver mere eller mindre direkte personalet skylden for, at det gik galt for ham.

En tredje ung bliver af personalet vurderet til at have store psykiske problemer. Man forsøger at få ham til at gå ind i et terapiforløb. Hvis det ikke lykkes, vil han blive tilbageført til sikret afdeling, hvor man angiveligt har bedre mulighed for at fastholde ham i et terapiforløb.

De to førstnævnte unge er konstant i konflikt. Den første aften, hvor vi er på besøg, sidder de unge og en ansat i tv-stuen. De to unge tarrer og provokerer hinanden. Noget af det virker som venskabeligt drilleri, men det er også tydeligt, at de indimellem er tæt på at komme op at slås. Den ansatte har et øje på dem og siger indimellem, at de skal være ordentlige ved hinanden, men griber ellers ikke ind.

Da vi kommer næste gang, får vi at vide, at de to unge kom op at slås senere samme aften. Det lyder, som om slagsmålet var ret voldsomt; der er blevet smadret en del ting, og de måtte holdes i hver deres rum et stykke tid for at falde til ro. På vores spørgsmål får vi at vide, at episoden ikke umiddelbart får nogen konsekvenser. Dagen efter går den unge af de to, som er vurderet til at være inde i en vanskelig periode, amok, han smadrer sit indbo og truer lederen. Den unge bliver tilbageført, ikke til institutionens egen, men til en anden sikret afdeling. Lederen forventer at få ham tilbage på afdelingen, og hun har planer om, at han skal sluses tilbage gennem et ophold i institutionens projekt-bus. Det skal ifølge hende tjene til at genoprette tilliden, og på turen skal der "bare snakkes hele tiden" for at få ham til at forstå, hvad anbringelsen indebærer, og hvad han kan få ud af den.

Det ser ud til, at det fremmer sammenhængen i forløbene, at institutionen råder over forskellige typer af afdelinger. Muligheden for at skabe overgange gennem intensive forløb med flere voksne omkring en ung forekommer perspektivrig. Ligesom den projekterede udslusningsafdeling kan det være med til at give kontinuitet og fleksibilitet i forhold til hver enkelt unges behov. Den sikrede afdeling ser dog ud til at være mindre central i forhold hertil. I hvert fald vælger man ret konsekvent at tilbageføre til en anden sikret institution. Det begrundes med, at det ikke virker som sanktion at blive tilbageført til institutionens egen sikrede afdeling. Men overordnet synes forekomsten af afdelinger, der kan varetage de forskellige faser og overgangene mellem dem, at betyde, at personalet føler et stort ansvar for den enkelte unges forløb som helhed.

Der ser også ud til at være gode resultater af at have en arbejds- og uddannelseskonsulent, en psykolog og en psykiater fast tilknyttet. Vi har ikke observeret denne praksis i en længere periode, men umiddelbart forekommer det, at der sker en systematisk udredning af de unges ønsker og problemer. Således beror det ikke blot på tilfældigheder og gode relationer mellem en ansat og en ung, om der kommer retning på planerne for den unge.

Der er en venskabelig tone mellem personalet og de unge. Men vi ser også eksempler på, at ansatte er konfliktsky. Den konflikt, som udvikler sig gennem de dage, hvor vi er på besøg, forekommer at få lov at vokse uden indgriben, før det er for sent.

Der er heller ikke her et klart formuleret forhold til pædagogiske metoder og redskaber. Men der ser ud til at være en grundindstilling til de unge, der går på, at man tager ansvaret for de unge, også efter voldsomme konflikter. Det afspejler sig i, at lederen anfører, at manglende kontinuitet i personalet omkring en ung ved overførsel mellem afdelinger, var grunden til, at den unge blev voldelig. Og det afspejler sig i, at der for den unge, der bliver tilbageført allerede er planer for, hvordan han skal sluses ind på den åbne afdeling igen.

At komme videre på åben institution

De tre steder, som vi har besøgt, har varierende forudsætninger for at gennemføre strukturerede behandlingsforløb. Fælles for stederne er, at der bliver investeret meget personligt engagement fra mange af de ansatte herunder ledelsen. Men det forekommer, at især de ansatte på de to først beskrevne steder er ladt i stikken, når det personlige engagement ikke slår til. Vi er her ikke stødt på egentlige behandlingsprogrammer, og der er kun

få redskaber og arbejdsgange, som man er enige om, at man følger. Der er heller ikke nogen iørefaldende faglig diskussion om midler, metoder og mål. På de to amtslige institutioner ser der ud til at være forandring på vej gennem deciderede uddannelsesaktiviteter og gennem omstruktureringer og planer om at udvikle en fælles faglighed. Det kan være med til at fremme behandlingsintegriteten.

Vi er ikke stødt på en udfoldet modstandskultur blandt de unge under vores besøg, i den forstand at de unge har skabt deres egen sammenhæng med egne normer i opposition til stedet. På to af stederne fortæller man dog om, at man tidligere med andre unge har været ude for, at de unge mere eller mindre har taget magten. Vi oplever til gengæld en underliggende modvilje i form af en negativ attitude hos de unge, som det ser ud til at være vanskeligt for de ansatte at arbejde med. Det ser ud til, at personalet ofte vælger at træde lidt tilbage og undlader at gribe ind. Man tilsidesætter gerne nogle regler for at undgå konfrontationer.

Der er på de to først beskrevne steder begrænset kompetence til at håndtere voldelig adfærd. De unge bliver pr. automatik tilbageført eller sendt hjem ved voldelige episoder. Begge steder efterlyser ledelsen nemmere adgang til at tilbageføre de unge, mens der er mindre fokus på, hvordan man bliver bedre rustet til at håndtere problemerne.

Det ser ud til, at der er andre forhold end lille fælles faglighed, der spiller ind på behandlingsintegriteten. Det ser ud til, at personaleproblemer virker som en hindring for at etablere enighed om praksis. Omvendt ser udbyggede fysiske rammer med forskellige tilbud og med fokus på overgange mellem faserne og overførsler mellem forskellige institutionelle rammer ud til at fremme behandlingsintegriteten. Forekomsten af forskellige faglige kompetencer i form af arbejds- og uddannelseskonsulent, psykolog og psykiater ser ud til også at fremme behandlingsintegritet på trods af en mindre afklaret pædagogisk tilgang. At rammerne giver mulighed for at følge den unge på tværs af faserne, ser ud til i sig selv at betyde, at personalegruppen arbejder mere målrettet og ansvarligt.

Hvis man sammenligner praksis på disse åbne institutioner med det billede, der er tegnet af de sikrede institutioner ovenfor, er der flere tilbud i åbent regi. Der bliver iværksat flere aktiviteter, og der er flere tilløb til at etablere mere fremadrettede forløb, end det ses i sikret regi. Alligevel får man ofte en fornemmelse af, at tiden blot skal udfyldes, til den unge bliver sendt videre.

HVILKE UNGE HAR GAVN AF UNGDOMSSANKTIONEN?

Hvordan er det gået de ti unge, som vi har fulgt? Hvordan er sanktionen forløbet, og hvordan er deres situation, når sanktionsforløbet er ved at være forbi? I dette kapitel vil vi gennemgå de ti sanktionsforløb med henblik på at indkredse, hvad der ser ud til at have haft en effekt i de enkelte forløb. Desuden vil vi på den baggrund diskutere, hvilke af disse unge der ser ud til at falde inden for sanktionens målgruppe, og hvilke unge der ser ud til at have gavn af sanktionen.

Før gennemgangen af forløbene skal det kort præciseres, hvilken vægt disse individuelle forløb kan tillægges. De ti forløb ser på flere måder ud til at være typiske sanktionsforløb, hvis vi sammenligner med de 72 forløb, som er beskrevet i Justitsministeriets delredegørelse (2004). 3 af de 10 unge, vi har fulgt, har ikke været igennem nogen ekstra flytninger eller tilbageførsler. Det samme gælder en tredjedel af de 72 forløb. 7 af de 10 unge begår ny kriminalitet i forløbet, det samme gør 60 af de 72. De ti unge ser endvidere ud til at være typiske unge mht. tidligere kriminalitet og etnisk baggrund. 3 af de 10 unge har ingen kriminelle forhold før det, der førte til ungdomssanktionsdommen; det gælder 30 af de 72 unge. Fordeling mellem etnisk minoritets- og majoritetsbaggrund er 5 af hver af de 10 forløb, mens fordelingen blandt de 72 er 39/33.

Selvom forløbene og de unge ser ud til at være typiske i flere henseender, er det alligevel usikkert, om de kan betragtes som repræsentative. Vi kan ikke bruge de ti forløb til at opgøre en generel succesrate. De

ti unge kan formodes at være mere velfungerende end gennemsnittet. Udvælgelsen er sket ved, at de sikrede institutioner er blevet bedt om at finde to unge, som vi kunne få i tale. Det kan have betydet, at der er sket en bevidst eller ubevidst sortering med henblik på at finde unge, som har kunnet tale sammenhængende om deres forløb, og som overhovedet har villet stille op. Det er sandsynligt, at det har givet os unge, der alt andet lige har haft flere ressourcer end gennemsnittet.

Nedenstående gennemgang er altså ikke først og fremmest en opgørelse af, hvor mange der har klaret sig henholdsvis godt eller skidt. Den er et forsøg på at undersøge, hvilke mekanismer der påvirker hvert enkelt forløb, og hvad der har haft henholdsvis positive og negative konsekvenser. I nogle tilfælde vil der dog være forhold, der taler for eller imod, at et forløb har bredere gyldighed end for det ene forløb. Desuden kan træk, der kendetegner størstedelen af forløbene, alt andet lige tillægges stor gyldighed.

De seneste oplysninger, vi har om de ti unge, stammer fra anden interviewrunde, der fandt sted i efteråret 2004, hvor næsten alle var i fase 3. Det er for tidligt at vurdere, om der er sket en varig forandring af de unges adfærd væk fra kriminalitet. Vi har valgt som udgangspunkt at se på, om de unge er i gang med en resocialisering gennem uddannelse eller arbejde.

På interviewtidspunktet var to i arbejde, en i skole, en i læreplads og en ved at starte i et praktikforløb og teknisk skole. Fire unge var hverken i gang med arbejde eller uddannelse. To af disse var fortsat anbragt, to var hjemme, én af disse under observation af en institution og én i et kommunalt projekt med henblik på at afklare, hvad han gerne vil. Den sidste unge har vi ikke kunnet lokalisere, men vi har hørt fra en anden ung, at han er uden beskæftigelse og tilbage i et alvorligt stofmisbrug.

FEM UNGE I GANG MED RESOCIALISERING

Det er altså halvdelen af de unge, som har påbegyndt en tilværelse med arbejde og uddannelse. Men kan vi også tale om fem sanktionsforløb med positiv effekt? For at svare på det må vi se nærmere på, hvor de stod før dommen, og hvordan sanktionen er forløbet.

En ung var, før han blev idømt ungdomssanktionen kendt i forvaltningen og var altid med, når der blev lavet ballade i kvarteret. Han var i lære som blikkenslager. Den unge og familien var meget negative over for

forvaltningen, og det var ikke været muligt at få nogen foranstaltninger i værk med den unge. I fase 1 blev han overflyttet fra en sikret institution til en anden, fordi han rømmede et par gange. Han kom til at være på sikret institution en måned længere end de to måneder, dommen lød på, fordi sagsbehandleren ikke kunne finde en plads i åbent regi. Han blev sendt til Norge i tre måneder i begyndelsen af fase 2 for at udfylde et hul, indtil der var en plads til ham på en åben afdeling. Som nævnt er anbringelsen i Norge meget imod hans ønsker og ser ud til at demotivere ham yderligere. På den åbne institution vendte udviklingen. Institutionen inddrog fra starten familien. De stillede krav til forældrene om at tage ansvar for ham under hjemmebesøg og rådgav dem om, hvordan de kunne gøre det. De fik etableret en god kontakt både til den unge og familien. I fase 3 er den unge flyttet hjem til familien. Faderen udtrykker stor tilfredshed med udviklingen og taknemlighed over for institutionen. Den unge finder selv arbejde og er overbevist om, at han er færdig med at begå kriminalitet og skabe uro i kvarteret.

En anden ung var ligeledes kendt af forvaltningen i hjemkommunen som en af flere unge, der skabte uro i lokalområdet. Men han var også i gang i en læreplads. Hans fase 1 foregik i en sikret institution langt fra hjemkommunen. Han ser selv tilbage på det, som en forfærdelig tid, fordi han var spærret inde, og fordi han var langt fra sin familie. Hans sagsbehandler beskriver også anbringelsen på sikret som en hård periode for ham. Men hun giver desuden udtryk for, at det gav den unge et nødvendigt "knæk", der førte til, at han erkendte, at han måtte samarbejde og tage imod hjælp. Han fik fra start tildelt en kontaktperson af kommunen. Hans fase 2 var kaotisk. Han var på en åben institution, hvor der ifølge ham selv og kontaktpersonen ikke var styr på noget, hvor de unge satte dagsordenen, og hvor der blev røget meget hash. Lærepladsen stod stadig til rådighed for ham, og fordi han virkede indstillet på at gennemføre den, og fordi familien så ud til at ville og kunne støtte ham, besluttede kommunen at forkorte fase 2 en måned. Kontaktpersonen var med gennem hele forløbet og fungerede som en støtte for både den unge og familien. Ved sidste interview bor han hjemme hos familien, er godt i gang med lærepladsen igen og vurderer selv, at han er færdig med at begå kriminalitet.

En tredje ung begik en del kriminalitet, før han fik ungdomssanktionsdommen. Trods den kriminelle adfærd var han i et normalt skoleforløb. Han var kommet til landet som flygtning sammen med sin mor og sine søskende tre år tidligere. Moren var syg, og han havde derfor været anbragt én gang tidligere. Den unge havde ifølge sagsbehandleren psykiske

problemer og fået stillet diagnosen posttraumatisk stress syndrom. Både hans fase 1 og fase 2 var præget af ustandselige skift. I fase 2 tilbageførtes han som beskrevet tidligere en fem til seks gange til sikret institution. Han kom altid tilbage til den samme fase 2-institution. Han fik to nye domme i forløbet. Fase 2-institutionen anvendte kognitiv behandling, men det er uvist, i hvilket omfang det blev anvendt over for ham, og om det havde nogen virkning. Da vi interviewer ham anden gang, er han angiveligt færdig med sanktionen. Han mener ikke, at have haft nogen fase 3. Han bor i egen lejlighed og har fået en kontaktperson, som han synes er o.k. Han ser hende ikke så tit og mener ikke, at hun gør den store forskel i hans liv. Han har meget lidt kontakt med forvaltningen i øvrigt, og han tror, at sagsbehandleren har glemt ham, men det er han glad for. Han går nu igen i skole og planlægger at læse videre. Han er på SU, for han vil ikke have bistand, fordi kommunen så ifølge ham kan blande sig for meget. Han har besluttet sig for ikke at begå kriminalitet, ifølge ham selv, fordi det gør hans mor syg og ulykkelig, og fordi han er bange for at blive smidt ud af landet.

En fjerde ung gik i skole og arbejdede desuden i et supermarked, da han blev idømt ungdomssanktionen. Han og hans familie var kendt af forvaltningen. Flere af hans brødre havde været involveret i kriminalitet. Ifølge en senere tilknyttet konsulent "hang han ud med de forkerte", men han var ikke tidligere blevet taget i kriminalitet. Det var forvaltningen, der havde fået ham i gang med skole og arbejde. Han havde også en kontaktperson før dommen, men denne blev inddraget, da han blev idømt ungdomssanktionen. Sagsbehandleren anså dommen for at være u hensigtsmæssig, fordi den unge var inde i et godt forløb. I fase 1 kom han ikke i gang med nogen aktiviteter. Han kedede sig og lavede ballade og blev overflyttet til en anden sikret institution en enkelt gang. I fase 2 kom han og en anden ung fra samme sag på en åben institution, hvor der ikke var andre unge. De påbegyndte begge et forløb på teknisk skole, men måtte afbryde det, fordi de lavede ballade og ikke forberedte sig. Efter fase 2's ophør flyttede han hjem, og i første omgang skete der ingenting. Kort før sanktionens udløb valgte kommunen at tildele ham en kontaktperson igen. Denne er arbejds- og uddannelseskonsulent. Han går i gang med at få den unge motiveret til et praktikforløb og derefter teknisk skole. Han har indtryk af, at ingen på fase 2-institutionen havde hjulpet med lektierne eller på anden måde interesseret sig for skolegangen. Den unge vil gerne i gang, og kontaktpersonen anser det for realistisk, at han gennemfører et uddannelsesforløb, men at tæt opfølgning er nødvendig.

En femte ung var ikke kendt af forvaltningen i hjemkommunen, før de fik besked om det kriminelle forhold, der førte til dom. Som beskrevet tidligere var den unge i gang med et skoleforløb og blev vurderet til at være velfungerende af sagsbehandleren, der derfor ikke gik ind for en ungdomssanktion. Den unge fik en lang og besværlig fase 1, hvor han pga. vold, rømning og tyveri blev sendt rundt mellem de sikrede institutioner. Kommunen valgte at sætte ind med et utraditionelt fase 2-forløb, hvor han blev tilknyttet et amtsligt projekt – i praksis rejste han rundt og besøgte forskellige europæiske hovedstæder sammen med en pædagog. Målet var på denne måde at fastholde ham i et forløb med samme pædagog og få etableret en stabil kontakt til ham. Der var også et mål om at genskabe kontakt til familien, og en af rejserne gik til forældrenes hjemland, hvor faderen opholdt sig pga. sygdom. Familien havde vendt den unge ryggen, efter at de fik at vide, at han havde begået kriminalitet. Det lykkedes at få far og søn forsonet og dermed sikre en fortsat relation til familien som helhed. Efter at have rejst i fire måneder bad han selv om at komme hjem. Pædagogen fortsatte som kontaktperson, og takket være hans støtte til den unge og familien flyttede den unge hjem. Han har siden afprøvet forskellige jobmuligheder. Gennem kontaktpersonens personlige netværk får han arbejde i en børnehave. Ved det sidste interview er han lige blevet gift og flyttet i lejlighed med sin kone. Han arbejder i børnehaven og er glad for det. Han planlægger at uddanne sig til pædagog. Han har fortsat en nær relation til kontaktpersonen.

Hvilken effekt havde indsatsen?

Opsummerende kan man sige om disse forløb, at de fem unge ser ud til arbejdsmæssigt og uddannelsesmæssigt at være nogenlunde tilbage, hvor de var før dommen. For de første tres vedkommende ser det ud til, at de har lagt en alvorlig uroskabende og kriminel adfærd bag sig. Skal man pejle sig ind på, hvad der har gjort udslaget, ser det ud til, at den første især har profiteret af at have en engageret kontaktperson, som har formået at arbejde med både den unge og dennes familie. Den anden var i den sidste del af fase 2 anbragt på en institution, som formåede at skabe en tæt relation til den unge og tage fat i og ansvarliggøre familien.

For de tre øvrige unge er det mindre ligetil at pege på noget under anbringelserne, der har haft en positiv betydning. Den tredje unge har efter eget udsagn besluttet sig for at undgå at komme i konflikt med loven mere. Det er vanskeligt at afgøre, om det er behandlingen på institution, der har

gjort ham i stand til at træffe den beslutning. Det er også meget usikkert, om han har fået styr på sine psykiske problemer.

For den fjerdes vedkommende har anbringelsesforløbet været uden perspektiver og givet ham et nederlag i forhold til uddannelse. Der kommer til gengæld retning på hans planer, da han får arbejdskonsulenten som kontaktperson efter sanktionens ophør. For den femte var fase 1-forløbet destruktivt og førte til nogle problemer, som ikke var der før. For hans vedkommende var der til gengæld en positiv effekt af fase 2 og 3, som ikke foregik inden for en institutions fire vægge: den utraditionelle fase 2 med rejserne og den kontinuert relation til kontaktpersonen.

Alt i alt er der ikke særligt meget fra anbringelserne, der ser ud til at have haft en positiv effekt i disse fem forløb. For flere gælder, at lokale løsninger havde været en reel mulighed, og det ser ud til at meget kunne have været sparet ved at sammensætte et sådant forløb fra starten. Der er ét tilfælde, hvor selve institutionsanbringelsen var udslagsgivende for, at den unge kommer ind i en god udvikling. Det ser ud til, at det skyldes, at institutionen formåede at arbejde med familien.

Sat lidt på spidsen kan man spørge, om disse unge overhovedet har et socialpædagogisk behandlingsbehov? Problemerne ser ud til først og fremmest at være af integrationsmæssig karakter. Bortset fra den unge med de psykiske problemer ser disse unge ikke ud til at have tunge individuelle problemer, der skal behandles, før man kan sætte ind med resocialisering. Der er derimod en stor modstand både hos de unge og hos familierne, der skal arbejdes professionelt med, hvis den skal overvindes. Modstanden synes at vokse, i og med at de unge anbringes.

FEM UNGE DER IKKE ER I GANG MED RESOCIALISERING

Den første af de fem unge, som ikke er i gang med resocialisering, har været anbragt, siden han var 7-8 år. Han er meget opfarende og skaber ballade ved aggressiv adfærd. Hans ungdomssanktion forløb nogenlunde planmæssigt. Dog begik han ny kriminalitet i forløbet og blev også hjemgivet i en periode, fordi der manglede en godkendelse fra amtet. Der blev under anbringelsen arbejdet med hans temperament og hans hashmisbrug, det sidste ser ud til at være kommet under kontrol. Han har haft en kontaktperson gennem hele forløbet. Han står på god fod med denne og opfatter ham som sin allierede. Kontaktpersonen er med til at motivere

ham til at acceptere sagsbehandlerens forslag. På tidspunktet for det sidste interview er den unge formelt set i fase 3, men fase 3 foregår på fase 2-institutionen. Sagsbehandleren mener ikke, at han er klar til udslusning og heller ikke, at han vil være det, når sanktionen slutter. Hun ville i det hele taget have foretrukket et længere forløb med mulighed for fastholdelse. Han har selv haft opfattelsen af, at målet med sanktionen var, at han skulle have en uddannelse, men i dag mener han, at han ville have fået det hurtigere, hvis han ikke var blevet idømt sanktionen. Det ser ikke ud til, at han kan gennemføre en uddannelse på nuværende tidspunkt. Den unge er ikke selv særligt optimistisk mht. at komme ud af kriminaliteten og giver lidt opgivende udtryk for, at det nok ikke kan være bedre for hans vedkommende.

En anden ung har også været anbragt før sanktionen i en periode af sin barndom. Han begyndte at stjæle biler, da han var 12 år, og oparbejdede tidligt et hash- og et alkoholmisbrug. Han var ikke i arbejde eller uddannelse, før han fik dommen. Han erklærede fra start, at han ikke ville i åben anbringelse. Han tilbragte hele det første år i sikret regi. En enkelt gang kom han ud på en åben afdeling, men begik ny kriminalitet og begyndte at drikke med det samme. Han blev tilbageført efter to uger og fik dispensation fra amtet til at forblive i sikret regi. Dispensationen kan ikke strækkes længere end et år. To dage før året var gået fik han plads på en institution under amtet. Her var han ude af institutioner i to måneder – i sommerhus og vistnok på lejrture – ifølge sagsbehandleren fordi han ikke skulle ind i en ungegruppe på en institution, men knytte relationer til voksne først. Bagefter turene var det meningen, at han skulle bo i en lejlighed på institutionen sammen med en anden ung, men det ville han ikke. Ved andet interview er han i stedet kommet hjem at bo hos sin mor. Reelt overgik han altså til fase 3 før forventet. Her tilbringer han tre dage om ugen sammen med sin kontaktperson fra den sidste sikrede institution han var på, men i den åbne institutions regi. Der er udsigt til, at han skal starte i praktik som pedelmedhjælper.

En tredje ung har været institutionsanbragt siden 9-årsalderen. Hans mor beskrives af sagsbehandleren som stærkt psykisk ustabil, den unge som personlighedsforstyrret med et alvorligt alkoholmisbrug. Som 14-årig var han kortvarigt i familiepleje og kom derefter hjem at bo hos sin mor. Han begik kriminalitet, mens han var i familiepleje, og var kun kort hos sin mor, før han blev idømt ungdomssanktionen. Han kom dog først i gang med sit sanktionsforløb efter at have været hjemsendt i en lang periode. Forsinkelsen skyldtes dels, at indstillingen lå længe hos politiet,

dels at den unge ankede dommen. Han vil være fyldt 18 år, længe før sanktionen er afviklet. Han har haft flere sagsbehandlere i forløbet, og de to vi talte med ser ikke ud til at kende hans sag særligt godt. Der blev ikke lavet en handleplan fra start. Ifølge den daværende sagsbehandler kunne det ikke betale sig, fordi han antog, at den unge ville overgå til kriminalforsorgen, når han fyldte 18 år. Det ser endvidere ud til, at han kom i klemme i en konflikt mellem den sagsbehandler, han har i fase 2, og fase 2-institutionen. Sagsbehandleren trækker i den forbindelse et forudgående tilsagn tilbage om at give økonomisk støtte til, at han kan blive udsluset til egen lejlighed. Han købte derefter selv en lejlighed – han modtog i anden forbindelse en erstatning. Lejligheden lå i en anden kommune, og sagsbehandleren gav udtryk for tilfredshed med, at andre overtog ansvaret for den unge. Ved sidste interview er den unge i fase 3. Han er i et dagtilbud, hvor han efter eget udsagn ikke behøver at møde op, hvad han angiveligt heller ikke gør. I øvrigt er han tilsyneladende overladt til sig selv.

En fjerde ung havde før sanktionen et alvorligt stofmisbrug (formentlig som stiknarkoman). Hans forældre er begge døde. Han blev beskrevet som usædvanlig velfungerende af en kontaktpædagog på den institution, han var på i fase 2. Han havde på det tidspunkt planer om at flytte fra hjemkommunen, hvilket fase 2-institutionen støttede, fordi de anså et miljøskift for at være meget vigtigt for ham. Kommunen havde ifølge kontaktpædagogen ikke interesseret sig for hans forløb, efter at han var blevet anbragt. Han fyldte 18 år tidligt i forløbet, og det var muligvis medvirkende til, at ingen i kommunen havde ansvaret for ham. Vi kan ikke finde ham ved anden interviewrunde. Men vi får at vide af en af de andre unge, som har siddet på sikret afdeling sammen med ham, at han er tilbage i sin hjemby i en tilværelse centreret om stofmisbrug. I kommunen kan man ikke finde nogen oplysninger på ham.

En femte ung var før sanktionen kendt af forvaltningen pga. gaudeuro. Familien var kendt pga. samlivsproblemer og alkoholmisbrug. Han fik et meget rodet forløb: Han var hjemme i en lang periode efter dommen (som beskrevet i kapitel 2). Han blev i retten idømt otte måneder for en forbrydelse begået under anbringelse i varetægtsurrogat på en sikret afdeling. Dommen for denne forbrydelse faldt, efter at ungdomssanktionen var trådt i kraft og var på otte måneder. Han skulle afsone to af de otte måneder og fik desuden to års tilsyn af kriminalforsorgen, samtidig med at hans ungdomssanktion blev opretholdt. Forvaltningen havde efter eget udsagn vanskeligt ved at finde deres rolle i sagen, og i første omgang betød det, at han ikke kom i gang med forløbet, og der blev først sent fundet en

åben plads til ham. Da han overgik til fase 3, begyndte han at arbejde, efter eget ønske som blikkenslager. Men han holdt hurtigt op igen. Han vil ikke interviewes i anden omgang. Vi ved fra sagsbehandleren, at han er færdig med sanktionen, men nu i en ny foranstaltning i kommunalt regi med henblik på at finde ud af, hvad han har lyst til. Han har fået tilknyttet en kontaktperson, som ikke er i særlig tæt eller personlig kontakt med ham. Hun hjælper ham med at komme op om morgenen ved at ringe, og hun formidler kontakt mellem sagsbehandleren og ham. Han har selv over for sagsbehandleren givet udtryk for, at han ikke vil ind og sidde igen. Men han ved ifølge hende ikke, hvad han i øvrigt har lyst til.

Perspektiver ved sanktionens ophør

Disse unge havde betydeligt flere problemer før anbringelsen end de første fem. De har også andre typer af problemer, der først og fremmest ser ud til at være knyttet til en opvækst i brudte eller helt opløste familier. Der er et tydeligt behandlingsbehov hos disse unge. Som for de øvrige unge ser det ikke ud til, at anbringelse er nogen optimal løsning, men for flere af disse unge er det vanskeligt at pege på alternativer, fordi familier og netværk ikke har ressourcer eller ikke eksisterer.

Det ser ud til, at kontaktpersoner ligesom for de første fem kan være nyttige for disse unge, bl.a. ved at sikre, at den unge bliver i anbringelsen.

Udslusningen ser ud til at være særligt vanskelig i disse forløb, og der er også flere sagsbehandlere, der er inde på, at sanktionen er for kort for den pågældende unge. Der er flere af forløbene, som lider under manglende planlægning og ansvarsforflygtigelse. Den store udfordring i forhold til disse unges sanktionsforløb, ser ud til at være at skabe kontinuitet og en klar placering af ansvar i forhold til de foranstaltninger, der er behov for, også efter sanktionens udløb.

MÅLGRUPPEN FOR UNGDOMSSANKTIONEN

Målgruppen for ungdomssanktionen er angivet ud fra fire kriterier. Der er tre forholdsvis objektive kriterier – et alderskriterium, et kriterium vedrørende kriminalitetens art og et kriterium, der knytter sig til den straf, den unge ellers ville blive idømt. Det fjerde kriterium knytter sig til den unges personlige forhold eller sociale profil og handler om, at en længerevarende, socialpædagogisk behandling skal skønnes formålstjenlig.

Ser vi på de ti forløb, som er gennemgået ovenfor, er der en til to af de unge, der falder uden for den angivne målgruppen: Det drejer sig om den unge, der har en psykiatrisk diagnose, og det kan måske også siges at dreje sig om den unge, der har et alvorligt misbrug af hårde stoffer. Begge har et behandlingsbehov, som rækker ud over det socialpædagogiske.

Den første har man som nævnt forsøgt at sætte i kognitiv behandling. Det fremgår af sagsbehandlerens udsagn, at institutionen og dermed behandlingen blev valgt tilfældigt, fordi der var plads på det pågældende tidspunkt. Forløbet viser, at det ikke har været muligt at fastholde den unge i behandlingen, og det ser ud til, at han er gået igennem langvarig anbringelse, uden at der er blevet gjort noget grundlæggende ved hans psykiske problemer. Den anden er så vidt vides ikke længere omfattet af nogen foranstaltninger og som nævnt tilbage i en tilværelse centreret om stoffer.

Det er tvivlsomt, om unge med andre behandlingsbehov end de socialpædagogiske kan rummes inden for de socialpædagogiske institutioner, og især om sådanne unge kan profitere af sanktionsforløb, hvis der ikke sættes målrettet ind med faglig kompetence i forhold til deres primære problematik.

HVEM KAN HAVE GAVN AF UNGDOMSSANKTIONEN?

De øvrige unge forekommer umiddelbart at falde inden for sanktionens målgruppe. Men på baggrund af gennemgangen af de ti forløb kan man alligevel sætte spørgsmålstegn ved, om disse unge kan profitere af sanktionen? Det ser ud til, at der er en gruppe unge, som nok har en socialpædagogisk problematik, som består i manglende integration i blandt andet uddannelsessystem og arbejdsmarked og i at være uden for det konventionelle samfund. De har givet brug for en socialpædagogisk påvirkning, men langvarig institutionsanbringelse ser ikke ud til at være de bedste rammer for at løse deres problemer. Det ser ud til, at disse unge modarbejder integration, fordi de er vrede over at være sat til side eller holdt udenfor. De kan siges at stå i den position, som vi indledningsvis har beskrevet som symbolsk udstødelse. De mener ikke at kunne få del i de muligheder og den anerkendelse og status, som andre unge tildeles. De forsøger derfor at skabe alternative sammenhænge, hvor de kan få anerkendelse og status. De reagerer voldsomt over forsøg på at få dem inte-

greret, hvis de oplever, at deres rettigheder bliver krænkede eller der på anden måde ligger forskelsbehandling eller en nedvurdering af dem heri. De er sårbare over for at blive sendt væk eller sat til side. Det bekræfter deres antagelse om, at der er kræfter, der vil holde dem uden for det almindelige samfund.

Fire af de unge ser ud til at passe ind i dette billede. De tre af de fire har minoritetsbaggrund, men der er også en majoritetsunge, der ser ud til at have samme adfærd og samme ræsonnement angående sin position i samfundet. Der tegner sig et billede af, at disse unges problemer kan afhjælpes, og at de råder over flere ressourcer end de øvrige unge, der begår alvorlig kriminalitet i ungdomsårene. Institutionsanbringelse langt fra hjemmet ser ud til at være problematisk og i nogle tilfælde decideret destruktiv for den unges udvikling. Der er derimod gode resultater med at inddrage de unge og deres familier gennem individuelle og vedholdende kontakt, det være sig gennem kontaktpersoner eller institutionsansatte. Det ser ud til at være afgørende, at der gives høj prioritet til at opbygge relationen, og at man formår at stille sig på den unge og familiens side.

De øvrige seks unge ser ud til at have et decideret behandlingsbehov, (de fem sidst beskrevne og den unge med psykiske problemer). Flere af dem har et reaktionsmønster og en selvforståelse, der minder om de ovenstående. Men de har også andre problemer, som ser ud til at kræve behandling. De kommer fra brudte familier, og de har sammensatte problemer, der omfatter personlighedsmæssige forhold, misbrug og manglende social forståelse. Heller ikke for disse unge er institutionsanbringelse altid valgt, men det kan være vanskeligt at få øje på alternativer. De unges familier og netværk er ikke funktionelle, og for de flestes vedkommende kan de næppe heller bringes til at blive det.

De sidstnævnte forløb vidner ikke om mange gode resultater. Selvom de unge har behov for et længerevarende behandlingsforløb, forekommer sanktionens udformning ikke at passe til dem. Det ser ud til, at bestræbelser på at overholde faseinddelingen og tidsangivelserne herfor sker på bekostning af en tilpasning til de unges behov. De mange implicerede i et sanktionsforløb ser også ud til at føre til ansvarsforflygtigelse. Det ser ud til, at det i særlig grad er tilfældet, hvis den unge fylder 18, før sanktionen er overstået, og dermed bliver flyttet til en anden afdeling i kommunen. Disse unge kan ikke forventes at kunne stå uden støtte ved sanktionens ophør. Der er flere af de fem unge, der mere eller mindre er blevet overladt til sig selv, og i flere tilfælde bliver der ikke fulgt op på det, der er sat i gang under sanktionsforløbet.

KONKLUSIONER OG ANBEFALINGER

Ungdomssanktionens overordnede mål er at mindske risikoen for, at de dømte unge begår ny kriminalitet, ved i Ekspertgruppens formulering at “rette de unge op gennem en længerevarende socialpædagogisk påvirkning.” Indledningsvis argumenterede vi for, at der er en række forudsætninger for, at dette mål kan indfris. Forudsætningerne er, at der skabes sammenhæng i forløbene gennem planlægning, at de unge og deres forældre bliver inddraget i planlægningen, at de unge kan motiveres til behandling, og at der foregår en socialpædagogisk påvirkning, der er præget af behandlingsintegritet og sigter mod reintegration. Endelig drejer det sig også om, hvorvidt sanktionen er tilpasset målgruppen og det aktuelle billede af ungdomskriminaliteten. I kapitlerne 2 til 5 har vi diskuteret om disse forudsætninger er til stede i forbindelse med forskellige områder af praksis.

Materialet, der ligger til grund for evalueringen, er ikke i sig selv repræsentativt for praksis inden for ungdomssanktionens rammer. Imidlertid tegner Justitsministeriets delredegørelse på baggrund af et større materiale, der er behandlet kvantitativt, et billede af problemer med at skabe sammenhæng i forløbene og med, at indsatsen bliver tilfældig og ukoordineret. Gennem nærmere undersøgelse af udvalgte forløb og praksis på udvalgte institutioner kan vi pege på nogle af de mekanismer, der ligger bag problemerne, og på, hvilke konsekvenser den ukoordinerede og tilfældige indsats har.

SAMMENHÆNG I PLANLÆGNINGEN

I de forløb, som vi har undersøgt, har sagsbehandlerne problemer med at få lagt planer, at få opstillet klare mål og få angivet, hvordan man når der til. De lovpligtige handleplaner er fragmenterede og bliver sjældent det redskab, der kan holde sammen på et forløb, der er sammensat af forskellige faser og flere aktører på behandlingssiden.

Nogle sagsbehandlere giver udtryk for at have for kort tid til at formulere bæredygtige handleplaner. I dag skal der foreligge en foreløbig handleplan senest efter syv dage. Der er mulighed for og krav om, at arbejdet med handleplanerne videreføres efter de første syv dage, og det tyder på, at den korte tid ikke er det største problem. Der synes også at mangle et videnskabsmæssigt grundlag for at tilrettelægge sanktionsforløbene forsvarligt. Der sker sjældent en tilbundsående udredning af de unges problemer, som kan lægges til grund for planlægningen.

Desuden ser det ud til at være et reelt problem at finde egnede pladser til de unge. Det forekommer, at nogle sagsbehandlere undlader at bruge kræfter på ordentlig planlægning, fordi den rette placering af de unge alligevel højst sandsynligt ikke kan komme i stand.

De unge oplever det, som om der ikke *er* nogen planlægning og noget mål med sanktionsforløbet. De bliver i nogle tilfælde dårligt informeret, og de bliver stort set ikke inddraget i planlægningen.

INDDRAGELSE AF DE UNGE OG DERES FORÆLDRE

Det ser ud til, at sagsbehandlerne mulighed for at inddrage de unge og forældrene i planlægning af forløbene og på den måde at motivere og ansvarliggøre den enkelte er meget begrænset. De unge, som vi har interviewet, er vrede. De er vrede over at få en toårig dom, som er noget længere end den ubetingede straf, de uden sanktionen kunne have fået, og desuden er uoverskuelig lang tid i et ungdomsperspektiv. Sagsbehandleren opfattes som den straffende part, og de unges vrede over at skulle igennem et toårigt forløb frem for en væsentligt kortere afsoning bliver entydigt rettet mod denne. Sagsbehandlerne forekommer at være uden redskaber til at overvinde vreden og modstanden. De må under den nuværende struktur og ansvarsfordeling affinde sig med en meget distanceret rolle i forhold til

den unge. I de unges perspektiv er sagsbehandleren ikke en person, som man forventer giver hjælp og støtte.

Den opfattelse deler nogle af familierne bag de unge. Det ser ud til, at de familier, der er mest vrede og mest afvisende over for at indgå konstruktivt i at få et forløb til at fungere, ikke nødvendigvis er dem, der har de færreste ressourcer. Også derfor må der arbejdes kvalificeret for at få dem inddraget og gjort ansvarlige for den unges udvikling.

Der er i de ti undersøgte forløb flere eksempler på, at en kontaktperson har været afgørende for, at den unge har ændret adfærd og er kommet i gang med arbejde eller uddannelse. Det ser ud til, at en kontaktperson har større mulighed end sagsbehandleren for at opnå den unges tillid og kan være med til at skabe sammenhæng i et i øvrigt opsplittet forløb med skift mellem forskellige institutionelle rammer.

De ansatte på institutionerne står i nogen grad i samme dilemma som sagsbehandlerne. De er også med til at administrere en dom, og de er derfor i fare for at komme til at stå i et skarpt modsætningsforhold til de unge. Men det ser ud til, at de unge først og fremmest retter vreden mod sagsbehandlerne, og at institutionerne har bedre forudsætninger for at etablere relationer, som de unge har tillid til. De interviewede unges holdning til institutionerne og det, der skal foregå her, er ofte præget af opgivenhed. De unge giver udtryk for, at der ikke sker nogen udvikling gennem forløbet. Flere føler sig sat til at vente på, at sanktionen er overstået, før de kan komme i gang med en resocialisering.

FORDELING AF ANSVAR OG KOMPETENCE

Institutionernes og de ansattes arbejde med at motivere de unge, ser ud til at være hæmmet af faseinddelingerne, og at ansvar og indflydelse ikke rækker ud over opholdets længde. De tre faser er ikke obligatoriske, og kommunen kan vælge at se bort fra dommens tidsangivelser for faserne, hvis det skønnes hensigtsmæssigt. Men i praksis synes faseforløbet og dommens angivelser at have forrang for at planlægge et hensigtsmæssigt forløb.

Det ser især ud til, at anbringelse i sikret institution kan udgøre et uhensigtsmæssigt pres og skabe flere problemer, end det løser. Der er i øvrigt tegn på, at det ofte virker demotiverende og ødelæggende for forståelsen af, at sanktionen gør en forskel, når den unge forbliver i samme rammer efter dom til ungdomssanktion – både varetægt og fase 1 foregår

i sikret regi. Det betyder ikke, at anbringelse i sikret regi ikke kan være formålstjenligt for nogen unge, men det ser ud til at være formålsløst at indlede ethvert sanktionsforløb med et ophold i sikret institution.

Anbringelse i åbent regi – i institution eller privat opholdssted – er heller ikke altid hensigtsmæssig, og det ser ud, som om det i nogle tilfælde forsinker en integration. Det kan skyldes, at institutionen ligger langt fra hjemmet, eller at institutionen ikke formår at inddrage familie og lokalområde. Eller der kan være tale om, at anbringelsen forstærker den unge og familiens opfattelse af at være sat uden for samfundet.

Det socialpædagogiske institutionsmiljø, hvor den relationspædagogiske retning er fremherskende, sådan som det er tilfældet på en stor del af de institutioner, der varetager fase 2, er sårbart over for en sådan opsplitning af forløbene. Relationen mellem den unge og en medarbejder varer ikke ved så længe, som det måtte være hensigtsmæssigt. Relationerne bliver næsten altid brudt, når den unge sendes videre til næste fase eller overflyttes og tilbageføres. Det har den åbenlyse ulempe, at den unge hele tiden er henvist til at forholde sig til nye mennesker og sammenhænge. Det ser derudover ud til at føre til, at ansvaret for den unges udvikling ikke er entydigt placeret, og at det derfor er nemt at unddrage sig dette ansvar.

Praksis på de institutioner, hvor vi har observeret, vidner om, at alle er bevidste om, at forløbet skal høre op på et bestemt tidspunkt. Der er fokus på at afvikle, og bestræbelserne glider ofte umærkeligt fra at ville sætte en udvikling frem mod et mål i gang til at ville sørge for, at tiden går uden problemer. Det samme ser ud til at gøre sig gældende, hvor der skiftes sagsbehandler, fx pga. at den unge flytter til en anden kommune, eller at den unge fylder 18 år og ansvaret overgår til anden afdeling i kommunen.

Det ser ud til, at fleksible rammer på institutionerne med mulighed for særlige overgangsordninger og mulighed for at følge de unge i flere faser alt andet lige fremmer ansvarligheden i forhold til hvert enkelt forløb.

BEHANDLINGSINTEGRITET

Der ser ikke ud til at være særligt mange egentlige behandlingstiltag på institutionerne. Samlet set deler langt de fleste institutioner et relationspædagogisk udgangspunkt. Og det er ofte i form af et lidt udvandet begreb om relationspædagogik, der består i hensigtserklæringer om at skabe nære relationer. Der bliver altså ikke bragt særligt mange forskellige behand-

lingsmæssige metoder og redskaber i anvendelse. Desuden bliver det faglige grundlag og metoderne ofte ikke gjort særligt klart. Det gælder både indadtil blandt personalet og udadtil i forhold til sagsbehandlere og andre, som skal finde egnede pladser til de unge.

Det har konsekvenser for det arbejde, der bliver udført af i øvrigt ofte meget engagerede ansatte. På de institutioner, hvor vi har observeret, er der ikke en særligt veludviklet faglig tilgang til de unge, og der er ofte ikke skabt enighed om, hvordan man håndterer diverse konflikter. Det betyder, at behandlingen eller den socialpædagogiske påvirkning af den unge kan blive svingende og uden blivende betydning.

Det har også konsekvenser for sagsbehandlingens mulighed for at stykke et fornuftigt forløb sammen. Dels fordi der i nogle tilfælde ikke findes institutioner med de kompetencer, som modsvarer den unges behov. Dels fordi det i andre tilfælde ikke står klart, hvad institutionerne har at byde på.

UNGDOMSSANKTIONEN OG DE DØMTE UNGE

Selvom der givet mange steder er behov for kompetenceudvikling, og at man kunne ønske en større mangfoldighed i kompetencer og redskaber, er det dog ikke alene institutionernes manglende beredskab, der bærer skylden for, at der ikke iværksættes sammenhængende behandling. Det ser ud til, at anbringelse på institution ikke rammer behovet hos ret mange af de unge. Sandsynligheden for, at det er en hensigtsmæssig foranstaltning i forhold til den enkelte unge, mindskes yderligere ved, at det foregår i et fastlagt faseforløb og på institutioner, som er valgt, fordi der var plads på det givne tidspunkt.

For de af de unge, som har forholdsvis mange ressourcer og ikke er grundlæggende personligt belastede, ser institutionsanbringelse langt fra hjemmet ud til at være direkte uhensigtsmæssig. Over for disse unge forekommer mere direkte integrerende foranstaltninger i lokalområdet og løsninger baseret på familieinddragelse at være mere meningsfulde.

Institutionsanbringelse er heller ikke altid den rette løsning for de unge, som har tungere problemer og en familiebaggrund, der er belastet af brud og opløsning. Alternativerne er dog mindre for disse unge, fordi der ofte ikke er ressourcer at bygge på i familie og øvrige netværk. Disse unge har ofte ikke påbegyndt en resocialisering ved ungdomssanktionens slutning. For dem ser der ud til at være behov for at sikre kontinuitet i forhold

til det, der skal ske bagefter. Det gælder kontinuitet i forhold til personer, der indgår relationer til den unge, og det gælder kontinuitet i forhold til ansvarshavere.

Denne evaluering har undersøgt det individualpræventive potentiale i ungdomssanktionen. Det vil sige, at vi alene har set på, om sanktionen er effektiv i forhold til at skabe en ændring for den enkelte unge. Ved udformningen og vedtagelsen af ungdomssanktionen har hensyn til retsbevidstheden og ønsket om at sætte konsekvent ind med intensiverede straffeforanstaltninger i forhold til stigningen i grovere forbrydelser begået af unge givet også spillet ind. Men ser man, som vi har gjort det, alene på sanktionen som foranstaltning, der skal kunne føre den unge tilbage i en normal ungdomstilværelse, kan man sætte spørgsmålstegn ved, at et længerevarende institutionsophold er en hensigtsmæssig vej at vælge. Der ser ud til at være flere negative konsekvenser af at anbringe de unge langt fra hjemmet og med lille kontakt til lokalmiljøet i en længere periode. For det første er der fare for, at arbejds- og uddannelsesaktiviteter ikke kommer i gang eller ikke bliver særligt målrettede, før den unge er ude af institutionerne. For det andet ser det ud til, at familierne for flere unge kan være nøglen til at komme videre, men at institutionerne ligger for langt væk og/eller ikke har kompetencen til for alvor at inddrage familien. For det tredje opleves anbringelsen af flere af de unge, som vi har interviewet, som en yderligere tilsidesættelse og marginalisering. En markant kontrast til unge, der klarer sig godt og en følelse af at være sat til side, var noget af det som kan have været medvirkende til stigningen i asocial og kriminel adfærd blandt en lille del af ungdommen. Der er risiko for, at de langvarige anbringelser forstærker følelsen af at være sat til side, at være uden værdi for det omgivende samfund og ikke at få mulighed for at gøre sig gældende på almindelige betingelser.

ANBEFALINGER

Helt overordnet ser det ud til, at hvert forløb i højere grad skal tilpasses den enkelte, for at de unge kan få udbytte af sanktionen. Det forudsætter nogle ændringer i gældende praksis og i lovgrundlaget:

- Meget taler for at gøre op med faseinddelingen som et grundmønster for sanktionen. Det ser ud til, at faseinddelingen er en spændetrøje. Rækkefølgen og tidsudmålingen af faserne passer sjældent til den enkelte

unges behov og problematik. Næsten alle forløb indledes med fase 1 i sikret institution. Det ser langt fra ud til altid at være hensigtsmæssigt, det er tværtimod ofte med til at demotivere de unge, som allerede har tilbragt tid på sikret institution i varetægtsurrogat før dommen. Fase 2-forløbene ser ud til at være lange. Det gælder også for de unge, der kunne reintegreres tidligt. Der er reelt vide rammer for, at de sociale myndigheder kan tilrettelægge forløbene efter, hvad de finder hensigtsmæssigt. Men den overordnede faseinddeling og den tidsudmåling, som ofte er fastsat i dommen, bliver alligevel styrende.

- Der er desuden grund til at udvide det repertoire af foranstaltninger, som kan bringes i anvendelse i forløbet. Nogle unge vil kunne profitere af behandling i andre rammer end under institutionsanbringelse. En ungdomssanktion kunne således bestå i et familierapeutisk forløb, i et særligt arrangement med fastlagte aktiviteter med en kontaktperson eller i praktik med tæt opfølgning. Disse redskaber bringes i nogle tilfælde i anbringelse under de nuværende rammer, men det sker som supplement til en i nogle tilfælde overflødig eller ligefrem uheldig anbringelse.
- I forlængelse af ovenstående vil det være hensigtsmæssigt at begrænse længden af anbringelsen. De langvarige anbringelser ser ikke ud til at have generel berettigelse ud fra behandlingsformålet. Hvis berettigelsen alene beror på at give en straf, burde længden af anbringelsen forkortes og nærme sig varigheden af den ubetingede fængselsdom, som sanktionen erstatter. Der kunne herefter sættes ind med ovennævnte foranstaltninger.
- Der er endvidere behov for institutioner, der alene varetager opgaven med sanktionsdømte. I det omfang, at institutionsanbringelse skønnes nødvendig, bør der være om tale om institutioner, der formår at arbejde i lokalområdet og med familierne og dermed sikre, at målet om integration ikke tabes.
- Der er desuden behov for at styrke planlægning og sammenhæng i sanktionsforløbene. I forhold til de aktuelle rammer for udarbejdelse af handleplaner ville det være formålstjenligt at forlænge fristen for udarbejdelse af den foreløbige handleplan til noget mere end de syv dage, der er til rådighed på nuværende tidspunkt. Det ville desuden være hensigtsmæssigt at indføre en frist for en færdig handleplan for at sikre, at der bliver fulgt op og arbejdet videre på den første foreløbige plan.
- Det forekommer også nødvendigt at bringe mere kompetence ind i forhold til planlægningen. Der kunne skabes et solidt og bedre grundlag for at sammensætte planer for de unge ved at indføre obligatorisk ud-

redning før udformning af handleplanen. En sådan udredning bør varetages af relevante fagpersoner.

- Endelig forekommer det at være påkrævet, at der sættes mere målrettet ind på at inddrage de unge og familierne i udformningen af forløbet. Det ser ud til, at sagsbehandlerens mulighed for at overvinde den store modstand er ringe. Der må forsøges af andre veje, eventuelt ved at sætte ind med en kontaktperson fra sanktionens start. Denne kunne have som første opgave at få den unge og forældrene til at deltage i planlægningen.

LITTERATUR

- Andersen, M., Arnsfelt, M., Christensen, S., Minke, L. & Mørck, R. (2003): Løbsk ungdom. I: *Social Kritik* 92.
- Andreassen, T. (2003): *Behandling av ungdom i institusjoner: Hva sier forskningen?* Oslo: Kommuneforlaget.
- Arnsfelt, M., Christensen, S., Minke, L. & Mørck, R. (2004): *Det er jo ikke pølsefabrikker det her ...* Speciale. København: Sociologisk Institut.
- Balvig, F. (2000): *RisikoUngdom*. København: Det Kriminalpræventive Råd.
- Balvig, F. (2001): Den risikable ungdom – ungdomskriminalitetens udvikling de sidste 50 år. I: *Social Politik*, nr. 3.
- Bryderup, I. (2000): *Socialpædagogikken – et forskningstyndt område*. I: Danmarks Pædagogiske Institut. København: Danmarks Pædagogiske Institut.
- Bonke, J. & Kofoed, L. (2002): *Længerevarende behandling i sikrede pladser – en evaluering*. København: Socialforskningsinstituttet 01:08.
- Ekspertgruppen om ungdomskriminalitet (2001): *Rapport om Ungdomskriminalitet*. København: Rigspolitiets Trykkeri/www.jm.dk
- Justitsministeriet (2005): *Ungdomskriminalitet 1994-2003. Ungdomskriminalitet i de seneste 10 år*. www.jm.dk

- Justitsministeriets Forskningsenhed (2004): *Forløbet af ungdomssanktionens første år*. Delredegørelse. www.jm.dk
- Järvinen, M. & Mik-Meyer, N. eds. (2003): *At skabe en klient. Institutionelle identiteter i socialt arbejde*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Levin, C. (1998): *Uppfostringsanstalten. Om tvång i föräldrars ställe*. Lund: Arkiv Förlag.
- Lihme, B. (2004): *Gengældende læring – en ny måde at udforme straf på*. www.vildelæreprocesser.dk
- Madsen, B. (2000): *Socialpædagogik og samfundsforvandling. En grundbog*. Socialpædagogisk Bibliotek. Gyldendal.
- Magtanvendelsesbekendtgørelsen*, Serviceloven, BEK nr. 1309 af 14. december 2004. København: Socialministeriet.
- Serviceloven, LBK nr. 285 af 25. april 2001. København: Socialministeriet.
- Servicelovens vejledning nr. 4, 16. januar 2002. København: Socialministeriet.
- Straffeloven, LBK nr. 280 af 25. april 2001. København: Justitsministeriet.
- Thomsen, S., Sørensen, M. & Kofoed Rasmussen, L. (2003): *Ungdomssanktionen på vej. Forarbejdet og fase 1*. København: Socialforskningsinstituttet, arbejdspapir 11:03.
- Vestergaard, J. (2003): Den særlige ungdomssanktion. *Tidsskrift for Kriminalret*, 03(1).
- Vestergaard, J. (2004): Unge kriminelle i strafferetten og socialretten. I: *Politik og Jura - Festskrift til Ole Espersen*. København: Forlaget Thomson.
- Zeuner, L. & Højlund, J. (2003): *Unge i det kriminelle felt*. København: Socialforskningsinstituttet 03:09.

UNGDOMSSANKTIONEN I KVALITATIV BELYSNING

TI UNGE OG NI INSTITUTIONER

Ungdomssanktionen er et alternativ til ubetinget fængselsstraf, som kan gives til 15-17-årige, der har begået alvorlig kriminalitet. Hensigten er at hjælpe de unge ud af en kriminel løbebane gennem struktureret og kontrolleret socialpædagogisk behandling.

Sanktionen består af et toårigt behandlingsforløb i tre faser: en på en sikret ungdomsinstitution, en på en åben institution og en udslusningsfase. Den indebærer en handleplan med såvel opdragende, uddannelses- og integrationsmæssige aspekter.

Denne rapport undersøger gennem interview med unge, der er blevet idømt ungdomssanktion, med sagsbehandlere og med ledende personale på nogle institutioner, hvorvidt sanktionen ser ud til at virke efter hensigten.

Socialforskningsinstituttet

05:06

90,00 kr. inkl. moms

ISSN 1396-1810

ISBN 87-7487-783-6